

Створення бази даних про традиційні сорти винограду та вино Карпат
(звіт про результати проведеного дослідження в рамках проекту «Карпатська академія спадщини виноробства»)

Експерти, залучені до напрацювання матеріалів:

Наталія Савка, експерт з української сторони, відповідальний за створення бази даних про традиційні сорти винограду та вин Карпат у партнерстві з:

Денис Ман, директор Агенції регіонального розвитку Закарпатської області, депутат Закарпатської обласної ради

Федір Шандор, голова Закарпатської туристичної організації «Панонія», професор, зав.кафедрою соціології ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Олександр Коваль, керівник Туристичного інформаційного центру, автор проекту «Турінформ Закарпаття, ст. викладач ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Фото: Сергій Гудак, Едгар Петі

2020

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
“Carpathian wine heritage academy”

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

ЗМІСТ

1. Історія розвитку виноградарства і виноробства та поява традиції виноградарства в українських Карпатах.....	3
2. Закарпатська область - край виноградарства і виноробства в українських Карпатах. Особливості районування виноградних зон.....	12
3. Традиційні сорти винограду за ключовими винними терруарами.....	18
4. Вино і його виробництво на Закарпатті. Традиційні сорти вина, що характерні для Ужгородського, Мукачівського, Берегівського та Виноградівського районів.....	75

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Розділ 1. Історія розвитку виноградарства і виноробства та поява традиції виноградарства в українських Карпатах

Кажуть, що будь-яке вино, як людина, має дитинство, юність та зрілість, а також старіє та вмирає. А закарпатське вино має ще й душу...

Це особливий напій: витончений і примхливий водночас. Тому існує безліч його різновидів, щоб задовольнити бажання кожного. Деякі із них не рекомендується вживати одразу по приготуванні – вони повинні бути витримані протягом певного проміжку часу; інші вина, навпаки – залишаються хорошими, будучи молодими. Чимало вин покращує власні смакові якості протягом п'ятдесяти років. Такі вина вважаються більш престижними та цінуються більше.

Велику частину, відносно дешевих вин, будь-якого кольору вживають молодими – їх не витримують. Найціннішим у них вважають свіжість та гострий, міцний аромат. Відчуття смаку свіжого винограду повною мірою дозволяє молоде вино. Воно містить у собі кислоти, цукор, мінеральні речовини, фенол, а також танін. Ці речовини надають вину смак та відповідний аромат. Для того, щоб ці елементи злилися утворили те, що ми називаємо «букетом вина», потрібні кисень та час.

Відомий факт, що батьківщиною культурного винограду вважаються південні країни Закавказзя та Середньої Азії, Іран, Афганістан, Північний Китай, Мала Азія.

Близько трьох тисяч років тому виноград вирощували в Греції, ще давніше – в Сирії, Месопотамії, Єгипті. Приблизно тоді ж, як виноград почали культивувати в Греції, виноградарство

поширюється в Італії та Франції. У XV-XVI століттях виноград обробляють вже у Південній Африці, Австралії, Новій Зеландії, Японії, Америці.

У Європі виноробство та виноградарство досягло найвищого розвитку наприкінці XVII - на початку XVIII ст. інтенсивно розвивається виноробна галузь у Іспанії, Франції, Італії, Португалії, Угорщині. Однак після завезення у 1867 році з Америки філоксери – небезпечного шкідника винограду, виноградарство починає зазнавати значних збитків і, як наслідок, – скорочуються площі, засаджені виноградниками. На даний момент вважається, що найбільшими площами

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

виноградників можуть похвалитися Європа та Азія, найменша площа під виноградники - в Австралії.

У Бесарабії та на Південному березі Криму виноградарство починає розвиватися у VII столітті до нашої ери, у той час як в інших районах (на півдні України) відносно недавно – близько 200-350 років тому.

Знайдені березівські літописи дозволяють нам відкрити інформацію про те, що Закарпаття вважають традиційним для виноградарства регіоном серед тих регіонів, які народжувались завдяки близькості до північних кордонів Римської імперії та тих, що проходили по Дунаю. Римські легіонери у північних провінціях імперії повинні були засаджувати виноград відповідно до наказу римського імператора Пробста, правління якого припадає на 276-282 рр.

Разом із тим, існують дані, що перші кочові племена угорців, які прийшли зі сходу на початку X ст. в Дунайську низовину, привезли сюди середньоазіатські столові сорти винограду. Зважаючи на сприятливі ґрунтово-кліматичні умови розташування низинної зони, та схили, що захищені з півночі горами, на всій території Середньодунайської низовини стало активно розвиватися виноградарство у XII-XIII ст.

Після навали на територію Закарпаття орд хана Батия виноградники повністю знищуються.

У 1254 році Бейла IV, угорський король, для заселення спустошеної місцевості запросив вінцлерів - німецьких та італійських виноградарів і виноробів. Король Бейла IX віддає Мукачево із навколишніми землями своєму зятю – галицькому князю Льву Даниловичу разом із правом закладати виноградники, а також виготовляти та продавати вино. Важливо згадати, що землі були звільнені на 10 років від податків та церковної десятини.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

У XIII-XV столітті велика частина виноградників Закарпаття належала монастирям. У XVI столітті спостерігається більш інтенсивний розвиток виноградарства на території регіону, а мукачівські та берегівські вина йдуть не лише на задоволення потреб населення та місцевих феодалів, але й потрапляють на королівський стіл.

У першій половині XVI століття, коли східна частина Угорщини перейшла до Османської імперії, і аж до XVII століття виноградарство тут розвивалось під впливом виноградарських районів Причорномор'я. Із Балкан та Малої Азії завезені Чауш, Карабурна, Липовина, Фурмінт – нові сорти винограду.

У період турецького протекторату майже всі південні схили вулканічних горбів від Токаю (через Ужгород, Середнє, Мукачево, Берегове, Виноградове) і далі до Хуста були освоєні під виноградники. У цей час побудовано, скоріше за все, перші винні підвали в Мужієві та Середньому, а також тераси на Чорній горі.

У 1699 році, після Карловецького миру, закінчується майже два століття турецького панування на території Угорщини. Виноградарство у регіоні розвивається дуже швидкими темпами, а вина із території Закарпаття експортуються в Росію, Польщу, Прусію. Особливої слави набувають середнянські вина.

У 1726 році, після поразки визвольної війни Ф.Ракоці II, Карл III, австрійський імператор передає Берегсас (м.Берегове) графу Карлу Шенборну-Бухгейму. Частина виноградників, що була розташована у межах міста, стає його власністю. Шенбор-Бухгейм полюбляв полювання на оленів та кабанів у тамтешніх лісах, де знаходилася його мисливська резиденція (Берегуйфалу).

У 1733 році в Берегові бочка вина коштувала 8-9 форинтів. За бочку токайського вина польські купці у той час давали 25-30 злотих, а за місцеве вино всього 6 злотих, однак це не стало на заваді розвитку виноробства. У 1762 році виробництво складало 1874 декалітри, а в 1768-му – 4464 декалітри. Бочка вина на той час коштувала 13 форинтів. На виноградниках на день тоді платили 12-15 крейцарів. Для порівняння: кілограм яловичини коштував 2 крейцари, кілограм свинини – 3.

Починаючи від середини XVIII століття у результаті дискредитаційної політики Марії Терезії (1740-1780рр), що проявлялася в обмеженні експорту вин, виноградарство на території нинішнього Закарпаття поступово занепадає. На початку XIX століття жителі Берегова потерпали від голоду, прийшло в занепад

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

також виноробство: видатки перевищували надходження. Власники виноградників змушені були залучати кредити, тож восени виноград збирали кредитори. Багато хто із виноробів так і не зміг віддати гроші, які взяв у кредит, тож вони віддавали коней, вози, майно, їх саджали за грати.

Окремі дослідники вважають, що саме тоді мешканці Берегова скаржилися на Шенборна: «Жупа почала велике будівництво казино і тюрм. Нас гонять на перевезення будівельних матеріалів й інші роботи. Жителі, які мають виноградники, не можуть їх обробити, тому що на їх шії сидить граф Шенборн».

По завершенні революції 1848-1849 роках поміщики та монастирі, що володіли великими площами занедбаних виноградників, продавали їх своїм, ще вчорашнім, батракам. Це призвело до зростання площ виноградних насаджень, і звісно – до поліпшення асортименту та якості продукції. Із того часу виноградарство стало розвиватися в регіоні під впливом Італії, Франції, Німеччини, Австрії, звідки і завозився посадковий матеріал і запозичувалася агротехніка.

Високопродуктивний розвиток виноградарства можна спостерігати у 60-70-х роках ХІХ століття. У той час, як у 1853 році площа виноградників склала 2059 гектарів, у 1872-му вона збільшилася вже до 2767 га. Тоді у 37 населених пунктах регіону виноградарством та виноробством займалися 5005 землевласників, однак латифундія Шенборнів-Бухгеймів продовжує домінувати. Після появи в регіоні філоксери, що завдавала клопоту лише європейським сортам винограду, Шенборни почали ввозити у 1883 році щепи винограду марки Репарія.

Наприкінці ХІХ століття у регіоні розпочинається відновлення, засаджених виноградом, територій щепленими саджанцями та сортами ізабельної групи, що були завезені сюди з Америки. На початку Першої світової війни площа виноградників вже досягла 3 тис. гектарів. За період з 1919 по 1938 рік, коли територія Закарпаття входила до складу Чехословаччини, виноградники становили вже 4,5 тис. га, а на період возз'єднання Закарпаття з Україною - 3,5 тис. га.

Вже у 1897 році вдалося відновити закарпатські виноградники. Господарська Спілка Угорщини у 1898 році у програму ознайомчої екскурсії включає відвідування території Закарпаття. Є історичні дані про те, що у вересні екскурсанти прибули в Берегово. Вони отримали змогу оглянути плантації графа Шенборна-Бухгейма, а разом із ними також його знамениті підвали, де відбувалася дегустація вин.

На базі латифундії Шенборн-Бухгейма створюють громадський підвал. у 1906 році тут будують надбудову з вежею. Так була створена Берегівська державна дослідна станція із виноробства. Її фахівці опиралися на великий досвід, що накопичувався століттями й передавався з покоління в покоління.

У цей самий час, коли закарпатські вина поширювалися в світі, як токайські, до Берегова у 1910 році приїжджає Бейла Мошанський, випускник будапештського

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00

"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

сільськогосподарського інституту. З його ім'ям наприкінці 30-их років двадцятого століття пов'язують розвиток виноградарства та виноробства у регіоні. До певної міри в нагоді йому став великий досвід, здобутий у Берегові під керівництвом вченого-виноградаря Нандора Цейнера. Останнього знаємо, як винахідника зеленого щеплення від виноградної хвороби філоксери.

У регіоні поліпшувався догляд за насадженнями, а виноградарі отримували щедрі врожаї соковитих ягід. Окремі вина, що виготовлялися на Берегівщині, у 1911 році були визнані кращими за знамениті токайські.

У часи Першої світової війни та румунської окупації винні бочки з вином були знищені вщент. Державне управління сільського господарства Чехословаччини забрало у власність винні підвали Шенборн-Бухгеймів. І у 1920 році, заново їх відбудовує. Була забетонована підлога, проведена вузькоколійна дорога (довжина підвалу склала 500 метрів), встановлені великі бочки. Об'єм бочок складав 18000 декалітрів (декалітр рівний 10 літрам). У скалі вирубаний відвідний дренажний тунель для відведення ґрунтових вод.

Після Другої світової війни насадження під виноградниками в Закарпатті складала вже 4200 га. За оцінками експертів, на одному гектарі розміщувалося від 7,2 до 7,5 тисяч кущів. Через створення колгоспів на Закарпатті у 1947-1948 роках орні землі, сади та виноградники були конфісковані, не дивлячись на те, що вони були приватною власністю. Однак, вже невдовзі виявилось, що для догляду виноградників необхідна праця кваліфікованих робітників, а цього в колективних господарствах організувати не вдалося. Через певний час власникам виноградників дозволили доглядати виноградники на правах оренди. Господар сам виконував в колгоспному винограднику всю роботу і під час збору врожаю частину винограду залишав для себе.

Масові посадки виноградників почалися після колективізації. Було створено спеціальний винтрест, розсадницьку базу. У 1953 році площі виноградників збільшилися до 5400 га, а в 1960 році виноградники без врахування індивідуального сектора займають площу 14,5 тис. га.

Виноградники почали закладатись у Іршавському районі (площа - 3 тис. га), зроблені спроби освоїти під виноградники окремі площі в Хустському та Свалявському районах. Виноробна промисловість почала розвиватися. Були збудовані винзаводи з автоматичними лініями, що випускають вина в пляшковому розливі. Якщо говорити про сортовий склад, то тут переважали європейські сорти (74%), із них столові: Шасла, Жемчуг Саба, Мускат Гамбурзький, Дамаська Троянда, Карабурну, Королева Виноградників, Іршаї Олівер, Матяж Янош, технічні: Фурмінт, Гарш Левелю, Леанка, Мускат Оттонель, Мюллер Тургау, Рислінг, Трамінер Рожевий, Семільйон, Совіньйон, Серемський зелений, Каберне Совіньйон, Мерло, Цвейгелт, Матраса.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Надалі проводиться в основному реконструкція старих насаджень. Із 1965 року площі виноградників скорочуються, однією з причин чого стають низькі заготівельні ціни на виноград та низька оплата праці виноградарів. Це призводить до відтоку працівників.

Для боротьби із бур'янами на виноградниках почали застосовувати хімічні засоби боротьби (гербіциди), а це в свою чергу негативно вплинуло на стан насаджень. На схилах почалась ерозія ґрунтів. Через брак досконалої техніки та нестачу працівників виноградники заросли чагарниками, їх урожайність різко впала. На трасування схилів витратили великі кошти у Берегівському, Іршавському та інших районах, однак ці дії себе не виправдали. Зараз на цих схилах вирощують переважно ізабельні сорти. Негативно вплинула на розвиток виноградарства протиалкогольна кампанія.

Після сумнозвісної антиалкогольної кампанії площі виноградних насаджень на території Закарпаття скоротилися більше як на 10 000 гектарів і на сьогоднішній день становлять близько 4700-4900 гектарів. За даними перепису, проведеного спеціалістами, понад 70% площ займають гібридні ізабельні сорти винограду, які раніше вважались виноградом-бур'яном. Не великий вік у насаджень: лише на кожному четвертому винограднику вік виноградних кущів не перевищує 10 років, 35 % мають вік понад 20 років.

Сортовий склад виноградників за останні 40 років суттєво змінився, зникла велика кількість пристосованих до умов регіону європейських сортів. За даними управління статистики найбільші площі під виноградниками у господарствах області були в 1960 році - 14,5 тис. га, найвищий валовий збір винограду у 1970 році - 201,4 тис. ц. У 1992 році площа виноградників становила близько 6,1 тис. гектарів, а валовий збір винограду - 138,2 тис. ц. Валовий збір винограду європейських сортів у 1992 році не перевищує 38 600ц.

Історичні факти про становлення виноградарства і виноробства, як складову економіки регіону українських Карпат, досить широкі. Їх розуміння дозволяє подивитися на важливість виробництва вина для розвитку і збереження місцевої культури і традицій.

Важливо також брати до уваги сучасні етапи становлення і розвитку виноградарства і

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

виноробства.

В Україні станом на 01 січня 2014 року площа виноградних насаджень складала 75,1 тис. га, у тому числі по сільськогосподарським підприємствам - 61,6 тис. га. У власності фермерських господарств знаходяться близько 12,5 тис. га виноградників, з яких 600 суб'єктів господарювання володіють масивами більш ніж по 10 га.

Загальна площа плодово-ягідних насаджень становить 253,2 тис. гектарів. З них - 88,3 тис. гектарів насаджень вирощуються вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами.

Рис. 1. Карта винних регіонів України

В Україні донедавна було 260 тис. гектарів виноградників, які історично розташовувалися в Криму, на Херсонщині, в Одеській і Миколаївській областях, а також у Закарпатті. Але через втрату Криму виноградарство зазнало дуже значних збитків. Виноробні області на материковій частині України не мають великого промислового потенціалу, вони бідні на родючі ґрунти. Для обробки й догляду за 1 гектаром виноградників необхідно 18 людино-днів, 1 гектар зернових — 1 людино-день, 1 гектар буряка — 2,3 людино-дня. А це робочі місця, зокрема й у тих областях на тих ґрунтах, де складно культивувати інші сільськогосподарські рослини.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Рис.2. Кількість виноградних насаджень в окремих європейських країнах

У 2016 році Верховна Рада України скасувала ліцензію на оптову торгівлю для виробників, які виготовляють вино зі свого винограду. Цей крок законодавчої гілки влади дозволив вийти на ринок великій кількості нових виробників, які в силу незначних (відносно) обсягів виробництва вина не могли сплачувати плату за ліцензію на оптовий продаж власного вина у сумі 500 тисяч гривень.

У 2018 році Кабінетом Міністрів України була спрощена процедура отримання ліцензії для малих виноробів, що значно полегшила вихід із тіні малих виноробів. Завдяки цьому рішенню зникла необхідність в отриманні близько 160 дозвільних документів.

За офіційними даними Держстату у 2019 році площа насаджень винограду становила 41,5 тис га. В той же час, обсяг виробництва становив 3646,1 тис ц, а урожайність – 92,9 ц/га.

Одночасно дані Держстату за 2016 рік в Україні інформують, що всього перероблено 253 856,3 т винограду на виноматеріал. Закарпатська область має відносно незначну частку в загальному обсязі – 4 915,5 т. Одночасно складність полягає в тому, що частину даних органи статистики не обробляють, отже, досягти точності в обрахунку, а тому і в прогнозах – складно.

У тому ж 2016 році переробка виноматеріалу становило 16,6 млн дал, у тому числі для виробництва:

- столових вин – 8,4 млн дал,
- шампанських та ігристих вин – 5,0 млн дал,
- коньячних – 2,8 млн дал,
- кріплених – 0,7 млн дал,
- інших – 0,3 млн дал.

В Україні існує Виноградний кадастр України – інформаційна база про господарську організацію виноградарства, стан виноградних насаджень, сортовий склад, ґрунтово-кліматичні умови вирощування та розсадницька база

виноградарства. Для формування цієї бази у шести областях України, серед яких і Закарпатська, проведена інвентаризація виноградних насаджень, за результатами якої зібрана інформація про розташування виноградників та їх площу, урожайність, валовий збір винограду, площі виноградників за зонами теплозабезпеченості, за типами ґрунтів, про вік виноградних насаджень, схеми садіння, типи формування кущів, зрідженість, стан та сортовий склад виноградних насаджень.

Сьогодні ці дані є в цілому досі актуальними, однак в силу багатьох змін (зміни в земельному законодавстві, державному регулюванні діяльності державних підприємств, зокрема винних радгоспів, кліматичні зміни, вдосконалення законодавства щодо виноробної галузі тощо) бази даних виноградних сортів та виробництва вина потребують актуалізації.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Розділ 2. Закарпатська область - край виноградарства і виноробства в українських Карпатах. Особливості районування виноградних зон

Історія. Закарпаття – історичний виноградний край. Схили вулканічних Карпат, багато сонця і достатньо води зумовили розвиток виноробства на цих землях із давніх часів. Закарпатські вина свого часу постачалися до дворів середньовічних королів та вельмож, а в більш сучасний період - навіть до президентів держав.

Культура Закарпатського виноробства унікальна, тому що протягом історичних перипетій об'єднала в собі угорську, італійську та австрійську традиції. Саме результат цього культурного сплаву дав такий цікавий і колоритний продукт, як закарпатське вино.

Активне виноробство на Закарпатті почалося в далекому XIII столітті.

Після 1254 року угорський король Бейла IV, під чийм володінням була в той час територія нинішнього Закарпаття, запросив виноградарів та виноробів з Італії та Німеччини на спустошені монголами закарпатські землі. Однак іще задовго до того етнічні українці, румуни та угорці століттями вирощували на Закарпатті виноград і робили вина. До початку радянської епохи місцеві винороби возили свої вина під гору Токай (виноробний регіон на північному сході Угорщини, де традиційно виготовляють вина із білих сортів винограду), і продавали їх як відомі токайські. Хімічний склад місцевих ґрунтів і клімат Карпатських хребтів, тотожний з угорськими схилами, сприяють росту міцної родючої лози у вапнякових низинах.

В 1351 році чеський король Карл IV завіз з Франції лози відомих під назвою "бургунських", такі як Піно, Совіньйон, Шардоне, Мерло та Каберне, які незабаром набули широкого поширення. В цей період Берегівські та Мукачівські вина йдуть не тільки на задоволення потреб населення та місцевих феодалів, а й вивозяться в північні слов'янські землі та на королівський стіл.

На момент приходу Радянського Союзу промислове виробництво вина в регіоні вже було налагоджено. На Закарпатті активно будували винні погребі та завозили нові сорти винограду з Європи, виробляючи все нові й нові напої для масового вжитку, які, однак, не вирізнялися дуже високою якістю. Серед них — вина «Берегівське», «Середнянське», «Ужгородське», «Троянда Закарпаття»,

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

«Іршавське».

У 1985—1988 роках Радянським Союзом ширилася антиалкогольна кампанія. Тоді влада знищила 14 тисяч гектарів лози на Закарпатті. Втрачене тут і досі не відновили у повному обсязі.

Сьогодні на Закарпатті приблизно 4 тисячі гектарів виноградників. До анексії основним центром виноробства в Україні був Крим. Саме Закарпаття після анексії Криму могло б стати центром виноградарства в країні.

Кліматичні особливості та передумови розвитку виноградарства і виноробства на території Закарпаття. Урожайність виноградників і якість винограду та продуктів його переробки залежать від сорту та умов середовища (клімат, рельєф місцевості, експозиція схилів, ґрунт, рівень агротехніки). Один і той же сорт в різних умовах вирощування дає різне за якістю вино. Найбільш якісні вина дають сорти Фурмінт, Леанка, Трамінер, Липовина, вирощені в околицях Середнього, Мужієва, Берегова, Виноградова.

На якість вина та передовсім винограду здійснює сильний вплив рельєф місцевості. Він зумовлює визначення окремих мікрорайонів, що зумовлює вирощування винограду різної якості, в цих мікрорайонах коливаються строки визрівання винограду певного сорту (до прикладу, Трамінер рожевий, Фурмінт, Липовина, Леанка, Рислінг італійський на виноградниках Юліївської, Гомловецької та Виноградівських гір, що знаходяться в околиці Шаланок дозрівають на два тижні швидше, порівняно з виноградниками, що знаходяться в околицях Мукачева, Ужгорода та Середнього).

Винні зони Закарпаття

Територія виноградарських районів Закарпаття поділяється на дві зони:

- Закарпатська низовина (98-120 м н.р.м.) - правий берег Тиси та долини Ужа, Латориці, Боржави;
- Закарпатське передгір'я - північно-східні схили Ужгородського, Мукачівського, Виноградівського та південно-західна частина Іршавського району.

Абсолютні висоти **Закарпатської низовини** коливаються від 105 до 120 м над рівнем моря. Мінімальна висота знаходиться в районі Чопа (98 м над р.м.). Низовина охоплює правий берег Тиси та долини Ужа, Латориці, Боржави до висоти

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00

“Carpathian wine heritage academy”

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

100-120 м над рівнем моря.

Виноградарські райони *передгір'я* займають північно-східні схили Ужгородського, Мукачівського, Виноградівського та південно-західну частину Іршавського району.

Найсприятливіші для вирощування винограду умови на південних схилах на висоті 150-250 м та амфітеатри, спрямовані на південь. Вище та нижче цієї смуги умови для вирощування цієї теплолюбної культури погіршуються. Підніжжя гір, плоскі вершини, долини, північні схили характеризуються меншою теплозабезпеченістю періоду вегетації та низькими мінімальними температурами.

Максимальна сума радіаційного балансу в умовах Закарпаття спостерігається в липні (8,8 к. кал/см²). Із загальної кількості тепла, яку одержує поверхня ґрунту (48 к. кал/см²), 38-39 ккал витрачається на випаровування, що свідчить про високу вологість.

Середня річна кількість опадів на території області змінюється від 636 до 1411 мм. За холодний період року (листопад-березень) випадає 220-526 мм, а за теплий (квітень-жовтень) - 416-902 мм. Кількість днів з опадами більш-менш рівномірно розподіляється по всій території. В середньому за рік з опадами понад 0,1 мм буває 140-160 днів, з опадами 5 мм - 50 днів.

Зима. Перший сніговий покрив по території області з'являється неодноразово. На рівнині земля як правило вкривається снігом 4-9 грудня. Однак стійкий сніговий покрив в околицях Берегова утворюється тільки на початку січня і може тривати 51 день. Якщо в горах майже щорічно утворюється стійкий сніговий покрив, то в низинних виноградарських районах (Ужгород, Берегове) повторюваність зим без стійкого покриття становить 44-50%. Середня висота снігового покриття тут становить 12 см, а максимальна 32 см.

Спостерігається вертикальний розподіл опадів: з підняттям в гірські райони регіону їх кількість збільшується. Так, у низинній зоні річна сума опадів становить 600 мм, у передгір'ї- 800-1000 мм. Найбільша кількість опадів припадає на червень.

Зима на Закарпатті коротка і триває 2,5-3 місяці. Середня температура найхолоднішого місяця січня - від 3 до 4°C. Погода переважно хмарна, з частими туманами. Середні добові температури близько 0°C. У ряді випадків не буває морозу і температура вдень досягає 10-12°C. Проте в окремі роки буває досить різке зниження температури. Абсолютний мінімум температури може знизитись у січні-лютому до -3°C, а абсолютний максимум становить 13-17°C.

Весна. Ця пора року характеризується переходом в регіоні середніх добових температур через 0°C. Починається вона в кінці лютого-на початку березня. Для ранньої весни властиві добові коливання температури: вдень може підвищуватись до 15-18°C, а вночі падати до -5, -10°C. Таке коливання температури характерне для березня.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00

"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Літо. Перехід середньої добової температури близько 15°C говорить про початок літа. Воно починається 10 травня і закінчується 16 вересня. Тривалість літа - 120-135 днів. Середньодобові температури повітря 15-25°C, а максимальні – 36-40°C. Для літа характерна найбільша кількість опадів, дуже часті грози. Відносна вологість - 50-60 %.

Осінь на Закарпатті починається в другій половині вересня і триває 80-90 днів. Середньодобові температури становлять 20-15°C, а максимальні 20°C. В кінці жовтня (інколи значно раніше) починаються приморозки. За останні місяці випадає від 180 мм на рівнинах до 300-320 мм опадів у горах.

Показниками теплозабезпечення вегетаційного періоду є сума температур, тривалість вегетаційного та безморозного періоду. Від тривалості вегетації залежить ріст і розвиток сільськогосподарських культур, їхня врожайність. Період вегетації, тобто сталий перехід через 5°C, на Закарпатті настає 17-22 березня. Вегетаційний період триває 225-241 день. Безморозний період триває в середньому 170-210 днів.

Важливим показником ресурсів тепла для розвитку виноградарства є суми активних температур – середніх добових температур за період, коли вони перевищують 10°C. На Закарпатті цей період настає весною в середині квітня, а восени – у другій половині жовтня. У долині Тиси сума активних температур понад 3000°C, передгір'я чітко окреслюються ізотермою 2500°C, південно-західні схили Карпат - 2000-1500°C, на вершинах - 1000°C.

Сорти дуже раннього строку досягання вимагають активних температур від розпускання бруньок до повного досягання - 2200-2400°C, раннього - 2400-2500°C, середнього - 2500-2900°C і пізнього строку досягання - 2800-3300°C.

Рельєф місцевості, експозиція схилів, висота над рівнем моря впливають на клімат окремих районів і мікрокліматичні відмінності на території навіть невеликих господарств. Найкраще забезпечені теплом околиці м. Виноградів та с. Мужієво, де суми температур на схилах гір становлять 3500-3000°C, а біля підніжжя – понад 3400°C. Отже, у цих районах, особливо на схилах, *сприятливі умови для дозрівання пізніх сортів винограду.*

Найтриваліший безморозний період – 220 днів – спостерігається на південних схилах Чорної гори. На Юліївській горі та біля Добросілля - 200 днів, у той час, як

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

на Березівських горах і по всьому Закарпатському передгір'ю - 185 днів. Відомо, що бруньки європейських сортів витримують морози 18-20°, а дозріла лоза - 20-22°C. Тому дуже важливо при плануванні нових виноградників враховувати абсолютні мінімуми зимових температур.

Найхолоднішим із виноградарських районів взимку є Березівський район. Тут абсолютний мінімум коливається від -19° до -21°C, іноді доходить до -34°C. А в інших мікрорайонах (низина і передгір'я) середній абсолютний мінімум змінюється від -17-18° до -23°C. При температурних мінімумах нижче 26° С вимерзають виноградники. Це буває один раз у 8-10 років.

Перші осінні приморозки у виноградарських мікрорайонах рідко настають раніше 10 жовтня, а з 3-5 листопада є нормальним явищем по всій території краю.

Отже, на рівнині найбільш сприятливими кліматичними умовами для вирощування винограду характеризуються Косинські та Мужіївські горби, а також підвищення в районі Берегова, Добросілля і Шаланок. У передгір'ї - територія з північного заходу від Ужгорода на південний схід до Виноградова і далі до Гомловця і Юліївської гори. Сприятливими для вирощування винограду є також околиці Білок, Імстичева, Сільця, Доробратова, Негрова Іршавського району, Лалова, Зубівки, Кучави, Лохова, Бобовища, Копинівців Мукачівського району та околиці Середнього, Глибокого та Ужгорода Ужгородського району.

При проектуванні нових виноградників слід враховувати мікрокліматичні особливості розподілу середніх та абсолютних мінімумів температури повітря, розподіл сум активних температур та безморозного періоду за його тривалістю.

Ґрунти. Великий вплив на ріст, розвиток, величину і якість врожаю мають ґрунти. Із ґрунту рослина черпає поживні речовини для свого росту і формування плодів. Від багатства ґрунту залежить якість вина: його гармонія, повнота, тонкощі букету, а також хімічний склад.

Для Закарпатської низовини характерні лучно-буроземні кислі, оглеєні та алювіальні дерново-буроземні ґрунти, що залягають в Іршавській улоговині, на Притисянській низовині, та лучно-буроземні - в заплавах річок Притисянської низовини. В пониззях передгір'їв зустрічаються підзолисті буроземні ґрунти, на більш крутих схилах поширені буроземні кислі, часто опідзолені та оглеєні ґрунти.

У передгір'ї переважають підзолисто-буроземні оглеєні ґрунти. Ці ґрунти характеризуються низьким вмістом гумусу, сильнокислою реакцією, досить високою гідролітичною активністю. Вміст рухомого алюмінію у верхніх горизонтах становить 35-32,5мг/100г ґрунту. Такий вміст алюмінію токсично діє на рослини, підвищує кислотність ґрунту. В Іршавському, Мукачівському та Ужгородському районах на пологих схилах, зайнятих під виноградниками, поширені буроземно-підзолисті ґрунти. В районах Мужієва, Середнього, Виноградова частина виноградників розміщена на дерново-буроземних

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00

"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

опідзолених кам'янисто-глинистих ґрунтах, які бідні на поживні речовини і потребують регулярного внесення добрив.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Розділ 3. Традиційні сорти винограду за ключовими винними терруарами

Територія виноградарських районів Закарпаття поділяється на чотири історичні винні терруари:

1. Ужанський
2. Північно-Березький
3. Південно-Березький
4. Угочанський

Експерти також визначають 13 мікрозон цих винних терруарів. У таблиці наведені історичні теруари та винні субрайони.

Таблиця 3.1

Історичні винні терруари Закарпатської області

Назва кліматичної зони	Назва історичного терруару	Винні субрайони
Закарпатське передгір'я	Ужанський	Глибоке-Деренівка
		Ужгород-Перечин
		Середнє-Ірлява
Закарпатська низовина	Південно-Березький	Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво
		Бене-Квасово
		Косино-Батьово
	Угочанський	Виноградово-Королево
		Шаланки
		Дюла-Оклі Гедь
	Північно-Березький	Іршава-Білкі-Луково
		Бобовище-Копинівці
		Мукачево-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник
		Завидово-Доробратово-Загаття-Мідяниця

1. Глибоке-Деренівка. Займає передгір'я, південну частину Вулканічного хребта. Відзначається м'яким теплим кліматом з великою сумою активних температур (2700°C-3000°C), тривалим безморозним періодом (170-175 днів), значним зволоженням (900-1200 мм). Більшим ступенем континентальності відзначаються Нижньо-Солотвинська улоговина: взимку сюди проникає з гір холодне повітря, тому часто бувають сильні морози. Кліматичні умови району сприяють вирощуванню багатьох теплолюбивих культур, у т. ч. винограду.

Пересічна висота. Схили круті. Поширені ерозійні, осипні та сільові процеси. Складається з вулканічних порід, переважно андезитів, базальтів та їхніх туфів.

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує

певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Трамінер, Фурмінт, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Отонель, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Цвайгельт, Каберне Совіньон, Ізабелла, Мерло.

Столова група сортів представлена Королева Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

2. Ужгород-Перечин. Клімат помірно континентальний, з жарким літом і м'якою зимою. Значно впливає на клімат міста захищеність Карпатами від холодних вітрів з півночі.

Найнижча середньомісячна температура повітря в січні (-11,1°C), найвища (23,6°C). Абсолютний мінімум температури повітря (-32,0°C), абсолютний максимум (38,6°C). В останні 100—120 років середньорічна температура повітря в зоні підвищилася приблизно на 1,0°C. Найбільше підвищення температури в першій половині року. У середньому за рік тут випадає 748 мм атмосферних опадів, найменше їх у лютому і квітні,

найбільше — у червні та липні. Мінімальна річна кількість опадів (443мм) спостерігалась у 1961 р., максимальна (1134 мм) — у 1980 р. Максимальну добову кількість опадів (75мм) зафіксовано у червні 1892 р. У середньому за рік спостерігається 156 днів з опадами; найменше їх у жовтні, найбільше — у грудні. Щороку утворюється сніговий покрив, проте його висота незначна. Відносна вологість повітря в середньому становить 73%, найменша вона у квітні (63%), найбільша — у грудні (84 %). Географічне положення визначає величину притоку сонячної радіації. В природно-кліматичному відношенні місто знаходиться у низовинній ландшафтній зоні. З півдня у місто вільно проникає тепле повітря. Гірський масив Карпат також має значний вплив на клімат зони, захищаючи від холодних північних вітрів та подовжуючи тривалість теплого періоду року.

Вітровий режим також впливає на комфортність кліматичних умов міста. Вітер пом'якшує літню спеку, сприяє очищенню повітряного басейну Ужгорода від пилу та інших продуктів життєдіяльності. Протягом року переважають вітри південно – східного напрямку (27%). Висока частка безвітряних днів, що складає 24%. Ймовірність сильних вітрів (10м/с і більше) становить лише 2%. В середньому протягом року із-за високої хмарності в місті спостерігається лише 91 день без сонячного світла. Середня тривалість сонячного світла складає 1926 годин за рік.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Для зони, характерні важкі ґрунти з переважанням дернового типу. Найбільший вміст гумусу (3%) у ґрунтах південних місць зон, найменший (0,52%) – в ґрунтах східної частини.

Серед технічної групи переважають білі сорти вина. Проте, у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Трамінер, Совіньйон блан, Фурмінт, Гарс Левелю, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Мерло, Цвайгельт, Каберне Совіньйон, Сапераві.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

3. Середнє-Ірлява.
Поєднання природних чинників та мікрокліматичних особливостей міста роблять

зону одну з найтепліших та найбільш сонячних місць Закарпаття. Багато сонячних днів весною, влітку і восени, відсутність сильних морозів взимку, рівномірні опади, добротний ґрунт створюють хороші умови для проживання.

Опади протягом року зумовлені, головним чином, циклонічною діяльністю. Циклони, які переміщуються з Атлантичного океану та Середземного моря приносять в місто до 80% річної кількості вологи. Крім цього, близькість гір сприяє орографічному посиленню опадів. В середньому за рік тут випадає 700-800 мм опадів. Розподіляються вони впродовж року нерівномірно. Основна частина опадів випадає в теплу частину року, що становить 64% річної норми.

Тут, як в попередньому винному субрайоні, переважають серед технічної групи переважають білі сорти вина. Проте, у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Трамінер рожевий, Шардоне, Біанка, Фурмінт, Гарс Левелю, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Жовтий, Золодьонд, Шасла, Бакатор.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Піно Нуар, Цвайгельт, Каберне Совіньйон, Ізабелла, Сапераві, Аліберне.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

4. Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво. Дана низовина утворена майже повністю заплавно-нижньотерасовим ландшафтним ярусом з абсолютними висотами 120-150м. Тільки по периферії низовини, на підніжжі Вигорлат-Гутинського хребта, простягаються неширокими смугами місцевості середньо- та високотерасових ярусів. І зовсім сторонніми, на тлі рівнинного низкотерасового ярусу, виглядають невеликі острови вулканічного низькогір'я.

Таким чином, у цьому природному районі основним ландшафтним типом є заплавно-нижньотерасова рівнина, що в доагрикультурний період була вкрита дубовими лісами, справжніми луками, її в минулому часто затопляли повеневі та паводкові води Тиси й Боржави, які підтримували високий рівень ґрунтових вод, що сприяло оглеєнню дернових ґрунтів.

Тепер зона може бути прикладом висококультуреного природного ландшафту, для оптимізації якого проведені значні меліоративні роботи у вигляді мережі каналів довжиною в сотні кілометрів, а вздовж річок побудовані дамби, що захищають низовину від катастрофічних повеней і паводків. Меліоративні роботи понизили рівень ґрунтових вод, а система обробітки та удобрення ґрунту сприяла підвищенню родючості полів, особливо під городніми культурами. Місцевості середньо- і високотерасових ярусів природно добре дреновані та перетворені в суцільні плантації виноградників і садів, які надають специфічних рис пейзажу низовини. Інтенсивному багатогалузевому використанню зони сприяє також клімат, достатньо вологий і теплий. Хоча тут переважає ярус низкотерасової рівнини, проте тут поширені й інші ландшафти, зокрема ландшафти вулканічних дрібногір'їв.

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Шардоне, Зеніт, Мюллер-тургау, Езерйо, Фурмінт, Гарс Левелю, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Оттонель, Мускат Люнель, Мускат Жовтий, Золодьонд, Шасла.

Сорти для червоних вин: Мерло, Аліберне, Сапераві, Кадарка, Кекфранкош, Піно Нуар, Цвайгельт, Каберне Совіньон.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Виноградників, Кардинал.

5. Бене-Квасово. Клімат зони помірно континентальний. Середньорічна температура складає від +9 до -11°C. Літо дуже тепле. Середня температура липня - +25°C. Зима нетривала і відносно тепла. Середня температура січня – - 10°C. Для зони характерними є тривалі весна і осінь, коли протягом багатьох днів стоїть м'яка і сонячна погода.

Материнськими і підстелюючими породами ґрунтів на теренах, є туф, вапняк, ріоліт, вулканічний лес, базальт та глина. Домінуючими ґрунтами є чорноземи на лесових суглинках, а в гірських горбистих районах бурі лісові й дерново-карбонатні ґрунти. В долинах річок Тиси та Боржави тягнуться смуги алювіальних ґрунтів. Зустрічаються плями засолених земель.

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Езерйо, Фурмінт, Гарс Левелю, Кекнелю, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Оттонель, Мускат Жовтий, Золодьонд, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Піно Нуар Цвайгельт, Каберне Совіньон.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

6. Косино-Батьово. Клімат району перехідний: від теплого західно-європейського до помірно-теплого континентального. Характеристика кліматичних умов, що мають значення для лісового господарства: середньорічна температура повітря становить +9°C; кількість опадів на рік – 1014 мм; глибина промерзання ґрунту – 40-70см; відносна вологість повітря – 78%.

Рельєф території розміщення рівнинний. Висота над рівнем моря складає від 100 до 136 м. Вся територія віднесена до рівнинних лісів. В заплавної частині переважно формуються дерево-середньо- та сильно-опідзолені, глеєві і глеюваті, поверхнево-оглесні, глеюваті та суглинні ґрунти.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Лучні та болотні ґрунти на алювії поширені в заплавах Тиси й Латориці та їх допливів, на Чорному мочарі та в інших замкнених пониженнях. Сформувалися вони на алювіальних та алювіально-делювіальних відкладах, в умовах неглибокого залягання ґрунтових вод під трав'янистою лучною та болотною рослинністю. Займаючи порівняно невеликі площі, ці ґрунти відзначаються значною різноманітністю. У наш час ця група ґрунтів дуже видозмінена меліораціями та господарським освоєнням. Вони є прикладом того, як під впливом господарської діяльності відбувається формування культурних меліорованих ґрунтів, загальний тип яких важко й визначити.

Білі сорти: Фурмінт, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Оттонель, Мускат Жовтий, Золодбондъ, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Піно Нуар Цвайгельт, Каберне Совіньон.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

7. Виноградво-Королево. Дернові ґрунти на високих заплавах сформувались на надзаплавній терасі Тиси та її допливів у межах Закарпатської низовини, яка складена переважно глинистим і суглинистим алювієм, відзначається майже ідеальною рівнинністю рельєфу. В утворенні ґрунтів брали участь: дерновий процес, що відбувався під дією трав'янистої рослинності своєрідного лісостепу в доагрикультурний час і культурної та лучної рослинності протягом кількох останніх тисячоліть; підзолистий, зумовлений широколистяними лісами, переважно дібровами; глейовий, викликаний неглибоким заляганням ґрунтових вод (1,5...2 м). Комбінація цих трьох процесів спричинилася до утворення дернових ґрунтів різного ступеня опідзолення й оглеєння, але домінуючою тут є відміна дернових опідзолених глейових ґрунтів, на більш детальній характеристиці якої і зупиняємось.

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Трамінер, Фурмінт, Гарс Левелю, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Оттонель, Мускат Жовтий, Золодбондъ, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Піно Нуар, Цвайгельт, Каберне Совіньон.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

8. Шаланки. Дерново-підзолисті ґрунти на алювії низьких терас поширені у низовині на середньосуглинистих терасах з ускладненою поверхнею частими мікроформами рельєфу у вигляді невисоких горбів, гряд, понижень. Це сприяло

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

розвитку лісової рослинності та завадило ранньому освоєнню цих земель для землеробства. Протягом тривалого часу тут переважав підзолистий процес ґрунтоутворення. Неглибоке залягання ґрунтових вод сприяє оглеєнню нижньої частини профілю.

У більш важких за механічним складом ґрунтів окислення починається з глибини 20...25 см, тому вони належать до глейових ґрунтів. Але більшість їх складена легкими та середніми суглинками, займаючи дещо підвищені ділянки рельєфу. Оглеєння тут незначне, трапляється на глибині 70...90 см. Тому ці ґрунти глеюваті.

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Трамінер, Фурмінт, Гарс Левелю, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Оттонель, Мускат Жовтий, Золодьонд, Шасла.

Сорти для червоних вин: Неро, Дорнфельдер, Шираз, Кадарка, Кекфранкош, Піно Нуар, Цвайгельт, Каберне Совіньон.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

9. Дюла – Оклі Гедь. На рівнинній території найчастіше дують південно-західні вітри, в передгір'ях і горах – гірсько-долинні, а вище 1000 м панує західний перенос повітря. Взимку в Карпати по зниженнях річкових долин проникають північні вітри. В цю ж пору холодне повітря часто опускається з гір на рівнину у вигляді північних і північно-східних вітрів.

Клімат помірний, континентальний. Температура в січні становить від 0 до -5°C, в липні - від 20°C до 25°C. Опадів 400-800 мм. Клімат і ґрунти благодатні для виноградарства.

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Трамінер рожевий, Езерйо, Фурмінт, Гарс Левелю, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Люнель, Мускат Оттонель, Мускат Жовтий, Золодьонд, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Піно Нуар, Неро, Цвайгельт, Каберне Совіньон.

Столова група сортів представлена Перлиною Сабо, Королева Виноградників, Кардинал, Преображеніє.

10. Іршава – Білки – Луково. Під впливом рельєфу виникають різні типи місцевої циркуляції. Рельєф також впливає на розподіл сонячної радіації, температури, опадів та ін. Гірські хребти захищають з північного сходу від проникнення арктичних повітряних мас. Гірські хребти також сприяють

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

 This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

підсиленню конвекції, особливо в літній період. В результаті над горами складаються умови, при яких переміщення фронтів, паралельних до хребтів, супроводжується інтенсивними зливовими дощами і бурями, що викликають повені і буреломи.

Клімат району розміщення перехідний: від помірно-теплого західноєвропейського до континентального східноєвропейського. Суттєві зміни у кліматичні фактори вносять напрям хребтів і долин, тому гірські масиви мають визначальний вплив на остаточне формування клімату у цій місцевості. Зокрема, гірський рельєф обумовлює динаміку температур, розподіл кількості атмосферних опадів, утворення гірських і низинних вітрів.

Рельєф у цій частині підприємства представлений системою хребтів другого і третього порядку, зрізаних гірськими потоками. Хребти на всій довжині хвилясті, з багатьма відхиленнями різного ступеня розгалуження, при загальному напрямку з півдня на південний захід. Переважаюча форма схилів є опуклою при середній крутизні 25-35°. Мінімальна крутизна 2-5°, а максимальна досягає 40-45°. Південна частина території відноситься до району вулканічних гірських груп Вігорлат-Гутинського хребта і міжгірських котловин. Вігорлат-Гутинський хребет, долиною річки Боржава, ділиться на дві гірські групи: східну і західну. Переважають схили з крутизною від 15 до 25°, але в західному масиві досягають 40°.

Рівень ґрунтових вод нестабільний і залежить від кількості атмосферних опадів, а також глибини залягання водонепроникних порід і рельєфу місцевості. На більшій території підприємства ґрунтові води перебувають на значній глибині (до 10м); в долинах річок, біля підніжжя гір, вони залягають досить близько до поверхні (0,6-2м). Іноді ґрунтові води виходять на поверхню у вигляді джерел, даючи початок гірським потокам.

За ступенем вологості більша частина ґрунтів відноситься до вологих (98,1% від вкритих лісовою рослинністю земель). Частка земель з надмірним зволоженням становить 0,3% площі вкритих лісовою рослинністю земель. Болота на території підприємства відсутні.

Найпоширенішими ґрунтоутворюючими породами на території підприємства є наступні:

- елювій і елювіоделювій Карпатського флішу, які є пошаровим чергуванням піщаника і сланцю як продуктів вивітрювання гірських порід; сформовані на флішу ґрунти мають механічний склад від дрібно-суглинного до глинистого.
- елювіо-делювій твердих вулканічних порід, до яких відносяться породи андезитів, діабазів, базальтів, вулканічних туфів та ін. На цих породах сформувалися бурі гірсько-лісові ґрунти середньої і слабкої скелетності.

На основі вивчення умов ґрунтоутворення і генетичної будови ґрунтів, їх

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

механічного складу і фізико-механічних властивостей при ґрунтово-лісотипологічному обстеженні було виділено чотири типи ґрунтів:

- бурі гірсько-лісові ґрунти є найрозповсюдженішими на території підприємства і займають 93,0% від загальної площі. У цій групі розрізняють такі типи ґрунтів: темно-бурі, світло-бурі, дерново-буроземні. Характерною їх особливістю є значна частка гумусу (6-18 %) і велика товщина ґрунту (60 – 100 см). Бурі гірсько-лісові ґрунти характеризуються слабо помітною диференціацією ґрунтового профілю на генетичні горизонти, за фарбуванням всього розрізу, яке залежить від присутності в ґрунті окислів алюмінію і заліза. За механічним складом переважають суглинисті ґрунти доброї водопроникності. На цих ґрунтах ростуть чисті і змішані букові насадження, які мають високу продуктивність і досягають I, Ia класів бонітету.

- бурі лісові ґрунти займають 6,2% від загальної площі і розташовані у передгірській зоні на території Білківського і Довжанського лісництв. Це найбільш родючі ґрунти, на яких ростуть букові насадження, які характеризуються високою продуктивністю (Ia, Ib класи бонітету).

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Шардоне, Леанка, Іршаї Олівер, Мускат Жовтий, Шасла, Ноа.

Сорти для червоних вин: Каберне совіньйон, Ізабелла, Кадарка, Делавар, Сапераві.

Столова група сортів мінімальна.

11. Бобовище-Копинівці. Поєднання мікрокліматичних особливостей міста роблять зону одну з найтепліших та найбільш сонячних місць Закарпаття. Багато сонячних днів весною, влітку і восени, відсутність сильних морозів взимку, рівномірні опади, добротний ґрунт створюють хороші умови для проживання. Опади на протязі всього року зумовлені, головним чином, циклонічною діяльністю. Циклони, які переміщуються з Середземного моря приносять в зону до 80% річної кількості вологи, а близькість гір сприяє орографічному посиленню опадів. В середньому за рік в місті випадає 700-800 мм опадів.

Серед технічної групи переважають білі, зокрема у кожному регіоні домінує певний сорт, або група сортів.

Білі сорти: Совіньйон блан, Леанка, Іршаї Олівер, Рислінг Італійський, Мускат Оттонель, Трамінер, Шасла.

Сорти для червоних вин: Мерло, Каберне Совіньйон, Каберне Фран, Неро, Аліберне.

Столова група сортів практично не представлена.

12. Мукачево-Лавки-Лалово-Кучава. Гори перешкоджають принесенню на територію району арктичних мас холодного повітря, тому клімат району помірно

континентальний.

Дернові ґрунти на сучасному алювії утворились у заплаві Тиси та Латориці на піщаних і супіщаних, рідше легкосуглинистих алювіальних відкладах, часто шаруватих, підстелених галечником. Відклади відзначаються хорошою дренажістю, а тому сформовані на них ґрунти мають найкращий в умовах Закарпаття водно-повітряний режим.

Білі сорти: Мюллер Тургау, Фурмінт, Совіньйон блан, Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Рислінг Італійський, Мускат Оттонель, Мускат Жовтий, Золодьяндь, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Мерло, Цвайгельт, Каберне Совіньйон, Неро, Ізабелла, Отелло, Делавар.

Столова група сортів мало представлена.

13. Завидово-Доробратово-Загаття-Мідяниця.

Клімат зони розташування перехідний від помірно-теплого західно-європейського до континентального східно-європейського. Досить суттєві місцеві зміни в кліматичні фактори вносять наявність і напрям наявних хребтів і долин. Звідси випливає, що рельєф території має великий вплив на кліматичні фактори місцевості. Гірський рельєф

місцевості обумовлює динаміку температур, розподілення кількості атмосферних опадів, утворення гірських і низинних вітрів. До кліматичних факторів, що негативно впливають на ріст і розвиток лісових насаджень, належать пізні весняні і ранні осінні заморозки та, в окремі роки, повені.

Білі сорти: Леанка, Іршаї Олівер, Черсегі Фюсереш, Мускат Оттонель, Мускат Жовтий, Мускат білий, Шасла.

Сорти для червоних вин: Кадарка, Кекфранкош, Мерло, , Каберне Совіньйон, Неро, Ізабелла, Аліберне, Отелло, Делавар.

Столова група сортів мало представлена.

Карта винних теруарів Закарпатської області зображена на рисунку нижче.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Ампело-Закарпаття

А зараз можна розглянути сорти винограду та їх походження (таблиця).

**Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"**

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Таблиця 3.2

Сорти винограду, які вирощують на території Закарпаття

Район, де вирощують виноград	Опис, особливості та окремі історичні дані про походження сорту	Назва сорту винограду	Винні терруари, де представлений сорт
Столові сорти			
<p>Ужгородський Виноградівський Мукачівський</p>	<p>Старовинний австрійський або французький технічний сорт винограду, широко культивований в країнах Західної Європи. За морфологічними ознаками і біологічними властивостями належить до еколого-географічної групи західноєвропейських сортів винограду.</p> <p>Синоніми: Грі руж (Gris rouge), Драйманнер (Dreimaenner), Друмін (Drumin), Жентиль-дюре руж (Gentil-duret rouge), Клавнер (Klaevner), Клевнер (Clevner), Кляйнвайнер (Kleinwiener), Кляйнер Трамінер (Kleiner Traminer), Лівора (Livora, Livora cervena), Пірош Траміні (Piros Trimini), Ромфоліза (Romfoliza), Ротер нюрнбергер (Roter nuerberger, Roter nuernberger), Ротер Трамінер (Roter Traminer), Ротер Клевнер (Rother Clevner, Rother Klevner), Руса (Rusa), Руселет (Rousselett), Саваньєн роз (Savagnin rose, Savagnin rose aromatique, Savagnin rose musque), Термено ароматіко (Termeno aromatico), Трамінак, Ферментін руж (Fermentin rouge), Флайшвайнер (Fleischweiner), Хайден (Haiden), Едельтраубе (Edeltraube).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Походження: Швидше за все з Південно-Східної Європи. В середні віки сорт був відкритий в Південному Тіролі, тепер ця територія знаходиться на півночі Італії. Фактично Трамінер був названий на честь південно-тірольського містечка Трамін, яке має довгу історію торгівлі вином. • Батьки: Отриманий шляхом селекції диких лоз, Трамінер є одним з найстаріших європейських сортів. Є версія, що в римські часи він був відомий як Vitis aminera. • Сорт відрізняється великим кольоровим спектром. Ротер Трамінер має червоні ягоди; Гевюрцтрамінер - червонувато-рожеві, а Гельбер Трамінер - жовті. Вони також дають різні пряні смаки в залежності від терруара. Що стосується назви, всі типи Трамінера можна також називати Гевюрцтрамінер. Трамінер часто є батьком інших сортів, включаючи Грюнер Вельтлінер (Трамінер x Санкт-Георген). <p>Коронка молодого винограду майже біла від густого повстяного опушення. По краях зубчиків і уздовж серединної жилки перших двох листя досить добре позначена винно-червона смужка. Листя світло-зелені з характерним червонувато-рожевим відтінком і густим повстяним опушенням на нижньому боці. Однорічний визрів втеча коричневий з червоними вузлами. Лист середньої величини і невеликий, округлий, щільний, лійчастого, з слабозагнутими вниз краями, середньо- і слабозрозсічений, 3- і 5-лопатевий. Середня лопать широка, тупокутна. Верхні вирізи переважно середньої глибини, відкриті, ліровидні, з майже паралельними сторонами, нижні дрібні, відкриті, такої ж форми або ледь намічені. Черешкова виїмка закрита, з вузьким еліптичним просвітом, іноді відкрита,</p>	<p>Трамінер рожевий</p>	<p>Середнє-Ірлява Дюла Оклі-Гедь Глибоке- Деренівка Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Виноградово- Королево Шаланки Бобовище- Копинівці</p>

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	<p>щілеподібна і склепінчаста. Кінцеві зубці й крайові зубчики трикутні, з опуклими сторонами. Верхня і нижня поверхні листа зі слабким павутинним опушенням. Квітка винограду Трамінер рожева двостатева. Гроно: дрібне або середньої величини (довжиною 8-14, шириною 7-10 см), циліндро-конічне або конічне, нерідко крилате, щільне. Ніжка грона трав'яниста, коротка - довжиною до 4 см. Середня маса грона 90 г з варіюванням по роках від 67 до 120 м. Ягода середньої величини (довжиною 14-16, шириною 12-14 мм), округла або слабоовальна, світло-рожева з сизим пруйновим нальотом. Шкірочка досить товста, щільна. М'якоть тане, ніжна, з гармонійним смаком і тонким сортовим ароматом. Сік безбарвний. Середня маса 100 ягід 120 г. Насіння в ягоді 1-3.</p> <p>Ознаки сорту винограду Трамінер рожевий: невеликі, жорсткі, грубоморщинні листя з округлими (кулоподібними) зубчиками і густим паутиноподібним опушенням, дрібні, дуже щільні грона; світло-рожеві слабо овальні ягоди. Саджанці розлогі, з майже білими верхівками пагонів. Листя дрібні, майже цільні, з куполовидними зубчиками, на нижньому боці опушені. Осіннє забарвлення листя жовте.</p> <p>Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до знімною зрілості ягід для приготування столових вин проходить 139 днів, а десертних - 155 днів. У першому випадку урожай зазвичай збирають досить рано, в першій-другій декадах вересня, у другому - на початку жовтня.</p> <p>Кущі винограду середньої сили росту, але в виробничих насадженнях нерідко бувають і слаборослі. На час настання осінніх заморозків пагони визрівають добре (80-90%).</p> <p>Урожайність. Трамінер рожевий відноситься до сортів з високою, але різко варіює по роках, врожайністю. Плодоносних пагонів на кущі 50-60%, кількість грон на розвиненому втечу 0,7-0,9, на плодоносному 1,2-1,5.</p> <p>Стійкість. Сорт винограду Трамінер рожевий в середньому ступені хворіє мілдью, сірою гниллю, пошкоджується гроздовою листовійкою. Він відрізняється відносною морозостійкістю, але поступається таким сортам, як Рислінг рейнський, Каберне Совіньон, Ркацителі. В середньому повна загибель вічок у нього досягала 47,6%. Пагони, що розвинулися з бруньок заміщення, можуть давати частковий урожай.</p> <p>Істотний недолік сорту - дуже повільне відновлення сили росту кущів і врожайності після суворих зимових морозів. Бруньки зимуючих вічок розпускаються значно раніше і дружніше, в порівнянні з багатьма іншими сортами винограду і тому частіше піддаються впливу пізніх весняних заморозків. До посухи сорт винограду нестійкий.</p> <p>Особливості агротехніки. Високі врожаї сорт Трамінер рожевий дає на зволжених, досить родючих ґрунтах, тому його слід розмішувати на зрошуваних ділянках. Найкраще місце розташування насаджень - невеликі південні і західні схили з ґрунтами, на зразок легких чорноземів або легких карбонатних суглинків. При вирощуванні на зрошуваних і родючих ґрунтах відстань між кущами в ряду збільшують до 1,5 м.</p> <p>Рослини, зазвичай, формують за типом безштамбові віяла з помірним запасом багаторічної деревини. Якщо ж виноградники закладені на багатих ґрунтах і в особливості в умовах зрошення, дотримуються більш потужних формувань з великим запасом багаторічної деревини. Плодові стрілки залишають довгими, не менше ніж з 10 очками. На Закарпатті сорт успішно культивується на високих штамбах.</p> <p>Технологічна характеристика. Ягоди містять 81,2% соку і 18,8% шкірки, щільних частин м'якоти і насіння. Гребені складають 3,5% загальної маси грона. Сорт винограду відрізняється високою цукроздатністю. Цукристість 22 г/100 мл</p>		
--	--	--	--

	<p>при кислотності 6,7 г / л. Один з найбільш цінних винних сортів винограду. Урожай використовують в основному для приготування високоякісних столових, десертних вин, шампанських виноматеріалів і соків.</p>		
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Іршавський</p>	<p>Технічний сорт винограду. Точні відомості про походження сорту відсутні. З давніх часів Шардоне був поширений у Франції, в Бургундії і Шампані, культивується також в Німеччині, Швейцарії, Угорщині, США. За морфологічними ознаками і біологічними властивостями Шардоне відноситься до еколого-географічної групи західноєвропейських сортів винограду. (Gouais Blanc x Піно нуар) - ймовірні батьки за аналізом ДНК Синоніми: Блан де Шампань (Blanc de Champagne), Бургунді Фехер (Burgundi Feher), Вейс едлер (Veis Edler, Wais Edler), Вейсер Клевнер (Weisser Clevner), Вейсер руландер (Weisser Rulander), Клевнер (Claevner, Clevner), Луизант , Лізо (Luizant, Lisant), Морійон (Morillon), Нуар блан (Noirien Blanc, Noiren Blanc), Оверн блан (Auvergnat Blanc, Auvernat Blanc), Піно Шардоне (Pinot Chardonnay) і ін. Коронка молодого втечі сорту світло-зелена з рожевими плямами. Перші молоді листки світло-зелені з сіруватим відтінком, наступні світло-зелені із золотистим відтінком, поступово переходять у зелені з бронзовим відтінком. Опушення середнє, павутинне. Однорічний визрів втеча коричневий, вузли майже не виділяються. Лист середньої величини, округлий, майже цільний, з наміченими п'ятьма лопатями, з відігнутими вниз краями. Верхні вирізи переважно у вигляді вхідного кута, рідко відкриті, ліровидні, з майже паралельними сторонами, нижні ледь намічені або відсутні. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста або стрільчата, часто облямована жилками. Зубці на кінцях лопатей трикутні. Крайові зубчики трикутні, односторонньо опуклі, неоднорідні. Опушення нижньої поверхні листа дуже слабке, павутинне або відсутнє. На жилках ледь помітні щетинки. Квітка Шардоне двостатева. Грона середньої величини (довжиною 11-13, шириною 8-10 см), циліндро-конічні, щільні, середньої щільності і пухкі, в результаті сильного осипання зав'язі. Ніжка грона коротка, одеревянена. Маса грона 90-95 м. Ягода середньої величини (діаметром 12-16 мм), округла і злегка овальна, зеленувато-біла з золотистим відтінком на сонячному боці, покрита восковим нальотом і дрібними коричневими точками. Середня маса 100 ягід 130 г. Шкірочка тонка, міцна. М'якоть соковита, з приємним сортовим ароматом. Насіння в ягоді 2-3. Провідні ознаки сорту винограду Шардоне: цільні, грубозморщені листя з черешковою виїмкою, облямованої жилками, середньої величини, конічні і циліндро-конічні, варіює щільність грона; округлі зеленувато-білі ягоди з тонкою шкіркою. Саджанці мають напіврозкидисті пагони. Верхівки їх світло-зелені, опушені. Листя цілісне. Черешкова виїмка стрільчата. Міжвузля пагонів і черешки листя короткі. Осіннє забарвлення листя Шардоне лимонно-жовта. Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до настання технічної зрілості ягід винограду проходить 138-140 днів при сумі активних температур 2700-2800 °С. Дозрівання ягід настає в кінці вересня. Однорічні пагони визрівають добре (90%). Шардоне зростає і визріває майже всюди, за винятком крайніх країв ареалу вина (рання зав'язь піддає під ризику весняних заморозків).</p>	<p>Шардоне (Chardonna y)</p>	<p>Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Іршава-Білкі- Луково</p>

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	<p>Урожайність. Шардоне - сорт з невисокою врожайністю. Плодоносних пагонів близько 40%. Кількість суцвіть на розвиненому втечу 1,1, на плодоносному 1,4-1,7. Сорт здатний розвивати пагони з 2-3 гронами і формувати урожай на пагонах, що розвиваються з бруньок заміщення.</p> <p>Стійкість. Шардоне уражається мілдью і оїдіумом. У дощову погоду ягоди загнивають. Він належить до групи порівняно морозо- і посухостійких сортів. Розпускання бруньок відзначається рано, тому може мати місце пошкодження пагонів весняними заморозками. При засміченні насаджень негативними клонами спостерігається значне осипання зав'язей і горошення ягід.</p> <p>Особливості агротехніки. Шардоне добре росте і розвивається на різних ґрунтах, але кращий результат за якістю вин дає на глинисто-вапняних, кам'янистих. При закладці виноградника перевагу віддають західних схилах або піднесеним пологим ділянкам. Згущення крони виноградних кущів і їх перевантаження пагонами уникають. При обрізанні стрілок залишають 10-12 очок. На кущі винограду має бути чотири плодкових ланки. У зоні неукривного і умовно уквирного виноградарства кущі формують зі штамба висотою 70-120 см з вільним звисанням зелених пагонів.</p> <p>Технологічна характеристика Шардоне. Склад грона,%: сік - 74,1, гребені - 2,9, шкірка і щільні частини м'якоті - 20,1, насіння - 2,9. Цукристість соку досягала 18-22,9 г / 100 мл, кислотність 11,6 8,2 г / л. Зараз в світі існує безліч клонів цього сорту мають різні особливості, відповідно до всіляких вимог виноградарів і виноробів.</p> <p>З Шардоне готують високоякісне біле столове вино з фруктовими тонами (яблуко, лимон, цитрусові). Витримка в дубових бочках надає винам з Шардоне нотки ванілі, "диму", дуба.</p>		
<p>Ужгородський</p>	<p>Винний сорт винограду, раннього терміну дозрівання (Віллар блан х Шасла Був'є). Синонім: Еґрі чіллаґок 40 (Egri csillagok 40). Кущі середньорослі. Грона невеликі, масою 90-120 г, циліндричні, помірної щільності. Ягоди середні і дрібні, масою 1,5 г, округлі або злегка овальні, жовто-зелені. Смак гармонійний. М'якоть соковита, шкірка тонка. Цукристість 20-28% при кислотності 7-9 г / л. Визрівання пагонів хороше. Коефіцієнт плодоношення 1,8, плодоносності 1,9-2. Сорт винограду Біанка стійкий до мілдью, оїдіуму, сірої гнилі. Толерантний до філоксери. Морозостійкість -25-27°C. Сумісна з більшістю підщеп. Має пряморостучі пагони, ажурну крону. Через дрібні грона, потрібно більше часу на прибирання винограду. Виноград може довго висіти на кущах, накопичуючи цукор, з невеликим зниженням кислотності, що дозволяє, в залежності від строків збирання, готувати з Біанки сухі, напівсолодкі, кріплені та десертні вина. Біанка з успіхом культивується в багатьох виноградарських регіонах, в т.ч. вимогливою в питаннях якості вин Німеччини.</p>	<p>Біанка (Bianca)</p>	<p>Середнє-Ірлява</p>
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський</p>	<p>Угорський технічний сорт винограду. Згідно з аналізом ДНК цей сорт результат схрещування Gouais Blanc (Heunisch Weiss) і невідомого угорського сорту. Синоніми: Аран Фурмінт (Arany Furmint), Граса де Котнар (Grasa de Kotnar), Запфнер (Zapfner), Мослер (Mosler, Mosler gelb, Mosler gelber, Mosler gross), Мословак, Посіпон (Poshipon, Posipon), Пома Грасса, Посіпель (Posipel), Сіпон,</p>	<p>Фурмінт</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин</p>

	<p>Токайський, Токай великий, Фурмінт золотий, Едельвайсер Токаер (Edelweisser Tokayer) і ін. Поширений в Угорщині, Югославії, Румунії, Італії. Відноситься до еколого-географічної групи сортів винограду басейну Чорного моря. Коронка молодого втечі і перші його два листа знизу покриті білим повстяним опушенням. Наступні молоді листя гофровані, світло-зелені, з темно-рожевим облямівкою зубчиків, мають зверху паутинисте опушення, знизу густе, повстяне. Однорічний визрів втеча темно-жовтий з великими вічками. Лист середньої величини і великий, округлий, слабо-і середнерозсічений, трилопатевий. Пластинка листка з піднятими краями, блюдцеподібна або широковоронкова. Верхні і нижні вирізи дрібні, відкриті, у вигляді вхідного кута, іноді середньої глибини, ліровидні. Черешкова виїмка широко відкрита, ліровидна, іноді склепінна.</p> <p>Кінцеві зубці великі, трикутні, з широкою основою, гострі. Крайові зубчики трикутно-пиловидні, гострі, зі злегка опуклими сторонами. Опушення нижньої поверхні листа павутинне, по жилах щетинисте, густе. Квітка двостатева. Грона середньої величини (довжиною 12-16, шириною 7-10 см), майже циліндричні і циліндро-конічні, середньої щільності або пухкі. Ніжка грона середньої довжини, до 4 см, трав'янисто-зелена. Середня маса грона 100-120 г. Ягода середньої величини (довжиною 12-16, шириною 10-14 мм), округла, жовтувато-зелена з коричневими плямами засмаги на сонячній стороні. Середня маса 100 ягід 180-250 г. Шкірочка середньої товщини, нетривка, м'якоть соковита, тане. Смак приємний винно-солодкий. Насіння в ягоді 2-4.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Фурмінт: великі, шкірясті, майже цільні, воронковидні або блюдцевидні листя; на нижньому їхньому боці густе опушення і різко виділяються жилки; коричнево-винно-червоні, невизрівші пагони; майже циліндричні, злегка серповидно вигнуті грона з білими ягодами; велика кількість горошення ягід. Саджанці з прямостоячими пагонами. Листя опушені, слабобронзові, майже цільні, сітчасто-зморшкуваті, з великими зубчиками і широкою склепінчастою черешковою виїмкою. Опушення листа павутинне. Осіннє забарвлення – жовтого кольору.</p> <p>Вегетаційний період. Від розпускання вічок до знімною зрілості ягід винограду проходить 165 днів при сумі активних температур 2960°C. Дозрівання ягід настає пізно, у другій декаді жовтня. Сила росту кущів середня і сильна. Однорічні пагони визрівають добре.</p> <p>Урожайність. Фурмінт відноситься до сортів винограду середньої врожайності. Плодоносних пагонів 65%, середня кількість грон на розвиненому втечу 1,1, на плодоносному 1,7.</p> <p>Стійкість. Сорт нестійкий до оїдіуму, бактеріального раку; сприйнятливий до мілдью і сірої гнилі; пошкоджується листовійкою і філоксерою. У роки з найменшими несприятливими погодними умовами в період цвітіння проявляється осипання квіток, зав'язей і горошення ягід. Стійкість до морозу дуже низька.</p> <p>Особливості агротехніки сорти винограду. Фурмінт добре росте і плодоносить на різних ґрунтах. Кращі результати він дає на південних і південно-західних схилах з родючими шиферно-глинистими і глинисто-щебенчатими ґрунтами. У зоні районування його краще вирощувати на штабмі без укриття кущів на зиму. Для навантаження кущів вічками 30-35 при довжині плодової стрілки 7-8 очок. Для підвищення врожайності та зменшення горошення ягід доцільно застосовувати змішану посадку, чергуючи ряди Фурмінт (30%) з Гарс Левелю (70%).</p> <p>Технологічна характеристика. Механічний склад грона,%: сік - 78, гребені - 5,4, шкірка, щільні частини м'якоті і</p>	<p>Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово- Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь Мукачево-Лавки- Лалово-Кучава- Кальник</p>
--	--	---

	<p>насіння-16,6. Середня цукристість 19,8 г / 100 мл, кислотність 8,1 г / л. На Закарпатті цукристість соку при вяленні ягід сягає 27-33 г / 100 мл, що дозволяє готувати з нього високоякісне десертне вино токайського типу. У Закарпатті готують також столове марочне вино Квіти полонини на основі купажу Фурмінт (80%) і Гарс Левелю (20%). В Угорщині з цим сортом винограду готують знамениті токайські вина.</p>		
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Іршавський Мукачівський</p>	<p>Технічний сорт винограду. (Пожоні Фегер (Братиславський білий) x Перли Саба). Синоніми: Араньюо Корану (Aranyló Korai), Золотистий ранній, Карола (Carola, Karola), Мускат Іршаї Олівер. Коронка молодого втечі сірувато-зелена з рожевими плямами, слабоопушена. Молоді листки золотисті, зі слабким павутинистим опушенням. Наступні листя світло-зелені, голі. Однорічний визрів втеча коричневий, вузли майже не виділяються. Лист середньої величини, округлий, пятилопасний. Розсіченність середня. Центральна лопать гвинтоподібно вигнута, утворює прямий або тупий кут. Верхні вирізи середньої глибини, закриті, з еліптичним або яйцеподібним просвітом, рідше відкриті, ліровидні, нижні дрібні, відкриті, у вигляді вхідного кута або ліровидні, з майже паралельними сторонами. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста. Зубці на кінцях лопатей трикутні, з слабовипуклі сторонами. Зубчики по краю трикутні. Опушення нижньої поверхні слабке, щетинисте. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 11-16, шириною 9-11 см), конічне, часто гіллясте, середньої щільності і пухке. Ніжка грона довжиною до 5 см. Середня маса грона 135-140 г. Ягода середньої величини (довжиною 16, шириною 15 мм), округла, світло-золотиста. Середня маса 100 ягід 290 г. Шкірочка щільна, міцна, м'якоть соковита. Смак гармонійний, з сильно вираженим цитронно-мускатним тоном. В ягоді два дрібних насіння. Провідні ознаки сорту винограду Іршаї Олівер: слабка листва пагонів; середньо-розсічені листя, складені у вигляді воронки; довгі світло-зелені черешки листя і вусики; невеликі конічні грона з дуже рано дозрівають ягодами золотистого кольору; товста шкірка; дуже сильний цитронно-мускатний присмак. Саджанці мають напіврозкидані кущі. Листя їх трилопатеві, слабозрозсічені, з гвинтоподібно зігнутої, притупленою центральною лопатою. Вусики товсті, довгі, злегка закручені. Облистянність пагонів слабка. Осіннє забарвлення листя жовте. Вегетаційний період. В умовах Одеси від початку розпускання бруньок до знімною зрілості проходить 116 днів при сумі активних температур 2250°C. Дуже ранній сорт винограду, дозріває в кінці другої декади серпня. При зборі врожаю на десертне вино кондиційна зрілість настає одночасно з сортом Аліготе (тривалість вегетаційного періоду 135-140 днів). Кущі середньої сили росту. Пагони визрівають на 80%. Урожайність. Іршаї Олівер відноситься до сортів з досить стабільною врожайністю. Середня врожайність на незрошуваних ділянках становить близько 80 ц / га. Відсоток плодоносних пагонів 54, кількість грон на розвиненому втечу 0,64, на плодоносному 1,16. Стійкість. Сорт відносно стійкий до мілдью. Завдяки довгим черешкам листя грона добре провітрюються, ягоди слабо уражуються сірою гниллю, і тривалий час зберігаються на кущах, не втрачаючи своїх якостей. Зимостійкість середня. Пошкодження очок понад 50% відбувається при зниженні температури повітря до мінус 19°C. Спостерігається різке зниження врожаю в посушливі роки. Особливості агротехніки сорти винограду Іршаї Олівер. Сорт слід висаджувати на схилах, які добре обігріваються, щоб</p>	<p>Іршаї Олівер (Irsai Olivér)</p>	<p>Глибоке- Деренівка Ужгород- Перечин Середне-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово- Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь Іршава-Білкі- Луково Бобовище- Копинівці Мукачєво-Лавки- Лалово-Кучава- Кальник Завидово- Доробратово- Загаття- Мідяниця</p>

	<p>забезпечити більш раннє дозрівання ягід і більше накопичення в них цукрів. У теплозабезпечених районах, на південних і південно-західних схилах можливе застосування високоштамбових формувань. Рекомендовані підщепи: Ріпарія х Рупестріс 101-14, Берландієрі х Ріпарія СО4, Кобер 5 ББ, Телекі 8Б.</p> <p>Технологічна характеристика. За будовою грона Іршаї Олівер столово-винний сорт винограду. Міцна шкірка забезпечує можливість тривалого залишення грон на кущах з метою досягнення необхідної для десертних вин цукристості. Склад грона,%: сік - 76,4, гребені - 4,8, шкірка і щільні частини м'якоті - 16,1, насіння - 2,7. Свіжозібраний виноград добре переносить транспортування. Середнє навантаження на відрив ягід 214-234, на їх розчавлювання 1074 г. Сорт характеризується великим накопиченням цукру - до 21,3-23,3 г / 100 мл, кислотність 5,9-4,5 г / л. Дегустаційна оцінка близько 8 балів.</p> <p>Дуже цінний сорт винограду для виробництва високоякісних десертних вин. Виноград використовують також для приготування натуральних напівсолодких вин, мускатного соку високої якості. Десертне вино характеризується золотистим забарвленням, добре вираженим мускатно-цитронним ароматом з відтінком троянди, ніжним маслянистим смаком. Дегустаційна оцінка вина 9-9,2 бала.</p>		
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський</p>	<p>Винний сорт винограду, середнього терміну дозрівання. (Іршаї Олівер х Трамінер рожевий)</p> <p>Метою селекції було отримання сорту винограду, який мав бути придатним для промислового виноробства, крім того витримував би холодні зими та швидко дозрівав. Він призначався для північної частини країни, де менше сонячного світла, осінь настає швидше, а зими холодніші.</p> <p>Кущі помірної сили росту, високоврожайні. Гроно середнє з плечем, вагою 150-180 г і вище. Ягоди невеликі 14x14 мм, округлі, рожевого кольору. За смаком нагадують батьківський сорт Трамінер. Черсегі фюсереш добре накопичує цукор, не нижче 17-20%, кислотність вище середньої. З черсегі фюсереш виготовляють сухі сортові та купажні вина. Букет має аромати прянощів, квітів та літніх фруктів. Смак вина яскравий, фруктовো-пряний, з гірчинкою, тонами абрикосу та гарною кислотністю.</p>	<p>Черсегі фюсереш (Cserszegi fuzseres)</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово-Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь Мукачево-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>

<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Мукачівський</p>	<p>Технічний сорт винограду, відноситься до західноєвропейської еколого-географічної групи сортів винограду. Синоніми: Біела солодка (Biela Sladka, Biela Sladka Grastica, Biela Sladka Grassica, Bielasladka Grastica), Борба (Borba, Borba Blanca), Вельшпріслінг (Welschriesling), Грашевина (Grasevina, Grasevina Bijela, Grasevina Italijanska, Grasevina Talijanska, Grasevina Grastica), Лашкській рислінг (Laski Riesling, Laski Rizling, Laskirizling), Олас рислінг (Olasriesling, Olasz Risling, Olasz Rizling, Olasz Rizlingi), Рислінг влашкской (Rizling Vlassky), Тольянська грасевина (Talianka Grasevina, Talijanska Grasevina) і ін. Культивується на Балканах, в Угорщині, Австрії, Югославії, Румунії, Італії. Коронка молодого втечі і два перших листа сильно опушені. Однорічний визрів втеча жовтувато-коричневий, вузли на ньому майже не виділяються. Лист винограду середньої величини, яйцеподібний, 3- і 5-лопатовий, глибокорозсічений. Верхні вирізи глибокі, відкриті, ліровидні, іноді закриті, середньої глибини, з яйцевидним просвітом, нижні дрібні, у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна і склепінчаста. Зубці на кінцях лопатей вузькотрикутні, зубчики по краю пилковидні, гострі, більш світлого забарвлення, вони ніби оздоблюють лист жовтуватою смугою. Нижня поверхня листа має павутинне опушення. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 12-16, шириною 7-10 см), циліндричне і циліндро-конічне, часто крилате, щільне. Ніжка грона середньої довжини - до 5 см. Маса грона 94 г. Ягода дрібна або середньої величини (довжиною 11-16, шириною 11-15 мм), округла, світло-зелена, покрита темними крапочками. Шкірочка міцна, м'якоть дуже соковита. Насіння в ягоді 3-4. Провідні ознаки сорту винограду Рислінг італійський: слаболістяні тонкі пагони; невеликі, гладкі, з жовтуватою облямівкою листя з витягнутими в вістрі зубцями; циліндричні, дуже щільні грона на довших, ніж у рислінга рейнського, гребненіжках; дрібні світло-зелені ягоди. Саджанці мають напіврозкидану форму кущів. Верхівка слабоопушені, лимонного кольору. Лист асиметричний, з добре вираженою хлоротичною облямівкою. Осіннє забарвлення листя жовто-буре. Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до знімною зрілості ягід в Одесі проходить 148 днів при сумі активних температур 2890°C. Знімна зрілість ягід винограду настає в третій декаді вересня. Кущі середньої сили росту. Сорт характеризується раннім і хорошим визріванням пагонів (80-95%). Урожайність висока. Відсоток плодоносних пагонів - 65-80, кількість грон на розвиненому втечу 0,7-1,5, на плодоносному 2-4. Сорт винограду схильний до плодоношення на пасинках. Стійкість. Сорт в середньому ступені вражається мілдью, в сильній - сірою гниллю ягід і павутинним кліщем. До філоксери нестійкий. Відносно стійкий до зимових морозів. Мало схильний згубному впливу весняних заморозків внаслідок пізнього розпускання бруньок. В умовах нестачі вологи і при високих температурах швидко знижується кислотність, що погіршує якість виноматеріалів. Особливості агротехніки. При віяловій багаторукавності формуванні доцільно залишати при обрізці 8-9 очок. У південних виноградарських районах сорт винограду культивують на високому штабмі (1,2 м). Третій за важливістю сорт в Австрії - 8% виноградників, 5 000 га.</p>	<p>Рислінг італійський (Rizling Italic, Rizling Italien, Rizling Blanc, Rizling Italjanskij, Rizling Italsky)</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош-Берегово-Мужісво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово-Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь Бобовище-Копинівці Мукачево-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник</p>
<p>Виноградівський</p>	<p>Винний сорт винограду, раннього терміну дозрівання, був виведений на початку 1950-х, в Угорщині став сортом в 1976</p>	<p>Зеніт</p>	<p>Береги-Кідьош-</p>

<p>Берегівський</p>	<p>р. (Езер х Був'є). Куці сильнорослі. Грона середньорихлі, середнього розміру, середньою масою 100 г, ягоди подовжені, дрібні, середня вага 1,7 г, жовті, м'якоть м'яка, рідка, смак нейтральний; шкірка тонка, в міру жорстка. Урожайність 10-14 ц / га. Сорт винограду Zenit нестійкий до морозів і грибних захворювань. Виноград використовується для виробництва якісних білих вин з приємною кислотністю.</p>	<p>(Zenit)</p>	<p>Берегово-Мужієво</p>
<p>Берегівський Виноградівський</p>	<p>Угорський сорт винограду. Відноситься до еколого-географічної групи сортів басейну Чорного моря. Це вино має дуже стару історію, включаючи те, що воно є улюбленцем королівської династії Габсбургів. Його також використовують для приготування солодких десертних вин. Синоніми: Biella, Budai Feher, Budicsin, Budicsina, Cirfondli, Ezer Jo, Feher Bakator, Feher Budai, Feher Sajgo, Feher Szagos, Frank, Kerekes, Kolmreifer, Kolmreifler, Konreifler, Korpavai, Korponai, Korponoi, Matyok, Predobre, Refosco, Refosco Weiss, Romandi, Satoki, Scheinkern, Scheinkernweiss, Shaikern, Staloci, Szadocsina, Szadoki, Szatoki, Szatoky, Tausendfachgute, Tausendgerte, Tausendgut, Tausendgute, and Trummertraube. Дозріває в середині вересня. Лист середній, округлий або злегка серцевидний, трьох-, п'ятилопастний, рідше цілісний, слабо розсічений, на нижній стороні листа опушення густе повстяне. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна з гострим дном, зрідка стрільчата. Квітка двостатева. Грона середні, іноді великі, циліндроконічні або конічні, нерідко з крилами, щільні. Ягода середня, округла, темно-зелена з бурою засмагою на сонячному боці. М'якоть соковита. Смак приємний, терпкий. Шкірочка тонка. Сила росту кущів велика. Урожайність висока. У великій мірі уражається сірою гниллю, стійкість до мілдью середня. Визрівання пагонів дуже гарне. Цукристість соку ягід 19-21 г/100 см³, кислотність 7-8 г/дм³. Використовується для приготування марочних столових вин, шампанських виноматеріалів, а також для споживання в свіжому вигляді.</p>	<p>Езерйо (Ezerjó)</p>	<p>Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Дюла Оклі-Гедь</p>
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Мукачівський Іршавський</p>	<p>Універсальний сорт винограду. Синоніми: Моттонель, Мускателлер Оттонель, Мириславка (Mirislavka), Мушкотай (Muskotaly), Оттонель (Ottonel), Оттонель Фронтіньян (Ottonel Frontignan) Поширення він отримав в Західній Європі у другій половині XIX століття. За морфологічними ознаками і біологічними властивостями він відноситься до еколого-географічної групи західноєвропейських сортів винограду. Молоде листя світло-зелене з бронзовим відтінком. Однорічний визрів втеча темно-коричневий, з червонуватим відтінком, вузли на ньому не виділяються. Лист середньої величини, округлий, 3 або 5-лопатовий, воронковидновигнутий. Розсіченість середня або сильна. Верхні вирізи середньої глибини і глибокі, закриті, з вузькоовальним просвітом, нижні - відкриті, дрібні або середньої глибини, часто у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка закрита, з еліптичним просвітом. Зубці на кінцях лопатей трикутні, злегка витягнуті. Зубчики по краю листа трикутні, із злегка опуклими сторонами. Нижня поверхня листа гола. Квітка двостатева. Грона середньої величини (довжиною 13-16, шириною 11-13 см), циліндричні і циліндроконічні, щільні і дуже щільні. Ніжка грона середньої довжини - 4-5 см, трав'яниста. Маса грона 87-94г. Ягода середньої величини (діаметром 14-15 мм), майже кругла, часто</p>	<p>Мускат Оттонель (Muscat Ottonel)</p>	<p>Глибоке-Деренівка Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово-Королево Дюла Оклі-Гедь Бобовище-Копинівці Мукачєво-Лавки-</p>

	<p>деформована, світло-зелена з золотистим відтінком, покрита темними точками і плямами. Середня маса 100 ягід - 230-280 г. Шкірочка міцна, м'якоть соковита, з яскраво вираженим мускатним смаком.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Мускат Оттонель: нагадує сорт Шасла, відрізняється від нього гладкою поверхнею листа і черешковою виїмкою з вузьким, дуже гострим дном; циліндричні, дуже щільні грона з золотистими ягодами; дуже сильний, парфумний, мускатний присмак; раннє дозрівання ягід.</p> <p>Саджанці з розлогими пагонами. Листя у них трилопатеві, гладкі, голі. Забарвлення їх зелене з жовтуватим відтінком, восени - жовте.</p> <p>Вегетаційний період. Від початку розпускання бруньок до знімної зрілості ягід при споживанні винограду в свіжому вигляді проходить 127 днів при сумі активних температур 2500°C. Дозрівання ягід настає на початку вересня. Одночасно з сортом Шасла. При використанні на вино урожай збирають в кінці вересня. Кущі середньої сили росту. Однорічні пагони визрівають дуже добре - на 95%.</p> <p>Врожайність на незрошуваних ділянках 60-90 ц/га. Плодових пагонів 50-70%. Кількість грон на розвиненому втечу 0,6-0,8, на плодоносному 1,6. Сорт винограду дає плодоносні пагони з замісних, а також з сплячих бруньок на старих рукавах і голові кущів.</p> <p>Стійкість. Мускат Оттонель уражається міддю. Ягоди часто загнивають. До філоксери сорт винограду нестійкий. Морозостійкість його середня. Пошкодження очок вище 50% відбувається при температурі мінус 19°C. Мускат Оттонель добре росте і плодоносить на легких супіщаних, піщаних і суглинних ґрунтах, на південних і південно-західних схилах.</p> <p>Особливості агротехніки. Застосовувана на виноградниках чотирирукавна бесштамбова віялова. Формування з навантаженням на кущ 35-40 очок і на плодоносний пагін 7-8 очок забезпечує отримання хороших урожаїв. У районах неукривного і напівукривного виноградарства можливе застосування формування на високих штамба.</p> <p>Технологічна характеристика. Склад грона,%: сік - 77,7, гребені - 4,8, шкірка, щільні частини м'якоті і насіння - 17,5. Цукристість суслу 16-21,9 г/100 мл, кислотність 3,8-7,2 г/л. Виноград використовують для приготування купажних, напівсолодких вин і соків, а також споживання в свіжому вигляді. Вина стабільні за якістю, з помірним тонким мускатним ароматом і медовими нотками.</p>		<p>Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>
<p>Виноградівський Берегівський Іршавський</p>	<p>Стародавній сорт винограду, найімовірніше він походить з Сирії, Єгипту або Аравії.</p> <p>Синоніми: Бусуйок, Лада, Москателло бьянко (Moscatello bianco), Мускат блан (Muscat blanc), Мускат блан а птахо гран (Muscat blanc à petits grains), Мускат Люнель, Мускат фронтиньянський, Мускат мілкоягідний, Тамянка, Мускат сбитней, Тамайоза, Фегер МУШКОТАЙ (Feher muskotaly) і ін ..</p> <p>Відноситься до еколого-географічної групи східних сортів винограду. Поширений у Франції, Італії, Іспанії, Угорщини, Хорватії, Болгарії, Румунії, США.</p> <p>Коронка і два верхніх листа молодого втечі сильно опушені. Верхівки їх сіро-зелені з винно-червоним відтінком. Однорічний визрів втеча світло-коричневий, на вузлах темніший. Лист середньої величини, округлий, 3 або 5-</p>	<p>Мускат Люнель (Мускат білий)</p>	<p>Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Виноградово-Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь</p>

	<p>лопатовий, глибокорозсічений, лійчастий. Верхні вирізи середньої глибини і глибокі, закриті, з яйцевидним просвітом або відкриті, ліровидні, нижні середньої глибини і дрібні, відкриті, іноді у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка замкнута, з щілиноподібним просвітом або відкрита, ліровидна. На кінцях лопатей є характерні для мускатів довгі вузькотрикутні зубці, по краю листа - вузькотрикутні зубчики. Опущення нижньої поверхні виноградного листа павутинисті і щетинисті (по жилах). Квіти двостатеві. Грона середньої величини (довжиною 13-17, шириною 7-9 см), циліндричні або циліндро-конічні, часто з крилом, щільні. Ніжка грона коротка. Середня маса грона 107 г, найбільша – 450 г. Ягода середньої величини (діаметром 10-17 мм), округла, часто деформована, з жовтуватим-золотистим відтінком. Шкірочка середньої товщини. М'якоть соковита, ніжна, з сильним і приємним мускатним ароматом. Насіння в ягоді - 2-3.</p> <p>Провідні ознаки винограду Мускат білий: характерні для мускатних сортів листя з дуже великими гострими зубцями; світло-зелені жилки і світла облямівка по краю листа; циліндричні, нерідко лопатові, щільні грона, як би воскові ягоди, сильний мускатний присмак.</p> <p>Саджанці з прямостоячими пагонами. Верхівки останніх бронзові, опушені. Листя п'ятилопатево, з гострими зубчиками і добре виділяються світлими жилками. Осіннє забарвлення листя жовте.</p> <p>Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до знімною зрілості ягід проходить 140 днів при сумі активних температур 2900°C. Якщо урожай призначений для десертних вин, його збирають в кінці вересня - початку жовтня з максимальною кількістю цукру в ягодах. Кущі середньої сили росту. Пагони визрівають на 75-90%.</p> <p>Урожайність 63,6-109,2 ц/га. Плодоносних пагонів 44%, середня кількість суцвіть на розвиненому втечу 0,46, на плодоносному 1,22.</p> <p>Стійкість. Сорт винограду нестійкий до мілдью, сильно уражається оїдіумом, антракнозом. На важких глинистих і вологих ґрунтах, а також в роки з дощовою восени ягоди уражуються сірою гниллю. Грона в значній мірі пошкоджуються листовією. Стійкість до павутинного кліща і філоксери низька. Сорт нестійкий до зимових морозів, пошкоджується пізніми весняними заморозками. Пагони з сплячих бруньок і багаторічної деревини зазвичай безплідні. На недолік вологи виноград реагує різким ослабленням зростання пагонів.</p> <p>Особливості агротехніки сорти винограду Мускат білий. Сорт досягає найкращої якості на помірно сухих, шиферних, добре прогрітих, схилах; необхідно уникати знижених місць і важких глинистих ґрунтів. Мускат білий чуйний на калійні добрива. Вони ефективні для нього з першого року плодоношення.</p> <p>Технологічна характеристика. Механічний склад грона, %: сік - 75,3, гребені - 5,7, шкірка, щільні частини м'якоті і насіння - 19. Сорт відрізняється здатністю до високого цукронакопичення при збереженні на достатньому рівні кислотності соку. Урожай використовується для приготування марочних десертних вин високої солодоші, з сильним приємним ароматом чайної троянди і цитрона. Під ім'ям Moscato Bianco його використовують в Італії для виробництва Asti і вишуканих шипучих вин. Сорт винограду може бути використаний і для споживання в свіжому вигляді.</p>		<p>Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>
<p>Берегівський</p>	<p>Технічний сорт винограду (Рислінг х Сільванер).</p>	<p>Мюллер</p>	<p>Береги-Кідьош-</p>

<p>Мукачівський</p>	<p>Синоніми: Мюллер, Мюллерка, мюллерових, Ріванер, Різванец. Сорт виведений німецьким селекціонером Германом Мюллером з Тургау в Гейзенхейме і розмножений в 1891 р. Веденсвіль (Швейцарія), в 1913 році цей сорт потрапив назад в Німеччину (100 саджанців). Батьківська пара для Мюллер-Тургау завжди ставилася під сумнів. Дослідження ДНК показали, що батьківським сортом є не Сільванер, а якийсь французький сорт (ймовірно Мадлен Рояль). Згідно з іншими дослідженнями ДНК - генетично цього сорту відповідають батьки: Шасла де Куртіль і Мадлен Рояль. Мюллер-Тургау поширений в Німеччині (25 000 га), Австрії (9% від усіх виноградників, 5 000 га), Швейцарії (1 000 га), Чехії (3 500 га), Франції, Нової Зеландії та інших країнах. Коронка молодого втечі вкрита густим повстяним опушенням, світло-зелена з рожевими зубчиками. Молоде листя світло-зеленого кольору, знизу з павутиноподібним опушенням. Середня маса грона 126 г. Ніжка грона середньої довжини. Ягода середньої величини (довжиною 12-15, шириною 10-15 мм), округла. Ягоди вирівняні за величиною, жовтувато-білі з золотистим відтінком. Шкірочка товста, середньої міцності. М'якоть зеленувата, соковита, приємного смаку. Сік безбарвний. Середня маса 100 ягід 160-180 г Насіння в ягоді 2-3. Завдяки порівняно раннього дозрівання ягоди можуть накопичувати значну кількість цукрів - 19-23 г/100 мл при відносно низькій кислотності - 4,5-6,2 г/л. Сорт винограду Мюллер-Тургау в Закарпатті використовують для приготування соку, столового вина, а також для купажування, як кіслотопонижуючий матеріал. Біле столове вино Боржавське столове відрізняється зеленуватим відтінком, хорошим сортовим ароматом, м'яким, достатньо повним смаком. Виноград можна споживати і в свіжому вигляді. Переваги Мюллер-Тургау складаються в невисокій вимогливості до кліматичних умов, високих, стійких урожаїв і одержуваних з нього приємних винах. Недолік сорту в його високій сприйнятливості до сірої гнилі.</p>	<p>Тургау</p>	<p>Берегово-Мужієво Мукачєво-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник</p>
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Іршавський Мукачівський</p>	<p>Столовий (в деяких країнах - технічний) сорт винограду. Синоніми: Берізка проста, Беззіт Гутедель, Голден Шасла (Golden Chasselas), Гутедель Вайсер (Gutedel weisser), Дінка біла, Златіна, Кампанелла бьянка (Campanella bianca), Куїн Вікторія (Queen Victoria), Морнан блан (Mornant blanc), Розмарінтраубе (Rosmarintraube), Шасла блан (Chasselas blanc), Шасла дорі (Chasselas dore), Фегер ропогош (Feher gorogos), Фондан білий, Едельвайн (Edelwein) і ін. Древній єгипетський сорт винограду, що культивується в Швейцарії, Франції, Угорщині, Румунії, Болгарії та інших країнах. Був одним з найбільш поширених столових сортів світу. Згідно з уточненою класифікацією Шасла біла належить до еколого-географічної групи сортів Північної Африки. Коронка молодого втечі винно-червона, покрита порівняно густим павутинистим опушенням. Листя бронзового забарвлення, майже голі. Однорічний визрів втеча червонувато-коричневий. Лист середньої величини, округлий, п'ятилопастний, середньо- або глибокорозсічений, з загинаючими вниз краями. Верхні бічні вирізи глибокі або середньої глибини, відкриті, рідше закриті, з вузькоеліптичним просвітом, нижні середньої глибини, переважно відкриті, ліровидні. Черешкова виїмка закритая, з просвітом еліптичної або щілинної форму, але зустрічається і відкрита,</p>	<p>Шасла біла</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово-Королево</p>

	<p>ліровидна. Зубці на кінцях лопатей трикутні, гострі, нерідко з витягнутою верхівкою. Зубчики по краю листа також трикутні, з опуклими сторонами, часто куполовидні. На нижній поверхні листа є щетинисте опушення уздовж жилок. Квітка у сорту двостатева. Грона середньої величини (довжиною 14-16, шириною 8-9 см), циліндро-конічні або конічні, середньої щільності або щільні. Середня маса грона 193 г. Ягода середньої величини (довжиною 15-17, шириною 15-16 мм), округла, жовто-зелена, з помірним восковим нальотом, золотистим відтінком і коричневими плямами. Шкірочка тонка, але порівняно міцна. М'якоть дуже ніжна, що тане. Сік безбарвний. Смак приємний, гармонійний, без аромату. Середня маса 100 ягід 220 г В ягоді 2-3 невеликих насіння.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Шасла біла: глибокорозсічене листя зі злегка витягнутою центральною лопатою і загнутими вниз краями; велика кількість вусиків; червонувато-бронзові молоде листя на верхівках пагонів; золотисто-зелені ягоди з коричневими плямами засмаги, на оберненій до сонця стороні; осіннє забарвлення листя лимонно-жовте. Листя їх найчастіше дрібне, слабкорозсічене, трилопатеве, з майже закритою черешковою виїмкою. Центральна лопать листа трохи витягнута, а бічні підняті, краю їх стикаються.</p> <p>Вегетаційний період. Шасла біла відноситься до сортів раннього терміну дозрівання. Від початку розпускання бруньок до знімної зрілості ягід проходить в середньому 125 днів (від 105 до 136 днів) при сумі активних температур 2500°C. Шаслу білу прийнято вважати відправним (базисним) сортом при розподілі сортів за періодами дозрівання. При цьому виходять з того, на скільки днів той чи інший сорт винограду дозріває раніше або пізніше. Сила росту кущів середня. Однорічні пагони визрівають добре - до 90%.</p> <p>Урожайність. Сорт відрізняється стабільною високою врожайністю. Плодоносних пагонів на кущі 62%, середня кількість грон на одному розвиненому втечу 0,9, а на плодоносному 1,6.</p> <p>Стійкість. Сорт в сильному ступені уражається плямистим некрозом і мілдью. Як і інші районвані столові сорти винограду, сприйнятливий до сірої гнилі, бактеріального раку, пошкоджується філоксерою (еталон слабкої стійкості) і листовійкою. Осипання квіток і горошення ягід зазвичай бувають незначними. Шасла біла відноситься до сортів з середньою морозостійкістю. Цінною біологічною властивістю сорту є його висока здатність до плодоношення на пагонах, які розвинулися з бруньок заміщення. У разі загибелі від морозів центральних бруньок зимуючих вічок на пагонах з бруньок заміщення можна отримати 62-86% нормального врожаю.</p> <p>Шасла біла має невисоку засухостійкість. У роки з посушливою весною нерідко набряклі очка, розташовані переважно у верхній частині однорічних пагонів, не розпускаються або, розпустивши, всихають на самому початку свого розвитку. Сорт добре відгукується на зрошення - збільшується сила росту кущів і підвищується їх врожайність.</p> <p>Особливості агротехніки. Насадження можна закладати на всіх придатних для винограду ґрунтах. Кращі результати виходять при культурі сорту на теплих схилах з суглинними, супіщаними, черепашково-піщаними і піщаними ґрунтами. Для вирощування ошатного, з високими смаковими якостями і підвищеною транспортабельністю столового винограду перевагу слід віддавати короткій обрізці - на 5-7 очок. Зі збільшенням віку насаджень плодіві стрілки також залишають більш короткими.</p> <p>Технологічна характеристика. Шасла біла відноситься до столових сортів. Склад грона,%: сік - 84,9, гребені - 3,1, шкірка і щільні частини м'якоті - 9,8, насіння -2,2. Навантаження ягід на відрив від плодоніжок становить 195, на їх</p>		<p>Шаланки Дюла Оклі-Гедь Іршава-Білкі- Луково Бобовище- Копинівці Мукачево-Лавки- Лалово-Кучава- Кальник Доробратово- Загаття- Мідяниця</p>
--	--	--	--

	<p>розчавлювання 827 м. Грона можуть довго висіти на кущах. Сорт транспортабельний, придатний для короткочасного зберігання (2-3 місяці) в холодильнику. На час збирання врожаю в ягодах накопичується 15,2- 21,5 г / 100 мл цукру при кислотності 6-8 г/л, чим обумовлюється гармонійне їх поєднання. Дегустаційна оцінка 7,5-8 балів. Крім споживання в свіжому вигляді, сорт використовують також для приготування високоякісних соків, а також вин, наприклад в Швейцарії або Німеччині.</p>		
<p>Виноградівський Ужгородський Мукачівський</p>	<p>Французький сорт. Технічний сорт винограду, відноситься до еколого-географічної групи західноєвропейських сортів. (Трамінер х невідомий сорт) Синоніми: Блан фюме, Бордо бьянко, Генетін, Гро Совіньон, Совіньон блан, Дрібний Сотерн, Мускат Сільванер, Пеллегріна, Пті Совіньон. Коронка молодого пагону зеленувато-біла, густоопушена, з рожевими краями листя, покритих білим павутинним опушенням. Однорічний визрів пагону червонувато-бурий. Лист середньої величини, круглий, глибокорозсічений, 3- і 5-лопатовий, воронковидно-жолобчастий. Верхні вирізи глибокі, закриті, з овально-яйцеподібним просвітом або відкриті, ліровидні, нижні більш дрібні, відкриті або закриті. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна і закрити, з щілиноподібним просвітом. Кінцеві зубці й крайові зубчики великі, трикутні, з заокругленою вершиною або куполовидні. Нижня поверхня листа вкрита густим павутинно-щетинистим опушенням. Квітка у сорту винограду Совіньон біла двостатева. Грона невеликі і середньої величини (довжиною 10-13, шириною 6-10 см), циліндричні, іноді з лопатою, дуже щільні. Ніжка грона коротка. Середня маса 75-120г. Ягода дрібна і середньої величини (довжиною 15-17, шириною 14-16 мм), округла і слабоовальна, часто деформована, зеленувато-біла, на сонці набуває жовтувато-рожевий загару. Шкірочка міцна, покрита пруйном і темно-коричневими точками. М'якоть соковита, гармонійного смаку, зі своєрідним ароматом і присмаком пасльону. Середня маса 100 ягід 130 г. Насіння в ягоді 2-3. Провідні ознаки сорту винограду Совіньон білий: воронковидно-жолобчасті листя з сильно хвилястими (у вигляді обручку) краями і густим павутинно-щетинистим опушенням. Дуже щільні, циліндричні грона (типу кукурудзяного качана) зі скошеною підставою. Невеликі зеленувато-жовті ягоди з пасльоновим присмаком. Саджанці розлогі. Верхівки їх сильноопушені, з рожевими плямами, листя хвилясті, з тупою центральною лопатою і перехідними до куполоподібних, зубчиками. Осіннє забарвлення листя жовте. Вегетаційний період. Від початку розпускання бруньок до знімною зрілості ягід винограду проходить 130-135 днів при сумі активних температур 2700°C. Сорт середнього терміну дозрівання. Кущі середньорослі. Визрівання пагонів хороше. Урожайність. Совіньон відрізняється низькою або середньою врожайністю. Плодоносних пагонів 37-80%, кількість грон на розвиненому втечу 0,6, на плодоносному 1-1,2. Пагони, що розвинулися із сплячих бруньок, безплідні. Стійкість. Сорт Совіньон білий уражається оїдіумом і сірою гниллю, порівняно стійкий до мілдью. На важких вологих ґрунтах проявляється схильність до осипання квіток. Особливості агротехніки. Насадження сорти винограду Совіньон білий краще розташовувати на щербінчатих і перегнійно-карбонатних ґрунтах, на теплих схилах. Формування кущів виялова або кордонна на штабмі висотою 70-</p>	<p>Совіньон білий (Sauvignon blanc)</p>	<p>Ужгород-Перечин Бобовище-Копинівці Мукачєво-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник</p>

	<p>120 см. При обрізку на стрілці залишають 5-8 очок. Технологічна характеристика. Склад грона,%: сік - 77,8, гребені - 4, шкірка, щільні частини м'якоті і насіння - 18,2. Сорт відноситься до групи високоякісних технічних сортів. Цукристість ягід при зборі врожаю досягає 18,6-23,1 г / 100 мл, кислотність 6,4-11,1 г/л. Його часто використовують як сорт-покращувач в купажах з сортами Аліготе, Рислінг і іншими, надаючи виноматеріалам тонкість, повноту смаку, стійкість аромату, з винограду готують сік, столове вино, матеріали для шампанського. Совіньон білий можна споживати в свіжому вигляді. Дає вино з яскравим ароматом, надзвичайно свіже, має найкращу якість в молодому віці.</p>		
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський</p>	<p>Походить з Хорватії. Високоякісний технічний сорт, використовується для виготовлення десертних і столових вин. Його площі на Закарпатті значно зменшено. Залишилися окремі ділянки. Ягоди середнього розміру або дрібні, округлі, зеленувато-білі, при повному досягненні жовтуваті. Технічний сорт винограду народної селекції пізнього періоду дозрівання. Відноситься до еколого-географічної групи сортів винограду басейну Чорного моря. Синоніми: Будай Фегер (Budai Fehér), Липовина, Токай, Feuille de Tilleul, Гаршлелелю (Hárslevelű). Період від початку розпускання бруньок до технічної зрілості ягід - 150-160 днів, при сумі активних температур 2800°-3000°С. Куці сильнорослі. Листя середні, округлі, слабохвилясті, гладкі, з нижньої сторони сильно опушені. Квітка двостатева. Грона середні, циліндричні, подовжені, слабокрилаті, пухкі. Ягоди солодкі, округлі, зеленувато-жовті з золотистим відтінком. Шкірочка тонка, зі слабким восковим нальотом. М'якоть соковита. Смак приємний. Урожайність 50-70 ц/га. Визрівання пагонів хороше. Гарс Левелю відносно стійкий проти мілдью і філоксери, менш - проти оїдіуму та листовійки. Сорт чутливий до зимових морозів. Виноград росте в Карпатському басейні. Він інфікований, як чисте сортове сухе вино, Гаршлелелю здатний давати щільне, насичене зеленувато-золотисте вино з інтенсивним ароматом прянощів, пилку і квітів бузини.</p>	<p>Гарс лелелю</p>	<p>Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Виноградово- Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь</p>
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Іршавський Мукачівський</p>	<p>Технічний сорт винограду, виведений в Угорщині (в більшості баз вважається румунським сортом), за морфологічними ознаками і біологічними властивостями відноситься до еколого-географічної групи басейну Чорного моря. Синоніми: Леанка, Медхі Траубе (Mädchentraube - дівочий виноград), Медлайн, Пасаряска, Поама Фетей (Poama Fetei - виноград дівочий), Пома пасаряска (Poama pasareasca - виноград пташиний), Фетяска Алба (Feteasca alba). Коронка молодого втечі жовтувато-зелена зі світло-червоним відтінком по краях. Молоде листя слабоопушене. Однорічний визрів втеча винограду світло-коричневий, на вузлах коричнево-червоний. Лист середньої величини, округлий, п'ятилопастний, глибокорозсічений. Верхні вирізи глибокі, відкриті, ліровидні, з майже паралельними сторонами, нижні середньої глибини, відкриті, ліровидні, з паралельними сторонами. Черешкова виїмка широко відкрита, стрільчата. Зубці на кінцях лопатей трикутні, гострі, зі злегка опуклими сторонами. Крайові зубчики пилковидні. Опушення на нижній поверхні практично відсутнє. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 11-13, шириною 7-9 см), циліндро-конічне, середньої щільності і щільне, іноді крилате. Ніжка грона середньої довжини - до 5 см. Середня маса грона 93 (72-129 г). Ягода у винограду Фетяска біла середньої величини</p>	<p>Леанка (Фетяска біла)</p>	<p>Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Виноградово- Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь Іршава-Білкі-</p>

	<p>(діаметром 14 мм), кругла, зеленувато-жовта, з сизим нальотом на сонячній стороні і легким загаром. Шкірочка тонка, досить міцна, просвічується. Сік безбарвний, м'якоть соковита, гармонійного смаку. Середня маса 100 ягід 115-150 г. Насіння в ягоді 3-4.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Фетяска біла: оригінальні глибокорозсічені листя з дуже широко відкритою, стрілкою, черешковою виїмкою; широкі бічні вирізи з майже паралельними сторонами; невеликі грона і ягоди світло-зеленого кольору, раннє дозрівання.</p> <p>Саджанці розлогі, верхівки бронзові, голі. Листки гладенькі. Черешкова виїмка стрілочата, бічні вирізи широкі. Пагони і черешки світло-винно-червоні. Осіннє забарвлення листя жовте.</p> <p>Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до технічної зрілості ягід проходить 150 днів при сумі активних температур 2695°C. Фетяска відноситься до групи ранньосереднього технічних білих сортів винограду. Дозрівання ягід завичай настає в середині вересня. Сила росту кущів середня. Лоза визріває добре (80-95%).</p> <p>Урожайність в укривній культурі становить 63,6 ц / га при навантаженні куща 50- 70 очок, в напівукривній культурі - 61,8 ц / га. Максимальна врожайність - 109,5 ц / га. Плодоносних пагонів на кущі 65-73%, середня кількість грон на розвиненому втечу 1,06, на одному плодоносному 1,3-1,5.</p> <p>Стійкість. Фетяска біла у стані середнього ступеню сприйнятлива до мілдью і оїдіуму. Великої шкоди в роки з дощовою восени заподіює сіра гниль ягід, а в суху і жарку погоду - павутинний кліщ. Філоксеростійких трохи вище, ніж у сорту Рислінг. Пошкоджуваність листовійкою середня. Осипання квіток і горошення ягід проявляються незначно. На посуху сорт реагує негативно. Морозостійкість сорту середня, трохи вище Аліготе, але поступається Рислінг. Загибель нирок в укривні валу не перевищує 27%, а неукритих лоз 72%. Через раннє розпускання бруньок, іноді, пошкоджуються весняними заморозками.</p> <p>Особливості агротехніки. Цей сорт винограду, завдяки глибокозалегаючій кореневій системі, легше інших сортів, переносить посуху. Його можна культивувати практично на всіх придатних для винограду ґрунтових різницях. Продукцію високої якості з винограду Фетяска біла можна отримати як на буроземно-підзолистих вапняних ґрунтах Закарпаття, так і чорноземах південних з легким механічним складом. Для отримання шампанських виноматеріалів насадження краще розташовувати на схилах східного або навіть північного напрямку, щоб уникнути швидкого зниження кислотності.</p> <p>Обрізка плодоносних пагонів середня. Сорт малоприсадибний для механізованого прибирання врожаю.</p> <p>Технологічна характеристика. Механічний склад грона,%: сік - 81,7, гребені - 4, шкірка і щільні частини м'якоті - 10,6, насіння -3,7. Цукристість соку становить 20,8 г / 100 мл, максимальна 25,8%, кислотність 4,2-10,8 г / л.</p> <p>Виноград сорту Фетяска біла використовують для приготування білих столових вин, шампанських виноматеріалів і соків. Виноград можна споживати в свіжому вигляді на місці його вирощування.</p>	<p>Луково-Бобовище-Копинівці Мукачєво-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>
--	--	---

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Іршавський Мукачівський</p>	<p>Білий італійський сорт винограду, один з представників сімейства мускатів. Протягом багатьох років, Moscato Giallo був відомий під безліччю синонімів, включаючи: Fior d'Arancio, Goldenmuskateller, Goldmuskateller, Moscat, Pedregalejo, Moscato ципрей, Moscato Далла Siria, Moscato Cipio, Moscato Siro, Мускат дю Pays, Мускат Італія, Мускат верт, Muscatedda, Мускат де Goloio, Маскет Dzhallo, Маскет Zuti. Як і всі мускати, сорт дає дуже ароматні вина. Для вин з Жовтого Мускату характерні аромати печених яблук і цитрусових. З цього сорту винограду можуть виходити і сухі вина, але найчастіше - від напівсухих до солодких. Як і багато інших сортів Мускат, Мускат Giallo довгий час вважалося, що він близькосхідного походження. Однак, на початку 21 - го століття, аналіз ДНК показав, що Moscato Giallo має зв'язок з білим дрібнозернистим мускатом (також відомий як Moscato Bianco). Перша документальна згадка білого дрібнозернистого мускату (під синонімом Muscatellus) датована на початку XIV століття, і цілком ймовірно, має з Moscato Giallo зв'язок. Мускат жовтий є наполовину братній до інших сортів винограду, в тому числі Алеатіко, Москато ді Scanzo, Москато Роза дель Трентіно, Мускат Олександрійський і мускатний де Madère. Оскільки переважна більшість посадок Moscato Giallo знаходяться в північній Італії, ампелографи вважають, що виноград більш ймовірно, виник в Італії, ніж на Близькому Сході. Подібність імені та морфології часто призводять що Moscato Giallo можна сплутати з іншими мускатними сортами, такими як з Moscato Bianco і з мускатним Fleur d'Oranger (Orange Muscat) . Moscato Giallo - виробляє великий листяний навіс, який необхідно тримати під контролем з обрізанням і управлінням пологом. Має великі, пухкі грона темно - жовтого кольору. Товстошкірі ягоди мають природній опір виноградному грибку, хоча його стійкість до інших грибкових інфекцій, таких як борошниста роса, вважається тільки «помірним». Проте, виноградна лоза дуже сприйнятлива до хлорозу, який часто спостерігається у винограднику ґрунтах з низьким вапняковим вмістом. Moscato Giallo добре підходить для виробництва вина при посадці на вапняних схилах, які за своєю природою мають високий зміст вапна і крейди.</p>	<p>Мускат жовтий</p>	<p>Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Шаланки Дюла Оклі-Гедь Іршава-Білкі- Луково Мукачево-Лавки- Лалово-Кучава- Кальник Доробратово- Загаття- Мідяниця</p>
<p>Виноградівський Ужгородський Берегівський Мукачівський</p>	<p>Стійкий універсальний сорт винограду (Віллар блан х Перлина Саба) Синоніми: Зірка Егера 24, Золодьондь, Залу денді (Zala gyöngye), Залайонге Квітка двостатева. Гроно середнє, конічне, середньоплотне і пухке, іноді горошить. Ягода середня, округла, бурштинова, на сонячній стороні із засмагою, вкрита дрібними крапками. Шкірочка тонка, міцна, М'якоть м'ясисто-соковита. Смак гармонійний, нейтральний, в окремі роки проявляється слабкий мускатний аромат. Термін дозрівання середньоранній. Куці середньорослі. Урожайність 10-12 т/га. Сорт винограду Золодьондь відрізняється підвищеною стійкістю до мілдью, оїдіуму, сірої гнилі ягід, відносно стійкий до філоксери. Виноград використовується в свіжому вигляді і для переробки на соки, столове вино.</p>	<p>Золодьондь</p>	<p>Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Виноградово- Королево Шаланки Дюла Оклі-Гедь Мукачево-Лавки- Лалово-Кучава- Кальник</p>

<p>Виноградівський Ужгородський</p>	<p>Місцевий сорт винограду Угорщини та Закарпаття. Відноситься до еколого-географічної групи сортів басейну Чорного моря. Синоніми: Арделеанка (Ardeleanca), Бакатор Фегер (Bakator feher), Ердей, Ерделі, Ерден, що означає «лісовий виноград». Дозріває в кінці жовтня. Лист середній, округлий або трохи витягнутий в довжину, трилопатевий, середньо розсічений або з неявно вираженими п'ятьма лопатями, на нижньому боці опушення павутинно-щетинисте. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна або вузька з гострим дном. Квітка двостатева. Гроно середнє, конічне, часто крилате, середньої щільності, часто пухке і дуже пухке. Ягода середня, округла, жовтувато-зелена, з дрібними коричневими цятками, вкрита густим восковим нальотом. Шкірочка тонка, але міцна. М'якоть соковита, тане, смак простий. Сила росту кущів середня або вища за середню. Урожайність висока. У великій мірі уражається грибними хворобами. Визрівання пагонів задовільне. Цукристість соку ягід 14-20 г/100 см³, кислотність 8-10 г/дм³. Використовується для приготування купажних шампанських виноматеріалів.</p>	<p>Бакатор білий</p>	<p>Середнє-Ірлява</p>
<p>Іршавський</p>	<p>Гібридний сорт винограду середнього періоду дозрівання, генетична формула: 50% vitis riparia, 50% vitis labrusca. (Хартфорд (Ізабелла x Вітіс лабруска) x Тейлор) за іншими даними (Тейлор x Вітіс лабруска), за третіми - самозапилення сорти Тейлор Синоніми: Фрага албе, Біло готель, Чарват, Татарський рислінг, Нока, Ное, Нова Кущі сильнорослі. Листя великі, округлі, слабнорозсічені, трилопатеві або цілісні, знизу покриті густим павутинним опушенням. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста. Квітка двостатева. Грона середні, циліндроконічні, зазвичай з одним крилом, середньої щільності. Ягоди дрібні, округлі, світло-зелені зі слабким жовтуватим відтінком. Шкірочка тонка. М'якоть слизова, з ізабельним присмаком. Визрівання пагонів хороше. Урожайність 55-60 ц/га. Стійкість до філоксери, мілдью і морозу хороша. У минулому сорт винограду Ноа використовувався в виноробстві, може також використовуватися як підщепа.</p>	<p>Ноа (Noah)</p>	<p>Іршава-Білкі- Луково</p>
<p>Виноградівський Берегівський</p>	<p>Пізній сорт. На Закарпатті дозріває виключно в умовах теплої місцевості у другій половині жовтня. На Одещині він встигає дозріти виключно в умовах врожайного для винограду року. Середня річна урожайність – 70-80 ц/га Синоніми: Мадярський рислінг. Цей сорт характеризується повільним та незначним накопиченням цукру та дуже високою кислотністю. Його використовують для виготовлення виноматеріалу для ігристих вин. Листя середнє, округле, п'ятилопатеве, сильнорозсічене, темно-зелене, знизу з густим павутинним опушенням. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна, з гострим дном. Квітка двостатева. Грона середні, циліндроконічні або циліндричні, іноді крилаті, дуже щільні. Ягоди середні, слабоовальні, темно-зелені. Шкірочка тонка. М'якоть соковита. Період від початку розпускання бруньок до повної зрілості ягід винограду 168 днів при сумі активних температур 3200°C. Кущі середньорослі. Врожайність 84-120 ц/га. Виноград використовується для приготування шампанських</p>	<p>Серемський зелений</p>	<p>Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово</p>

	виноматеріалів і соків.		
Берегівський	<p>Столовий сорт винограду. (Шасла Вікторія х Королева виноградників) Селекції 1950 року - селекційний номер Матяштлеп 3. Грона масою 260 г, циліндричні, помірної щільності і щільні. Ягоди великі, 3,5 г, округлі, янтарно-жовті, з мускатним присмаком; дозрівають в першій декаді серпня. Кущі середньорослі, пагони визрівають задовільно (70%). Коефіцієнт плодоношення 0,9. Цукристість 17-18%, кислотність 6-7 г/л. Транспортальність середня. До грибних хвороб Фаворит нестійкий. Дегустаційна оцінка свіжого винограду 7,1 балу.</p>	Фаворит (Favorit)	Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино- Батьово
Ужгородський Берегівський Виноградівський	<p>Столовий сорт винограду. (Броннерстраубе х Мускат Оттонель) - за даними оригінатора. (Мадлен Анжевін х Мускат угорський) - згідно ДНК-маркерів. Синоніми: Бісер, Угорський мускатний ранній, Перлина Саба, Перл де Чаба, Перла чабанська, Чаба денді (Csaba gyöngye), Юлські мускат і ін. Сорт виведений в 1904 р селекціонером Адольфом Штарком в Угорщині від посіву насіння невідомого походження. Перлина Саба набув поширення в європейських країнах, зустрічається в Алжирі, Тунісі та інших державах; є в насадженнях Молдавії, Росії, України. Коронка молодого пагону світло-зелена або жовтувато-зелена з винно-червоними кінчиками листя. Перший і другий лист з бронзово-червоним відтінком. Опушення на нижній поверхні павутинне, на старіших листках рідкісне, щетинисте, в основному на жилках. Однорічний визрів втеча світло-коричневий, вузли темно-коричневі. Лист середньої величини, слабкорозсічений, пятилопастний, хвилястий. Верхні і нижні вирізи дрібні, відкриті, щілиновидні. Черешкова виїмка зазвичай відкрита, склепінчаста, з еліптичних просвітом. Зубці на кінцях лопатей трикутні. Зубчики по краю листа трикутні, з опуклими сторонами. Опушення нижньої поверхні листа слабке, щетинисте. Квітка двостатева. Гроно середньої величини, циліндро-конічне або конічне (довжиною 12-17 см, шириною 8-10 см), порівняно пухке або середньої щільності. Ніжка грона середня (довжиною 4 см), трав'яниста. Маса грона 117 г Ягода середньої величини (довжиною 17-18, шириною 18-19 мм), округла, жовтувато-зелена. Шкірочка тонка, що рветься. Восковий наліт слабкий. М'якоть соковита, ніжна, з приємним мускатним ароматом. Середня маса 100 ягід 170 г В ягоді 1-2 невеликих насіння. Провідні ознаки сорту винограду Перлина Саба: невеликі, майже цільні листя з своєрідно зігнутою пластинкою (піднята частина листа проти одного з бічних вирізів); середньої величини грона, зі світло-зеленими дуже ранньо-зрілими ягодами; тонкий мускатний присмак. Саджанці мають пагони з бронзовою коронкою і дрібними, майже цільними світло-зеленими листям. Осіннє забарвлення листя жовте. Вегетаційний період. Перлина Саба відноситься до групи дуже ранніх столових сортів винограду. Знімна зрілість ягід настає 1-15 серпня. Кущі середньорослі. Однорічні пагони визрівають добре - на 80-85% і більше.</p>	Перлина Саба	Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово- Королево Шаланки

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	<p>Врожайність 50-120 ц/га. Плодоносних пагонів 48%, кількість суцвіть на розвиненому втечу 0,56, на плодоносному 1,37.</p> <p>Стійкість. Виноград в середньому ступені вражається мілдью, чутливий до оїдіуму. Сірою гниллю сорт не вражається завдяки дуже ранньому терміну дозрівання. Листя сильно пошкоджуються павутинним кліщем. Ягоди часто пошкоджуються птахами, бджолами і осами, тому потрібна швидка реалізація врожаю. Зимостійкість сорту винограду трохи вище, ніж у інших столових сортів.</p> <p>Особливості агротехніки винограду Перлина Саба. Сорт можна культивувати на штабмі висотою 70-120 см при площі живлення 3x1,5 м. При культурі з бесштамбові віяловим типом формування кущів площі живлення 2,5 x 1,25 м. На кущі залишають 35-40 живих вічок, 27-30 пагонів. Довжина обрізки плодкових лоз середня. Добре росте і плодоносить на темно-сірих суглинних ґрунтах. При внесенні добрив потужність куща збільшується. Найкращими для цього сорту винограду є чорноземні ґрунти, а також легкосуглинкові, добре забезпечені вологою і поживними речовинами.</p> <p>Технологічна характеристика. Склад грона,%: соку - 79, гребенів - 4, шкірки і щільних частин м'якоті - 14,5, насіння - 2,5. Цукристість соку 14-18 г /100 мл, кислотність 6,5-8,5 г/л. Середнє навантаження на відрив ягід 375, на їх розчавлювання 419 г. Дегустаційна оцінка 7,6 бала. Транспортування переносить погано. Сорт цінується за дуже раннє дозрівання і високі смакові якості ягід. Виноград Перли Саба використовують в свіжому вигляді.</p>		
<p>Виноградівський Іршавський Берегівський</p>	<p>Столовий французький сорт винограду. (Мадлен рояль х Маленгр ранній). Батьки на основі ДНК-маркерів - (Блан Д'Амбре (Blanc D'Ambre) х Мадлен рояль). Синоніми: Магдаленка скоро, Мадлен анжуйська, мадленка, Петровський.</p> <p>Дозріває в першій половині серпня. Квітки функціонально жіночі. Сорти-запилювачі: Шасла біла, Перлина Саба, Іршаї Олівер, Ранній Магарача і інші одночасно квітучі сорти Вітіс вініфера. Визрівання пагонів хороше. Урожайність непостійна, залежить від умов запилення. Сорт винограду Мадлен Анжевін уражається мілдью і іншими хворобами і шкідниками. Ягоди в дощову погоду розтріскуються і загнивають. Листя досить великі, 5-лопатеві. Поверхня листа матова, пухирчаста. Грона середньої величини і великі, конічні, гіллясті, пухкі, маса в середньому 120 г. Ягоди середні, округлі, зеленувато-білі, з засмагою на сонячному боці. Шкірочка тонка, легко розривається. М'якоть соковита, солодка, без аромату. У ягоді 1-2 насінини. Цукристість ягід 16-19%, кислотність близько 6-7,5 г/ л.</p> <p>Дуже ранній, але мало поширений в умовах Закарпаття сорт. Виведений у Франції. Ягоди зеленувато-білі з золотистим відтінком. Шкірка тонка. М'якуш соковитий, без аромату.</p>	<p>Мадлен Анжевін (Madeleine Angevine)</p>	
<p>Виноградівський Іршавський Берегівський</p>	<p>Столовий сорт винограду. За морфологічними ознаками і біологічними властивостями відноситься до еколого-географічної групи східних столових сортів винограду.</p> <p>Синоніми: Датъе де Бейрут, Болгар, Афуз Алі, Алеппо, Розак, Розак, РОЗЕТ, Реджина, Уолт Крос (Waltham Cross) і ін.</p> <p>Коронка молодого пагону світло-зелена з бронзовими кінчиками листя, зі слабким павутинним опушенням. Перший лист світло-зелений з темно-бронзовим відтінком, зі слабким павутинним опушенням. Наступні листя світло-зелені з бронзовим відтінком і слабким павутинним опушенням. Однорічний визрів втеча коричневий з темно-коричневими</p>	<p>Карабурну</p>	

	<p>вузлами. Лист середньої величини, пятилопастний, глибоко-і середньорозсічений, з воронковидними вигинами. Верхні вирізи глибокі або середньої глибини, закриті, з яйцевидним або вузько еліптичним просвітом, нижні середньої глибини і дрібні, відкриті, ліровидні, з вузьким гирлом або у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка відкрита, широка, склепінчаста або ліровидна. Зубці на кінцях лопатей великі і середні, трикутні, прямі, з слабовипуклими сторонами і гострою вершиною. Зубчики по краю пиловидні, зі слабовипуклими сторонами. Нижня поверхня листа без опушення. Квітка двостатева. Гроно велике (довжиною 18-26, шириною 11-14 см), циліндро-конічне або крилате, пухке. Ніжка грона довга (до 10 см), трав'яниста. Середня маса грона 700 г Ягода навіть в промислових насадженнях дуже велика (довжиною 23-30, шириною 19-23 мм), довгаста, рідше довгасто-овальна, іноді слабо розширена у верхній частині, зеленувато-біла, при повній зрілості золотисто-жовта, з легким коричневим загаром на освітленій сонцем стороні. Восковий наліт слабкий. Шкірочка товста, рветься. М'якоть щільна, м'ясисто-соковита. Смак гармонійний. Середня маса 100 ягід 670 г В ягодах по два великі насіння.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Карабурну: голі, блискучі листя з склепінчастою черешкова виїмкою, часто облямовані жилками; дуже великі грона з великими, довгастими, золотистими ягодами; щільна м'якоть.</p> <p>Саджанці напіврозкидисті, з сильнорослими пагонами. Верхівка пагонів бронзова, без опушення. Листя блискучі, але відрізняються за виглядом від листя дорослих кущів. Осіннє забарвлення листя жовте..</p> <p>Вегетаційний період. Карабурну відноситься до пізніх сортів, дозрівання ягід настає в кінці вересня. Від початку розпускання бруньок до знімної зрілості винограду в Одесі проходить 152 дні при сумі активних температур 2927°C. Зростання кущів сильне. Визрівання однорічних пагонів досягає в середньому 80%.</p> <p>Урожайність. Сорт винограду відрізняється порівняно низькою плононосністю: плононосних пагонів на кущ доводиться 48%, середня кількість суцвіть на розвиненому втечу 0,48, на плононосному 1,25. Завдяки великій середній масі грона врожайність сорту висока - понад 100 ц /га.</p> <p>Виноград слабо утворює порослеві пагони. Плононосність цих пагонів, а також тих, що розвинулися з бруньок невисока (23%).</p> <p>Стійкість. Карабурну в значній мірі уражається міддю, оїдіумом, нестійкий до сірої гнилі, слабкіше інших сортів винограду пошкоджується павутинним кліщем. Морозостійкість його слабка, в роки з суворими зимами спостерігається значна загибель вічок (до 80-90%). Для цього сорту рекомендується відводити південні і південно-західні схили з родючими, середньо-зволоженими ґрунтами. При обрізці кущ рекомендується залишати в середньому 24-28 очок, а після уламки 10-14 пагонів. Лози обрізають довго, залишаючи на них від 10 до 15 очок. При віяловому способі формування необхідно збільшити навантаження до 35-45 вічок і 20-22 пагонів, лози обрізати з залишенням 10-12 очок. На кущах після уламки потрібно залишати до 50% безплідних пагонів. Приблизно за тиждень до збору винограду любителі присадибного виноградарства проріджують листя для більшого доступу сонця. Цей прийом сприяє отриманню грон з красивим сонячним загаром.</p> <p>Технологічна характеристика сорту винограду Карабурну. По складу грона Карабурну - типовий столовий сорт: сік - 84,2%, гребені - 2,3, шкірка і щільні частини м'якоті -12,1, насіння - 1,4%. Ягоди міцні і міцно утримуються на плодоніжках, витримуючи навантаження на відрив 351 і на розчавлювання 1827 г. Виноград добре переносить</p>		
--	---	--	--

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	<p>транспортування на великі відстані і тривале зберігання. Цукристість до часу збору коливається по роках в межах 13,8-18,1 г / 100 мл при кислотності 5,8-10,5 г / л. Дегустаційна оцінка винограду висока - 9 балів. Карабурну.- один з найбільш цінних столових сортів винограду, використовуваних для споживання в свіжому вигляді, а також для приготування компотів, маринадів, родзинок.</p>		
<p>Ужгородський Берегівський Виноградівський</p>	<p>Столовий сорт винограду, виведений в 1925 . (Королева Єлизавета х Перли Саба) Синоніми: Кёнігін дер Вайнгартен (Königin der weingarten), Королева винокурень, Queen of the Vineyard, Матяш 26 (Mathiasz 26), Матяш 140 (Mathiasz 140), Ранній Карабурну, Рейн де вінь (Reine de vignes), Tarita na Loziata, Шёлёскерхек кірайной МУШКОТАЙ (Szőlőskertek királynője muskotály), Бурштиновий. Коронка і молоде листя молодого пагону світло-зелені, блискучі, з незначною бронзовою засмагою, без опушення. Однорічний визрів втеча коричневий. Лист середньої величини, округлий, пятилопастний. Розсіченість варіюється від слабкої до сильної. Верхні і нижні вирізи у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста. Зубці на кінцях лопатей трикутні, з слабовипуклими сторонами. Зубчики по краю низькотрикутні, з широкою основою. Нижня поверхня з дуже слабким щетинистим опушенням, майже гола. Квітка двостатева. Гроно досить велике (довжиною 18-20, шириною 12-13 см), циліндроконічне і конічне, середньої щільності. Середня маса грона 372 г Ніжка грона довга - до 7 см. Ягода дуже велика (завдовжки 26, шириною 22 мм), за формою варіює від круглої до овальної. Забарвлення дозрілих ягід золотисто-бурштинове, покрита середнім пруйном. М'якоть щільна, зі слабким мускатним ароматом. Шкірочка рветься. Середня маса 100 ягід винограду 340-450 г В ягоді 1-2 насінини. Провідні ознаки сорту винограду. Королева виноградників: кущі з великою кількістю буйно зростаючих пасинків; хвилясті, голі листя з гладкою блискучою поверхнею; великі грона з бурштиновими, ранозрілими, великими, овальними ягодами; м'ясиста м'якоть; своєрідний слабомускатний присмак. Саджанці мають сланкі пагони з голою верхівкою і гладкими, блискучими, майже цілісним листям; відрізняються великою кількістю пасинків. Осіннє забарвлення листя жовте. Вегетаційний період. Від початку розпускання бруньок до знімною зрілості ягід винограду 110 днів при сумі активних температур 2540°C, в умовах Одеси-125 днів. Сорт відноситься до групи ранніх. Дозрівання ягід настає 20-25 серпня в Одесі. Ріст пагонів досить сильний. На пісках кущі мають середню силу росту. Однорічні пагони визрівають задовільно. Врожайність середня. Плодоносних пагонів в кущі 36%, кількість грон на розвиненому втечу 0,3, на плодоносному 1,2. Сорт винограду відрізняється високою плодоносністю пасинків. Стійкість. Сорт нестійкий до мілдью (заражається раніше інших сортів), сприйнятливий до оїдіуму, бактеріального раку. При підвищеній вологості ягоди легко розтріскуються і загнивають. У роки з несприятливими метеорологічними умовами спостерігається горошення ягід у гроні (7-12%). Сорт нестійкий до морозів. Пошкодження вічок часто перевищує 50%. Погано зимують і вкриті землею багаторічні частини кущів. Відзначено дуже ранній початок вегетації і часте пошкодження молодих пагонів заморозками.</p>	<p>Королева виноградни ків</p>	<p>Глибоке- Деренівка Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово- Королево Шаланки</p>

	<p>Особливості агротехніки винограду Королева виноградників. Формування кущів віялова, чотирирукавна. При цьому навантаження кущів складає 50-60 очок або 30-35 розвинутих пагонів, з яких 9-10 плодоносних. Обрізку слід робити коротку, з залишенням на стрілках 4-6 очок.</p> <p>Сорт винограду вимагає нормування суцвіть перед цвітінням (залишають по одному суцвіттю на пагоні) і видалення пасинків. Кращу якість врожаю досягається при розміщенні насаджень на теплих, добре освітлених схилах і легких суглинних ґрунтах.</p>		
<p>Берегівський Виноградівський</p>	<p>Столовий сорт винограду, відноситься до еколого-географічної групи сортів басейну Чорного моря. Гейновий, Генуізер Вайсер (Genueser weisser), Фегер төксёлё (Fehér tökszööl), Чауш, Чаус.</p> <p>Верхівка молодого пагона і перше листя білі від сильного повстяного опушення, з рожевими плямами і таким же облямівкою на зубцях. Однорічний визрів виноградний втечу темно-коричневий. Лист дуже великий, круглий, сильнорозсічений, п'яти-лопатевий, пухирчастий. Верхні вирізи дуже глибокі, з трикутними прорізами, нижні теж глибокі, закриті, з трикутними прорізами або відкриті, ліровидні, з майже паралельними сторонами. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста або закрита, щелевидна. Зубці на кінцях лопатей великі, трикутні. Крайові зубчики також великі, трикутно-пилувидні. Нижня поверхня листа вкрита густим повстяним опушенням. Квітка у Чауші білого кольору. Гроно середньої величини або велике (довжиною 18-23, шириною 8-15 см), циліндро-конічне або невизначеної форми, часто гіллясте, різної щільності. Ніжка грона довжиною 5-7 см. Маса грона 240-350 г Ягода велика (довжиною 22-25, шириною 18-22 мм), овальна або яйцевидна, жовтувато-зелена, на сонячній стороні із засмагою. Шкірочка вкрита густим пруйном, тонка, рветься. М'якоть м'ясисто-соковита. Смак помірно солодкий, зі своєрідним трав'янистим присмаком. Середня маса 100 ягід 480-530 г В ягоді 2-3 великих насіння.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Чауш білий: сильнорослі кущі; дуже великі, глибокорозсічені листя з пухирчастою поверхнею і густим опушенням; трикутні бічні вирізи; великі пухкі грона; дуже великі світло-зелені ягоди; своєрідний присмак. Саджанці з розлогими пагонами і бронзово-білими від густого повстяного опушення верхівками. Листя великі, трилопатеві, з опушеною нижньою поверхнею. Осіннє забарвлення листя буро-жовте.</p> <p>Вегетаційний період. Чауш білий відноситься до сортів раннього терміну дозрівання. Від розпускання бруньок до дозрівання врожаю проходить 131 день. Середня дата масового збирання врожаю 30 серпня. Зростання кущів дуже сильне, визрівання однорічних пагонів хороше (90%).</p> <p>Урожайність. Середня кількість плодоносних пагонів становить 54%, кількість грон на розвинутому втечу 0,8, на плодоносному 1,4. Фактична врожайність 112,4 ц/га. Урожайність в значній мірі коливається по роках.</p> <p>Стійкість. Чауш білий сильно уражається хворобами - мілдью, оїдіумом, сірою гниллю. Він належить до групи сортів винограду з відносною стійкістю коренів до філоксери і гнилісного процесу. Більше за інших сорти пошкоджується листовійкою. Посухостійкість відносно висока. Зимостійкість сорту низька. Повна загибель вічок від суворої зими становила 78%, в більш помірну - 66%. У роки з несприятливими метеорологічними умовами сорт погано запилюється і дає низькі врожаї. Майже щорічно спостерігається часткове осипання квіток і горошення ягід, що не тільки знижує</p>	<p>Чауш білий</p>	

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	<p>врожайність, але і погіршує його якість. Особливості агротехніки. Чауш білий потребує великої кількості тепла і світла, чутливий до надлишку вологи, тому для нього непридатні важкі чорноземні ґрунти. На чорноземах ягоди мають неприємний трав'янистий колір, в них мало накопичується цукрів, дозрівання затримується. Найкраще розташовувати насадження на добре прогрітих піщаних, супіщаних і карбонатно-щепенчатих ґрунтах. У зв'язку з функціонально жіночим типом квітки Чауш необхідно висаджувати разом з сортом-обпилювачем - Шасла, Сенсо і ін. (На два ряди сорту Чауш ряд сорту-запилювача), або ж виробляють штучне запилення їх пилком. Сорт добре реагує на розріджені посадки і потужні формування, з розвиненими багаторічними частинами і добре освітленою кроною. Для нього прийнятне і бесштамбове багаторукавне віялове формування з великим запасом деревини. Технологічна характеристика. За механічним складом грона Чауш білий відноситься до столових сортів винограду. Склад грона,%: сік - 89,2, гребені - 2,1, шкірка - 7, насіння-1,7. Середнє навантаження на відрив ягід 235, а на їх розчавлювання 1043 р. Цукристість соку при зборі врожаю 15 г/100 мл, кислотність 8,1 г/л. Дегустаційна оцінка свіжого винограду 7-8 балів. Сорт використовують для споживання в свіжому вигляді, приготування родзинок і компотів.</p>		
<p>Берегівський</p>	<p>Столовий сорт винограду. (Бікан х Мускат гамбурзький) [Сорт виведений в Італії в 1911 р Альберто Піровано шляхом схрещування сортів Бікан і Мускат гамбурзький] Синоніми: Гольдоні, Дона Софія (Dona Sofia), Ідеал, Мускат італійський, Мускат Італія, Піровано 65 (Pirovano 65). Перший лист молодого пагону білий від повстяного опушення з рожевими плямами. Перші листя білувато-золотисті, наступні світло-зелені із золотистим відтінком. Однорічний визрів втеча коричневий, з більш інтенсивно пофарбованими вузлами. Лист дуже великий, пятилопасний, глибокорозсічений, темно-зелений, грубий, з хвилястою, пухирчастою або зморщеною поверхнею. Край листа підняті вгору. Верхні бічні вирізи глибокі, закриті, яйцевидні, нижні - глибокі, відкриті, ліровидні, з вузьким гирлом або закриті. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна. Зубці на кінцях лопатей і крайові дуже великі, трикутні, з широкою основою і опуклими сторонами. Нижня поверхня покрита павутинно-щетинистим опушенням. Квітка двостатева. Гроно велика (довжиною 18-21, шириною 12-14 см), циліндро-конічна, часто гілляста, порівняно пухка. Ніжка її довжиною 4-5 см, тендітна. Гребінь легко ламається. Середня маса грона 600 р Ягода дуже велика (довжиною 26-30, шириною 18-20 мм), овальна і яйцеподібна, жовтувато-бурштинова, матова, покрита густим пруйном. Шкірочка міцна, товста. М'якоть м'ясиста, високих смакових якостей, з оригінальним мускатно-цитроновим ароматом. Маса 100 ягід в промислових насадженнях 545-630 м В ягодах по 2-4 великих насіння. Ягоди крупні, яйцевидно-овальні, жовтуваті. М'якуш із специфічним мускатним ароматом. Сорт неморозостійкий, на Закарпатті вимерзає Провідні ознаки сорту винограду Італія: сильно хвилясті, крупнозубчаті, грубі листя, зі злегка витягнутою центральною лопатою; великі грона з дуже великими, овальними і яйцевидними золотистими ягодами; мускатно-цитронний присмак; дуже крихкий гребінь. Саджанці з пагонами, опушеними верхівками і сильнорозсіченими, трилопатеви листям; центральна лопать гвинтоподібно вигнута. Осіннє забарвлення листя жовта. Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до знімною зрілості ягід в Одесі проходить 152-160 днів при сумі</p>	<p>Італія</p>	

	<p>активних температур 3250-3300 ° С. Сорт пізнього терміну дозрівання: зрілість ягід настає в кінці вересня. Кущі сильнорослі. Однорічні пагони визрівають до 80% довжини. Урожайність сорту висока, але непостійна. Плодоносних пагонів 33-46%, середня кількість суцвіть на розвиненому втечу 0,2-0,5, на плодоносному 1,1-1,2. Стійкість. Сорт винограду в середньому ступені вражається мілдью, сірою гниллю ягід і в сильному ступені оїдїумом. Морозостійкість низька. Пагони з заміщають і сплячих бруньок утворюються слабо. Горошення ягід майже не спостерігається. Особливості агротехніки сорти винограду Італія. Сорт придатний для культури в обмежених, найбільш забезпечених теплом районах, де ізолінія середнього з абсолютних мінімумів не нижче мінус 18 ° С. Для отримання високих врожаїв доцільно застосовувати укриття або напівукривну культуру, високий агрофон, нарощувати багаторічну деревину, при обрізанні кущів залишати 10-12 очок на плодоносний пагін. Добре росте на підщепах Ріпарія х Рупестріс 101-14, Берландієрі х Ріпарія Кобер 5ББ. Технологічна характеристика. Італія - типовий столовий сорт винограду з дуже великими гронами і ягодами. Склад грона,%: сік - 79,9, гребені - 3,4, шкірка і щільні частини м'якоті - 15,2, насіння - 1,5. Цукристість соку в період збору врожаю досягає 14,8-19,1 г / 100 мл, кислотність 6-10 г / л. Сорт транспортабельний і лежкий, витримує навантаження на відрив ягід 445 і на їх розчавлювання 1820 г. Виноград використовують в свіжому вигляді, для приготування компотів, варення, маринадів.</p>		
<p>Берегівський</p>	<p>Технічний сорт винограду. (Коарне альба х Мускат білий) Синоніми: Ворожнеча міскет, Зьольд МУШКОТАЙ (Zöld muskotály), Зьольд сагош (Zöld szagos), Капоші сагош (Kaposi szagos), Міскет Врачанска, пейчський ароматний, печський аромат, Пейчі сагош (Pécsi szagos), Сексард Мушкотай (Szekszárdi muskotály), Сексард сагош (Szekszárdi szagos), Тверда тамянка. Коронка і молоде листя молодого пагону світло-зелені, середньоопушене. Однорічний визрів втеча горіховий, вузли його за забарвленням не виділяються. Лист середньої величини, округлий, пятилопастний, середньо- або слаботорозсічений. Верхні бічні вирізи часто відкриті, ліровидні і закриті, з подовжено-овальним або щілиноподібні просвітом, нижні вирізи дрібні, щілиновидні або у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка склепінна. Зубці на кінцях лопатей трикутні, іноді куполовидні. Крайові зубчики трикутні, гострі. На кінцях зубчиків є фіолетово-коричневі точки. Нижня поверхня листа гола. Квітка двостатева. Гроно середньої величини, циліндро-конічна і конічна, середньої щільності або щільна. Гроно часто з 1-2 крилами. Середня маса виноградного грона 145 р Ягода середньої величини, овальна, при повному дозріванні набуває світло-жовте забарвлення, покрита пруйном. М'якоть соковита, приємного смаку, з добре вираженим мускатним ароматом. Насіння в ягоді 1-3. Провідні ознаки сорту винограду Мускат пейчський: темно-зелене листя з загнутими вниз краями і притупленою центральною лопатою; циліндро-конічні щільні грона з жовтуватозеленими овальними ягодами; сильний мускатний присмак. Саджанці середньої сили росту. Листя у них слаботорозсічене, з гострими зубцями і стрілкою черешкова</p>	<p>Мускат пейчський</p>	<p>Бене-Квасово</p>

	<p>виїмкою. Осіннє забарвлення їх жовта. Вегетаційний період 169 днів. Виноград зривають в першій декаді жовтня. Сума активних температур 3080°C. Куші середньої сили росту. Пагони визрівають добре - на 85%. Врожайність 115 ц/га (максимальна 168 ц/га). Плодоносних пагонів 83%, кількість грон на розвиненому втечу 1,2, на плодоносному 1,4.</p> <p>Стійкість. Сорт винограду в середньому ступені вражається міддью, оїдіумом, сприйнятливий до сірої гнилі ягід, пошкоджується павутинним кліщем. Зимостійкість його середня. Особливості агротехніки сорти. Мускат пейчцький добре росте і плодоносить при культурі на високому штабмі на Закарпатті. Виділяється він високою продуктивністю і при бесштамбовою чотирирукавною віяловою формою виноградного куща. Обрізка лоз плодоношення середня (7-8 очок на стрілку). Технологічна характеристика. Механічний склад грона,%: ягоди - 96,2, гребені - 3,8. Вміст соку в ягодах - 73,3%. Мускат пейчцький відрізняється хорошим і стабільним цукронакопиченням. Середня цукристість становила 22,5г/100 мл, кислотність 5,4 г/л. Мускат пейчцький - чудовий сорт винограду для виробництва високоякісних десертних вин в відповідних йому зонах. Вино прозоре, блискуче. Букет добре розвинений, з стійкими тонами троянди і специфічним ароматом трав, смак гармонійний.</p>		
Червоні сорти			
<p>Ужгородський Берегівський Виноградівський Мукачівський</p>	<p>Цей сорт винограду з Малої Азії або Албанії, але в даний час вважається повністю угорським сортом. Синоніми: Бакатор-Сьоло (Bacator-Szölv), Блек Кадарка (Black Kadarka), Блауе Унгаріше (Blaue Ungarische), Блауер Кадарка (Blauer Kadarka), Гимза, Гимза, Кадарка Бле (Kadarka Bleu), Кадарка кек (Kadarka Kek), Кадарка нягра (Cadarka Neagra), Кадарка Модра, Кадарка Фекете (Kadarka Fekete), Кадарка чорна, Мекіш (Mekis, Mekish), Скадарка, Турук Сьоло (Tögök Szölv), Чорна Гижа, Четерешка і ін. Відноситься до винних сортів середнього періоду дозрівання. Лист середній, округлий, слабо розсічений, трьох - або п'ятилопастний. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна, іноді стрільчата з гострим дном, або закрита, з еліптичним або округлим просвітом. Нижня поверхня листа покрита щетинисто-павутинним опушенням. Гроно середнє, циліндроконічне, рідше циліндричне, середньої щільності. Ягода середня, округла, чорна, з густим синюватим восковим нальотом. Шкірочка тонка, середньої міцності. М'якоть соковита. Сила росту кущів велика. Врожайність 8-12 т/га. Цукристість соку ягід 18-21 г/100 см³ при титруема кислотность 6-7 г/дм³. Стійкість до грибних хвороб середня. У сорту виділено кілька клонів: Кадарка маль - цвітіння і урожай постійні; Кадарка Фемель - часто горошиться, але дозрівання рівне, ягоди чудові, дає вино хорошої якості;</p>	<p>Кадарка</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово-Королево Шаланки Дюла-Оклі Гедь Іршава-Білкі-Луково Мукачево-Лавки-</p>

	<p>Фоль Кадарка - дуже урожайний, але виходить і з підвищеною кислотністю; Кадарка синя - урожайний і дає вино середньої якості. Завдяки своїй універсальності, це досить популярний сорт винограду в Закарпатті. Він досить невибагливий, проте, це хороший технічний виноград. Подібно до Піно Нуар, вина з Кадарка не містять багато танінів, кислуваті, не дуже пофарбовані, але при цьому мають насичений пряний аромат, гладку текстуру і приємну кислнку. По-справжньому концентрована Кадарка захоплююча, красива, оксамитова і елегантна. Це вино, не призначене для тривалої витримки, воно досягає свого піку у віці 2-3 роки, після чого його доцільно вживати протягом 1-2 років. Це популярний інгредієнт в різних купажах, і його пряність надає вину особливий характер навіть в невеликих кількостях.</p>		<p>Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>
<p>Ужгородський Берегівський Виноградівський</p>	<p>Технічний сорт винограду з Центральної Європи. (Цімметтраубе x Gouais Blanc) - згідно з результатами аналізу ДНК Синоніми: Блауфранкіш (Blaufränkisch, Blaue Fraenkische) - загальноприйняте світове найменування, Блауер лімбергер (Blauer Limberger), Гроссбургундер (Gros Burgunder, Grossburgunder), Кармазін (Karmazin), Кекфранкош (Kek Frankos, Kekfrank, Kekfrankos), Моравка, Моравске, Франківка (Frankovka, Frankovka Crna, Frankovka Modra), Франкіні (Frankinja Crna, Frankinja), Црна Моравка (Crna Moravka), Широколистий, Португізер Ротер (Portugieser rother). Відноситься до групи західноєвропейських сортів винограду. Коронка і молоде листя молодого пагона світло-зелені з винно-червоним відтінком, покриті слабким паутинним опушенням. Вісь втечі зелена, з рідкісним паутинним опушенням. Однорічний визрів втеча коричневий, вузли на ньому майже не виділяються. Листя велике, злегка яйцевидне, цілісне або слабкорозсічене. Центральна лопать трохи витягнута у вигляді жолобка. Верхні вирізи дрібні, відкриті, ліровидні, з майже паралельними сторонами, нижні - ледь намічені, у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна і стрільчата. Зубці на кінцях великі, трикутні, з широкою основою. Зубчики по краю трикутні, з широкою основою. На нижній поверхні листа, на жилках є густе щетинисте опушення. Квітка двостатева. Гроно велике (довжиною 18-19, шириною 15-16 см), ширококонічне або циліндро-конічне, лопатеве, щільне. Ніжка грона коротка - до 3 см, трав'яниста. Маса грона 142-216 г Ягода середньої величини (довжиною 14-16, шириною 14 мм), кругла, темно-синя. Середня маса 100 ягід 120-130 г. Шкірочка міцна, вкрита густим восковим нальотом, м'якоть соковита, смак простий, сік не забарвлений. Ягоди в гронах вирівняні за розміром. Насіння в ягоді 3-4. Провідні ознаки сорту винограду Лімбергер: великі, цільні, гладкі, темно-зелене листя, зігнуті у вигляді жолобка. Ширококонічні щільні грона з чорними ягодами простого смаку. Саджанці виділяються прямостоячими пагонами, цільними, округлими голими і гладкими листям, із стрілчастою черешкова виїмкою. Осіннє забарвлення листя винно-червона. Веgetаційний період. Від початку дозрівання ягід до змінною зрілості проходить 150 днів при сумі активних температур 2900 ° С. Дозрівання ягід настає пізно, в кінці вересня. Кущі сильнорослі, лоза визріває добре. Урожайність сорту висока і стійка, 96 ц / га, максимальна - 153 ц / га. Плодових пагонів в середньому 59%. Кількість грон в середньому на розвиненому втечу 0,97, на плодоносному 1,55. Пагони, які вирости з бруньок заміщення, відрізняються хорошою плодоносністю. Стійкість сорту. Сорт нестійкий до мілдью і оїдіуму, уражається сірою гниллю менше інших сортів; має відносну</p>	<p>Кекфранкош, Лімбергер (Limberger)</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово-Королево Шаланки Оклі Гедь Мукачєво-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>

	<p>зимостійкістю. Він добре росте і плодоносить на перегнійно-карбонатних ґрунтах.</p> <p>Особливості агротехніки. При формуванні кущів за типом віяла з 4-5 рукавами сорт потребує довгої обрізки стрілок з залишенням 10-12 вічок. Можливе застосування кордонної формовки на високому штабмі висотою 1,2 м. Рекомендовані підщепи: Ріпарія х Рупестріс 101-14 і 3309, Ріпарія Глуар.</p> <p>Технологічна характеристика. Вихід соку складає 75%, гребенів - 3,9, шкірки, щільних частин, м'якоті і насіння - 21,1. Цукристість при зборі в середньому за 5 років досягала 15-22,6 г/100 мл, кислотність 8,9-6,8 г/л.</p> <p>Лімбергер використовують для приготування соків, червоних вин і для споживання в свіжому вигляді. Лімбергер дає тонкі, кислуваті, здебільшого інтенсивно забарвлені червоні вина з типовим змістом дубильних речовин, з ароматом чорного шоколаду і малини. Є інформація, що вина зроблені з цього винограду мають низькі рівні гістаміну. Високі рівні гістаміну наявні в багатьох інших червоних винах, можуть викликати головні болі і алергію у деяких людей.</p>		
Ужгородський Берегівський Виноградівський	<p>Винний сорт винограду, раннього терміну дозрівання. (Лімбергер х Сен Лоран) Синоніми: Цвейгельт, Цвайгельт, Клостернойбург 71, Ротбургер</p> <p>Кущі сильнорослі. Лист трилопатевий з павутинно-щетинистим опушенням на нижньому боці. Коронка втечі бронзова, неопушена. Визріла лоза товста, червоно-коричнева, з короткими міжвузлями. Гроно середнього розміру, щільне. Ягоди середні, синьо-чорні, округлі. Не вимагає особливих вимог до ґрунту. Врожайність висока і стабільна. Морозостійкість і стійкість до хвороб досить висока щодо інших сортів <i>vitis vinifera</i>. З Цвейгельтребе роблять червоні вина гарної якості з деякою здатністю до витримки. З Цвайгельту виробляють як моносортові так і купажні вина. Зазвичай виробляють сухі вина, крім того крижане вино та десертні вина. Сухі вина відрізняються дуже насиченим кольором, свіжим смаком з тонами вишні та малини, м'якою текстурою, бархатними тонами та нетривалим післясмаком.</p>	Цвайгельт, Цвейгельтре бе Блау (Zweigeltrebe e blau)	Глибоке- Деренівка Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово- Королево Шаланки Оклі Гедь Мукачєво-Лавки- Лалово-Кучава- Кальник
Берегівський	<p>Столовий сорт винограду. (Шасла фіолетова х Мускат Оттонель) Синоніми: Матіас, Мадам Матяш, Матяш Іванова, Матяш Яношни (Mathiász Jánosné), Мускат Йоганн Матіас, Фрау Йоганн Матіас.</p> <p>Коронка і перше листя молодого пагону винно-червоні з сильним павутинним опушенням на нижньому боці, пагони теж пофарбовані в винно-червоний колір. Однорічний визрів втеча сірувато-коричневий з фіолетовим відтінком. Вузли майже не виділяються. Лист середньої величини, 3 або 5-лопатевий, глибоко-розсічений, нагадує лист сорту Шасла,</p>	Матяш Янош	

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	<p>темно-зелений, з винно-червоно-фіолетовими жилками, воронковидно-вигнутий. Верхні бічні вирізи відкриті, ліро-, іноді щілиновидні, нижні дрібні, відкриті, ліровидні або у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка закрита, щелевидна або відкрита - вузькострільчата. Кінцеві зубці гострі, вигнуті. Крайові зубчики трикутні, дрібні. Опушення на нижній поверхні листа, на жилках щетинисте. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 18-20, шириною 10-11 см) або велике, циліндро-конічне, середньої щільності або пухке. Середня маса виноградного грона 150-230 г. Гребені грон і їх ніжки інтенсивно винно-червоні, дерев'яніють в період дозрівання ягід. Ніжка грона середньої довжини - до 4 см. Ягода середньої величини, майже кругла (довжиною 16, шириною 15 мм), яскраво-винно-червона, з сизуватим пруїном, від чого вона набуває фіолетового відтінку. Маса 100 ягід 260 г. Шкірка досить товста, але легко розривається. М'якоть м'ясиста, злегка хрустка, з сильним мускатним ароматом і невисокою кислотністю, пріснуватого смаку. У ягодах по 2-4 середні насінини.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Матяш Янош: темно-зелене листя з винно-червоними черешками і жилками, недозрівші пагони, раннє фарбування в винно-червоний колір ягід, рідко зустрічається інтенсивно-червона з сизуватим відтінком (через пруїном) забарвлення дозрілих ягід з хрусткою м'якоттю і дуже сильним мускатним присмаком. Саджанці мають розлогі пагони, інтенсивно забарвлені в винно-червоний колір, слабоопушені верхівками. Листя у них трилопативе, темно-зелене. Осіннє забарвлення - жовте з бурими плямами.</p> <p>Вегетаційний період. Від початку розпускання бруньок до знімної зрілості проходить 135 днів при сумі активних температур 2616°C. Сорт відноситься до групи ранньосереднього періоду дозрівання. Знімна зрілість винограду настає в першій-другій декадах вересня. Кущі середньої і нижчого за середній сили росту. Визрівання лози хороше.</p> <p>Урожайність. Дуже врожайний сорт винограду. На кущах в середньому до 77% плодоносних пагонів. Середня кількість грон на розвиненому втечу 1,2, на плодоносному 1,5. Багато пагони з двома, іноді трьома гронами. Заміщені бруньки в більшості плодоносні.</p> <p>Стійкість. Виноград сприйнятливий до мілдью, уражається сірою гниллю до 40%, листовійки в окремі роки до 50% ягід. Ступінь зимостійкості і морозостійкості сорту Матяш Янош невисока. Помітне зниження врожаю викликають несприятливі погодні умови в період цвітіння. Погане скидання ковпачків з квіток призводить до їх осипання і горошення ягід. Посухостійкість сорту недостатня.</p> <p>Особливості агротехніки сорти винограду Матяш Янош. У зв'язку з низькою зимостійкістю кущі необхідно вкривати на зиму, за винятком самих південних районів. Насадження сорти Матяш Янош потребують підвищених дозах добрив. Кращі підщепи: Берландієрі x Ріпарія Телекі 5Ц, Кобер 5ББ, Ріпарія x Рупестріс 101-14.</p> <p>Технологічна характеристика. За механічним складом грона Матяш Янош відноситься до столових сортів винограду. Склад грона, %: сік - 78,9, гребені - 3,6, шкірка і щільні частини м'якоті - 14,6, насіння - 2,9. За смаковими якостями цей сорт відноситься до кращих. Середня дегустаційна оцінка за багато років 8,8 бала. Цукристість 18,9 г/100 мл, кислотність 4 г/л. Виноград може тривалий час зберігатися на кущах. Сорт транспортабельний. Навантаження на розчавлювання ягід становить 923, на їх відрив від плодоніжок 270 г.</p>		
Ужгородський	Столовий сорт винограду.	Кардинал	Глибоке-

<p>Берегівський</p>	<p>(Альфонс Лаваллі х Королева виноградників). Традиційно вважалося, що батьки сорти Кардинал Флейм Токай і Альфонс Лаваллі, але даними генетичного аналізу одним з його батьків виявився сорт Королева виноградників, а не Флейм Токай.</p> <p>Дуже ранній сорт. Ягоди дуже великі, овальні, червоно-фіолетові. Смак ягід приємний, з легким мускатним ароматом. Коронка і верхні молоді листки молодого пагону світло-зелені, без опушення, зі слабо-бронзовим відтінком на кінцях зубчиків. Розсіченість листя середня. Однорічний визрів втеча яскраво-коричневий, вузли темно-коричневі. Листя велике, округле, середньорозсічене, пятилопастне, голе, блискуче, гладке, іноді злегка хвилясте. Верхні вирізи середньої глибини і глибокі, частіше закриті, з щілиноподібним або овальним просвітом, нижні відкриті, ліровидні, вузькі або у вигляді входних кутів. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста, іноді з одного боку облямована жилкою. Кінцеві зубці трикутні, видовжені, з округлими вершинами і світлим облямівкою. Крайові зубчики трикутні, з опуклими сторонами (майже куполовидні) або пиловидні. Опушення відсутня на обох сторонах аркуша. Квітка винограду двостатева. Гроно велике (довжиною 19-28, шириною 13-19 см), циліндро-конічне, пухке і дуже пухке. Ніжка грона довга (6-8 см), зелена. Гребінь зелений, легко ламається. Маса грона 342-510 м Ягода дуже велика (довжиною 21-29, шириною 18-23 мм), округло-овальна або овальна, іноді зі скошеною вершиною і невеликий борозенкою на ній, фіолетово-червона, з димчастим восковим нальотом (дані промислового виноградаря, з невисоким рівнем агротехніки - при гарному догляді набагато більше). Маса 100 ягід 600-700 г. Шкірочка порівняно щільна, але легко розривається. М'якоть м'ясисто-соковита, хрустка, зеленувато-біла. Смак винограду приємний, зі слабо вираженим мускатним ароматом. У ягодах по 2-4 великих насіння.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Кардинал: з металевим блиском і досить великими зубцями лист; дуже великі, фіолетово-червоні ягоди, з мускатним присмаком; дуже раннє дозрівання. Саджанці з розлогими, середньолистяними пагонами. Листя світло-зелене, блискуче, слаборозсічене, з відкритою широкою черешковою виїмкою. Зубчики великі, гострі. Осіннє забарвлення листя жовте.</p> <p>Вегетаційний період. Кардинал відноситься до сортів винограду дуже раннього терміну дозрівання. Від розпускання вічок до знімною зрілості ягід у Генічеську проходить 121 день при сумі активних температур 2308°C. Дозрівання ягід відбувається по закінченні першої - другої декади серпня. Кущі середньої сили росту. Пагони визрівають задовільно.</p> <p>Урожайність. Кардинал - сорт з потенційно високою, але нестійкою врожайністю. Кількість плодоносних пагонів на кущі 67, грон на розвиненому пагоні 0,9, на плодоносному 1,3.</p> <p>Стійкість. Сорти винограду Кардинал нестійкий до оїдіуму, мілдью, бактеріального раку, сильно сприйнятливий до сірої гнилі ягід, пошкоджується листовійкою. У роки з несприятливими метеорологічними умовами в період цвітіння у цього сорту проявляється значна схильність до осипання квіток, зав'язей і горошення ягід. Внаслідок цього товарність сорти знижується: в гронах нерідко залишається всього 10-15 нормальних ягід.</p> <p>Сорт винограду дуже нестійкий до морозів і заморозків. Недолік - нерівномірне дозрівання ягід, сильне пошкодження їх сірою гниллю в несприятливих умовах.</p> <p>Особливості агротехніки сорти винограду Кардинал. Теплолюбний сорт. Промислова культура його може бути розвинена тільки в районах, добре забезпечених теплом. Він непогано росте і плодоносить на південних і південно-</p>	<p>(Cardinal)</p>	<p>Деренівка Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино- Батьово Шаланки Оклі Гедь</p>
---------------------	--	--------------------------	---

	<p>західних схилах з легкими суглинками, супіщаними, чорноземними ґрунтами. У найбільш забезпечених теплом виноградарських районах, на південних і південно-західних схилах можлива і високоштамбова культура. Наявність багаторічної деревини сприяє отриманню високих врожаїв, великих ошатних грон. При формуванні по типу двоплечий кордон на високому штабмі обрізка пагонів повинна бути порівняно короткою, з залишенням не більше 5-6 вічок на плодovому втечу. Рекомендовані підщепи Берландієрі x Ріпарія CO4, а на карбонатних ґрунтах - Шасла x Берландієрі 41 Б. Технологічна характеристика. За механічним складом грона Кардинал відноситься до столових сортів винограду. Він відрізняється хорошою цукристістю - 15,6-18,0 г/100 мл і порівняно невисокою кислотністю - 7-8,4 г/л. Виноград відмінно переносить транспортування і тривале зберігання (до трьох місяців). Дегустаційна оцінка винограду 8-9 балів. Компоти і варення мають гарний вигляд і високі смакові якості. Примхливий, нестійкий, але гарного зовнішнього вигляду і смаку, сорт винограду.</p>		
<p>Іршавський Виноградівський</p>	<p>Столовий сорт винограду. (Гузалия кара x Віллар блан) Листя велике, округлий, пятилопасне, майже щільне або слабозосічене. Пластинка складчата або слабосіччастозморщена. На нижній поверхні листа слабке щетинисте опушення. Квітка двостатева. Гроно циліндроконічне або конічне, середньої щільності. Середня вага грона 385 грамів. Найбільші важать до кілограма. Ягода велика (2,5 x 1,9 см), овальна, темно-фіолетова, з густим восковим нальотом. Шкірочка зазвичай товста, щільна, міцна. М'якоть м'ясиста, хрустка. Смак простий. Молдова - сорт сильнорослий, що треба враховувати при виборі схеми посадки. Загущення для нього є неприйнятним, оскільки в такому випадку незабаром спостерігається переростання виноградних кущів в лозу і шкода врожаю. Грона при цьому стають пухкими і порівняно дрібними. Дрібніє і ягода. Гарні для нього довгорукавні формовки з вільним розміщенням приросту. Найкраще виноград Молдова проявляє себе при горизонтальній альтанковій культурі. В цьому випадку грона і ягоди досягають своїх найкращих розмірів. Вже на 8-10-й рік при альтанковій культурі і хорошему догляді отримують по 150-170 кілограмів з добре розвиненого куща. Вертикальне ведення однорічного приросту для цього сорту є малопринятним, оскільки стимулює і без того сильнорослий сорт до ще більшого зростання на шкоду врожаю. Хоча і при вертикальному розміщенні однорічного приросту можна отримати високий і якісний урожай, якщо буде досягнуто оптимальне поєднання однорічного приросту з вагомим урожаєм. На жаль, це далеко не завжди досягається. Не терпить цей виноград як перевантаження урожаєм, так і недовантаження, тобто вимагає грамотного виноградаря. Молдова рано вступає в пору повного плодоношення. Сорт любить теплі, добре забезпечені харчуванням і вологою ґрунти. Чутливий до вапняного хлорозу. Зимостійкість середня. Сорт винограду Молдова досить стійкий до грибових хвороб. Проти мілдью практично хімічних обробок не вимагає. Проти оїдіуму в окремі роки необхідно 1-2 запилення. Сорт з підвищеною філоксеростійкістю, що дозволяє продуктивно вирощувати його в зоні суцільного зараження філоксерою. Стійкість до сірої гнилі висока. Молдова має високі показники товарності, транспортабельності. Виноград добре зберігається на кущах. При перезріванні врожаю</p>	<p>Молдова</p>	

	показники транспортабельності і лежкості значно знижуються.		
Берегівський	<p>Столовий сорт винограду, дуже раннього терміну дозрівання. (Егер 2 x Магарач).</p> <p>Синоніми: Кёнігліше Естер (Koenigliche Esther), R 65.</p> <p>Грона середні, помірної щільності. Ягоди середні і великі (3-4 г), округлі, темно-сині, іноді неоднорідного розміру. М'якоть щільна, хрустка, приємного, гармонійного смаку, з високим цукровим змістом. Шкірочка тонка, насіння 1-2.</p> <p>Лоза визріває добре. Сорт винограду Естер підвищено стійкий до грибних захворювань і морозу (-24 ° C). Естер перспективний, також, для північного виноградарства.</p>	Естер (Esther, Eszter)	
Виноградівський	<p>Столовий сорт винограду. (Мадлен Анжевін x Кишмиш чорний).</p> <p>Синонім: Магарач 372.</p> <p>Коронка молодого пагону темно-зелена з вино-червоними краями, покрита павутинним опушенням. Молоде листя зелене з бронзовим відтінком, верхня і нижня поверхні зі слабким павутинним опушенням. Однорічний визрів втеча світло-коричневий, вузли його темно-коричневі. Листя велике, серцевидне, п'ятилопастне, глибокорозсічене, лійчасте, часто пухирчасте. Середня лопать менш розвинена, ніж бічні. Верхні вирізи відкриті, середньої глибини, ліровидні, з майже паралельними сторонами, нижні - дрібні, відкриті, ліровидні. Черешкова виїмка закрита, майже без просвіту, з налягаючими один на одного лопатами або відкрита. Зубці на кінцях лопатей вузькотрикутні, витягнуті, з увігнутими сторонами. Зубчики по краю трикутні, невіривняні, односторонньо опуклі. Опушення нижньої поверхні листя слабке, павутинне або відсутнє. Квітка двостатева. Виноградне гроно середньої величини або велике (довжиною 16-22, шириною 14-19 см), святкове, конічне або ширококонічне, іноді гіллясте або крилате, пухке і середньої щільності. Ніжка грона середньої довжини (3-4 см), трав'яниста. Середня маса грона 200-500 г Ягода округла або овальна, велика (довжиною 19-22, шириною 16-19 мм). Середня маса 100 ягід 310-370 г. Забарвлення ягід темно-синє, з сильним восковим нальотом. Шкірочка міцна, що рветься. М'якоть м'якisto-соковита, смак простий. Сік рожевого кольору. У ягоді 2-3 великих насінини.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Ранній Магарача: грубі пухирчасті листя з утопленими жилками (гофровані); менш розвинені, ніж бічні, центральна лопать часто тупа ("пташиний хвіст"); великі конічні, пухкі грона; великі, округлі чорні ягоди, вкриті густим пруйном; дуже раннє дозрівання.</p> <p>Саджанці з розлогими пагонами. Листові пластинки у них середньорозсічені, пухирчасті, світло-зелені. Центральна лопать коротше бічних. Осіннє забарвлення листя жовте з червоними плямами.</p> <p>Вегетаційний період. Ранній Магарача відноситься до сортів винограду дуже раннього терміну дозрівання. Від початку розпускання бруньок до знімною зрілості винограду проходить 120 днів при сумі активних температур 2300°C. Ягоди починають дозрівати в третій декаді серпня. Кущі сильнорослі. Лоза визріває на 80% загального приросту.</p> <p>Урожайність. Сорт з потенційно високою і стійкою врожайністю. Середня кількість грон на розвиненому втечу 0,8, на плодоносному 1,3. Сорт винограду дає плодоносні пагони з бруньок заміщення.</p> <p>Стійкість. Завдяки дуже ранньому терміну дозрівання ягоди не уражуються сірою гниллю. Сорт винограду Ранній</p>	Ранній Магарач	

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	<p>Магарача нестійкий до мілдью. Пошкоджується філоксерою. Зимостійкість слабка. Для його вирощування найбільш придатні легкі ґрунти, що добре прогріваються. Добре росте і плодоносить на чорноземах, глинисто-кам'янистих шиферних, алювіальних і карбонатних, а також на темно-каштанових ґрунтах.</p> <p>Особливості агротехніки. Формувати кущі краще за типом багаторукавних бесштамбових віял. Навантаження на кущ 35-40 вічок. Довжина обрізки плодкових пагонів 5-8 вічок в залежності від ступеня збереження їх після зимівлі. У найбільш теплозабезпечених виноградарських районах на південних і південно-західних схилах можливе застосування високоштамбової двоплечевої кордонної формовки з висотою штамба 70-120 см.</p>		
<p>Ужгородський Берегівський Виноградівський Мукачівський Іршавський</p>	<p>Технічний сорт винограду. (Згідно з аналізом ДНК - Каберне Фран х Совіньон) Синоніми: Бідур (Bidure), Бордо (Bordeaux, Bordo), Каберне невеликий, Лафіт (Lafit, Lafite), Лафет (Lafet), Пті Каберне (Petit Cabernet). Французький сорт, він відноситься до еколого-географічної групи західноєвропейських сортів винограду. Коронка молодого втечі блідо-зелена або майже біла від густого опушення з винно-червоним обрамленням зубчиків. Листя сильнорозсічене, світло-зелене, з добре вираженим червонуватим відтінком і сильним рожево-білим паутинним опушенням. Однорічний пагін світло-горіховий, на вузлах червонувато-коричневий. Лист середньої величини, округлий, сильнорозсічений, п'ятилопастний. Верхні вирізи глибокі, закриті, з характерним просвітом округлояйцевидної або трикутної форми. Черешкова виїмка зазвичай закрита, з округлим просвітом. Зубці на кінцях лопатей великі, трикутні. Зубчики по краю листа різної величини, трикутні, з опуклими сторонами. На нижній поверхні є слабе паутинне опушення. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 12-15, шириною 7-8 см), циліндро-конічне, іноді з крилом, пухке. Середня маса грона 73 г. Ніжка грона довга - до 7 см. Ягода середньої величини (діаметром 13-15 мм), округла, темно-синя, з рясним восковим нальотом. Шкірочка товста і груба. М'якоть соковита, з безбарвним соком. Смак гармонійний з присмаком, що нагадує паслін. Середня маса 100 ягід 80-120 г Насіння в ягоді 1-3.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Каберне-Совіньон: дуже сильнорозсічене, темно-зелені, п'ятилопате листя з закритими округлими бічними вирізами і округлою черешковою виїмкою (мереживне), складене у вигляді воронки; невеликі циліндроконічні грона, темно-сині ягоди з товстою шкіркою і пасльонових присмаком. Саджанці з розлогими пагонами. Листя у них округлі, з глибокими, закритими верхніми і невеликими відкритими нижніми бічними вирізами. Черешок короткий, темно-зелений, з червоно-фіолетовим відтінком. Восени листя винограду покриваються винно-червоними плямами.</p> <p>Вегетаційний період. Від початку розпускання бруньок до технічної зрілості винограду, призначеного для приготування столових вин, проходить 143 дні, а для десертних-165 днів. Збір винограду проводять пізно - в кінці вересня - початку жовтня. Сума активних температур за цей період досягає 3100-3300 ° С. Ріст пагонів сильний. На час настання осінніх заморозків лоза зазвичай визріває на 85-90%.</p> <p>Стійкість. Встановлено підвищену стійкість сорту до мілдью і сірої гнилі (в порівнянні з іншими Євразійськими сортами винограду). Він краще за багатьох інших районованих сортів протистоїть філоксері, слабо пошкоджується</p>	<p>Каберне-Совіньон (Cabernet Sauvignon)</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бене-Квасово Косино-Батьово Виноградово-Королево Шаланки Оклі Гедь Іршава-Білкі-Луково Бобовище-Копинівці Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>

	<p>листовійкою.</p> <p>Сорт винограду іноді схильний до осипання зав'язі і горошення ягід.. За зимостійкості в Приазов'ї він трохи поступається Рислінг Рейнському. Прищеплені сплячі бруньки і кутові вічка дають дуже незначний урожай. Каберне-Совіньйон порівняно посухостійкий, але в роки з посушливим літом грона і ягоди у нього більш дрібні.</p> <p>При короткій підрізці однорічних пагонів плодоносність нижніх вічок підвищується. При вирощуванні винограду для виробництва марочних вин довжина плодкових стрілок і навантаження на кущ пагонами повинні бути зменшені. Каберне-Совіньйон придатний для збирання врожаю комбайном.</p> <p>Технологічна характеристика сорту винограду Каберне-Совіньйон. Механічний склад грона,%: сік - 74, гребені – 4, насіння - 2, шкірка і щільні частини м'якоті - 21,8. Ягоди добре накопичують цукор, навіть при підвищеному навантаженні кущів врожаєм.</p> <p>Урожай винограду використовують в основному для приготування марочних червоних столових вин, а також в купажах для отримання високоякісних шампанських виноматеріалів, соків. Вино з ароматами чорної смородини, ялівцю, з високим вмістом танінів. Синонім серйозного червоного вина, здатного, старіючи, знаходити тонкість і благородство. Найпоширеніший у світі сорт винограду, але через пізньє визрівання, життєздатний тільки в теплом кліматі. Йому не завжди вдається досягти повного дозрівання навіть на батьківщині - в Медок. Колір, аромат і таніни, що містяться в товстій шкірці його маленьких темно-синіх ягід, не мають рівних. Ретельна вініфікація і витримка в дубових бочках дозволяють отримувати одні з найбільш довговічних та інтригуючих червоних вин.</p>		
<p>Ужгородський Мукачівський Іршавський Виноградівський Берегівський</p>	<p>Технічний і столовий сорт винограду середнього періоду дозрівання. Синоніми: Лідія рожева, Ізабелла рожева, Ізабелла червона.</p> <p>Відноситься до групи ізабельних. Родина - Північна Америка. Сорт виділений з сіянців виду <i>V. labrusca</i>. В даний час культивується на невеликих площах. Листя великі та середні, округлі, слаборозсічені, трьох-, п'ятилопасні, хрипи, зелені, знизу з густим повстяним опушенням. Черешкова виїмка відкрита, стрельчата, глибока. Квітка двостатева. Грона середні, конічні або циліндроконічні, гіллясті, пухкі. Ягоди середні, округлі, темно-червоні, з бузковим восковим нальотом. Шкірочка міцна. М'якоть слизова зі специфічною суничним ароматом. Цукристість 18-19%, кислотність 5,5-9,3 г / л. Період від початку розпускання бруньок до знімною зрілості ягід в околицях Одеси в середньому за 5 років склав 158 днів при сумі активних температур 3090°C. Пагони визрівають добре, як в південних, так і в більш північних районах. Кущі вище середнього зросту. Урожайність 100-120 ц/га. Окремі кущі Лідії в пристінній культурі дають до 40 кг ягід і більш. Рекомендується для озеленення балконів, стін будинків, влаштування альтанок, алей тощо. У південних районах зимує без укриття. Сорт винограду Лідія має польову стійкість проти хвороб мілдью та оїдіуму, а значить, її не треба обробляти проти цих грибних захворювань. Морозостійкість значно вище, ніж у європейських сортів. Філоксеростійких незначна. Лідія добре реагує на внесення добрив в ґрунт. Переносить підвищене зволоження. Сорт чутливий до вапняного хлорозу. Порівняно солестійкий. Пасинкування і карбування для сорту винограду Лідія необхідні, так як кущі сильно загушувальні. При дозріванні прикріплення ягоди до плодоніжки слабшає. Це треба враховувати особливо там, де бувають сильні вітри. Використовується для приготування десертних, міцних</p>	<p>Лідія</p>	

	виноматеріалів і виноградного соку.		
Ужгородський Муєпчівський	<p>Столовий сорт винограду, раннього або ранньосереднього періоду дозрівання. (Німранг х Перлина Саба). Дозріває в третій декаді серпня - на початку вересня. Українка - високоврожайний сорт. Лоза визріває досить добре, коричнева. Листя середнього розміру, округле, трилопативе, слаблорозсічене, сітчасто-зморшкувате, знизу з щетинистим опушенням середньої густини, черешкова виїмка відкрита, ліровидна з гострим дном, восени жовта з рожевими плямами. Грона винограду привабливі, середні, конічні або циліндроконічні, середньої щільності або щільні. Ягоди середнього розміру або великі, овальні, рожеві з фіолетовим відтінком і сильним восковим нальотом. М'якоть м'яксто-соковита з мускатним присмаком. Дегустаційна оцінка винограду - 8,1 бала. Квітка у сорту Українки двостатева. Цукристість - 17,3 г/100 см³, кислотність - 8,1 г/дм³. Період від початку розпускання бруньок до повної зрілості ягід 127 днів при сумі активних температур 2600°C. Морозостійкість середня. Сорт нестійкий до мільдю та оїдіуму. Слабо уражується сірою гниллю. При обрізку на плодovому втечу слід залишати 6-3 вічок (при високоштамбових формуванні 3-5). Визрівання пагонів хороше.</p>	Українка	
Ужгородський Іршавський Мукачівський	<p>Столово-технічний (часто застосовується для озеленення) сорт винограду, пізнього періоду дозрівання. (V. labrusca x Пті Мельє (Petit Meslier)). Синоніми: Синоніми: Фрагола (Fragola), Фрагола Црна, Seksarda, Олбані, Олбані Серпрайз (Albany Surprise), Олександр, Американо, Бангалор Блю, Белліна, Блек Кейп, Бромостафія, Каптрауб, Констанція, Дорчестер, Едес, Еперзамату, Фрамбуаз, Фраула, Фрауладжу, Фрутілла, Грос фрамбуаз, Гюрчу юзюм, Ізабель, Kokulu Üzüm, Кореос, Ранній Пейн, Пейн Ізабелла, Ізюм дю Кап, Райз-Френс, Райз-Сень, Рейн Сампанія. Листя середні або великі, трилопатеві, темно-зелені, знизу зеленувато-білі, часто сірі від густого повстяного опушення. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста, з гострим дном. Квітка двостатева. Грона середні, вагою 140 г, майже циліндричні, іноді циліндроконічні, з невеликими крилами, середньо щільні, іноді пухкі. Ягоди середні, круглі або овальні, чорні, з сизим відтінком, покриті рясним восковим нальотом. Цукристість 16-18%, кислотність 6-7 г/л. Шкірочка товста, міцна. М'якоть слизова, з сильно вираженим суниčním ароматом. Період від початку розпускання бруньок до повного дозрівання ягід - 150-180 днів, при сумі активних температур 3100 °C. Визрівання пагонів середнє. Куці сильнорослі. Урожайність 60-75 ц/га. Ізабелла відрізняється стійкістю проти грибних хвороб і філоксери. Сорт винограду характеризується високою зимостійкістю, що дозволяє в більшості випадків культивувати його як неукривний. Найбільш сприятливі для Ізабелли родючі слабовапнякові ґрунти. Вона добре переносить підвищену вологість. Гірше - посуху (різко знижується сила росту куща і може спостерігатися опадання листя). Сорт винограду Ізабелла добре росте і плодоносить в різних кліматичних зонах. Однак відноситься до сортів пізнього періоду дозрівання, тому через часте невизрівання врожаю в північному виноградарстві використовувати сорт не завжди доцільно. При культивуванні сорту треба стежити, щоб не було, сильної загущеності пагонів, тому що створюються сприятливі умови для мільдю, нерівномірного дозрівання ягід, зниження цукронакопичення і погіршення якості врожаю. Ізабелла дає плодоносні пагони зі старої деревини і з бруньок заміщення, що дозволяє отримувати урожай</p>	Ізабелла	Глибоке-Деренівка Середнє-Іршава Іршава-Білкі-Луково Мукачєво-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця

	<p>навіть в разі вимерзання головних. Порівняно помірне навантаження і висвітлення грон (проріджування листя) дозволяють отримати більш якісний урожай. Використовується для споживання у свіжому вигляді та приготування ординарних вин.</p> <p>Займає великі площі. Культивується у всіх господарствах області. Низькоякісний американський сорт.</p> <p>Ягоди чорні з синім нальотом. М'якуш слизистий, з характерним ароматом полуниць. Смак "ізабельний", сік безбарвний.</p> <p>В домашніх умовах з нього виготовляють вино з оригінальним полуничним ароматом.</p>		
<p>Ужгородський Берегівський Мукачівський</p>	<p>Французький технічний сорт винограду. (Каберне Фран х Магдален Нуар де Шарант) - згідно з результатами аналізу ДНК</p> <p>Синоніми: Аліканте (Alicante), Аліканте Нуар (Alicante Noir), Блек Аліканте (Black Alicante), Біні (Bigney), Біні руж (Bigney Rouge), Бідаль (Bidal), Борделез, Відаль (Vidal), Вітраль (Vitraille), Оджалеші лечхумський, Оджалеші, Пікард (Picard, Pikard), План медок (Planet Medok, Plant Du Medoc, Plant Medoc), Сюд Де Грав Відаль (Sud Des Graves Vidal).</p> <p>Він відноситься до еколого-географічної групи західноєвропейських сортів винограду. Коронка молодого втечі сіра з рожевими плямами. Опущення густе, повстяне. Листя зелені зі слабким бронзовим відтінком. Однорічний визрів втеча жовтувато-коричневий, з більш темними вузлами. Лист Мерло середньої величини, округлий, середньорозсічений, п'ятилопастний, воронковидновигнутий. Верхні вирізи середньої глибини, в основному закриті, з еліптичних просвітом. На дні вирізу часто спостерігається зубець. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна або стрельчата. Зубці на кінцях лопатей трикутні зі слабовипуклими сторонами. Зубчики по краю трикутні. Опущення на нижній поверхні листа рідкісне паутинисте. Квітка двостатева. Гроно винограду середньої величини (довжиною 12-17, шириною 7-12 см), циліндро-конічне, іноді крилате, середньоплотне. Маса грона 113-150 г. Ніжка грона середньої довжини. Ягода середньої величини (довжиною 13-14, шириною 12-13 мм), округла, чорна з рясним восковим нальотом. М'якоть соковита, з безбарвним соком. Шкірочка міцна. Смак гармонійний, з пасльонових присмаком. Середня маса 100 ягід 100-140 г. Насіння в ягоді 1-3.</p> <p>Провідні ознаки сорту Мерло: воронковидне, темно-зелені п'ятилопатеві листя з закритими овальними бічними вирізами, часто з зубцем на дні; циліндро-конічні грона з темно-синіми ягодами; пасльоновий присмак.</p> <p>Саджанці Мерло з розлогими пагонами. Листя у них темно-зелені, округлі, середньої глибини, з відкритими верхніми бічними вирізами. Осіннє забарвлення листя жовте з червоними плямами.</p> <p>Вегетаційний період. Від початку розпускання бруньок до технічної зрілості врожаю винограду, призначеного для приготування столових вин, проходить 152 дні, десертних - 164 дні. Сума активних температур за цей період досягає 3000-3300°C. Збір винограду проводять в кінці вересня - початку жовтня. Ріст пагонів середньої і вищесередньої сили. На час настання осінніх заморозків лоза визріває на 90-95%.</p> <p>Врожайність висока і стійка. Плодоносних пагонів в куці 52,8%, середня кількість грон на розвиненому втечу 0,6, на плодоносному 1,2.</p> <p>Стійкість. Спостерігається відносна стійкість сорту до мілдью, гниття ягід, морозам і сильна сприйнятливість до</p>	<p>Мерло (Merlot, від merle - фр. "Чорний дрізд")</p>	<p>Глибоке-Деренівка Ужгород-Перечин Береги-Кідьош-Берегово-Мужієво Бобовище-Копинівці Мукачево-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>

	<p>оїдїуму. Іноді виявляється зелене горошення ягід. До посухи сорт Мерло середньостійкий.</p> <p>Особливості агротехніки. Плодові стрілки залишають середньої довжини або довгі. Сорт придатний для збирання врожаю комбайном.</p> <p>Технологічна характеристика сорту Мерло. Механічний склад грона,%: сік - 73,5, гребені - 4,3, шкірка, щільні частини м'якоти і насіння -22,2. Цукристість при зборі становить 19,5-22 г /100 мл, кислотність 5,2-8,5 г л. У прохолодні роки він визріває краще Каберне Совіньон, а в теплі набирає більше цукру.</p> <p>Урожай винограду використовують для приготування високоякісних столових і десертних вин, а також в купажі для поліпшення інших червоних вин і соків. Його великі і тонкошкірі ягоди дають, як правило, вина з меншим вмістом танінів і багатші, до того ж вони дозрівають раніше за інших. З Мерло роблять і сортове вино, зокрема в США, де воно вважається напоєм більш легким, ніж Каберне Совіньон, і в північно-східній Італії, де цей виноград теж добре визріває. Мерло дуже поширений в Чилі. Вина відрізняються інтенсивним забарвленням, повнотою, гармонійним смаком і своєрідним букетом.</p>		
<p>Ужгородський Виноградівський Мукачівський</p>	<p>Винний сорт винограду. (Алікант Буше x Каберне-Совіньон)</p> <p>Коронка і молоде листя молодого втечі, зелені з винно-червоним відтінком, опушення павутинне, слабке. Ось втечі з винно-червоними смугами. Однорічний визрів втеча коричневий з більш темними вузлами. Лист середньої величини, округлий, 3- або 5-лопатовий, хвилястий. Верхні вирізи середньої глибини або дрібні, відкриті, щілиновидні з паралельними сторонами або ліровидні з вузьким гирлом, нижні - дрібні, ледь намічені. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста або стріловидна. Зубці на кінцях лопатей широкотрикутні, загострені. Крайові зубчики також з широкою основою і опуклими сторонами. Опушення нижньої сторони листя павутинно-щетинисте. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 13-16, шириною 7-12 см), конічне, пухке. Ніжка грона товста, досить довга. Середня маса грона 140, максимальна 280 г Ягода середньої величини (діаметром 13-16 мм), округла, чорна, з густим восковим нальотом. Середня маса 100 ягід - 140 г. Шкірочка міцна, м'якоть соковита. Сік інтенсивно забарвлений в рубіновий колір. Смак винограду пасльоновий з вишнево-терновим тоном. Насіння в ягоді 2-3.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Одеський чорний: ниркоподібні, майже цільні листя, рання поява на них винно-червоних плям; центральна лопать з тупим кутом; темно-сині ягоди з густим пруйном і інтенсивно забарвленим соком. Саджанці з пагонами, що стеляться, і винно-червоними верхівками. Листя майже цілісні, округлі, з піднятими верхніми лопатями і куполовидними зубчиками. Осіннє забарвлення - винно-червоне.</p> <p>Веgetаційний період. Від розпускання бруньок до технічної зрілості ягід проходить 160-165 днів при сумі активних температур 3000-3200°C. Дозрівання ягід настає наприкінці вересня - перших числах жовтня. Сила росту пагонів середня, визрівання лози 80-90%.</p> <p>Врожайність висока і стабільна 120-130 ц/га. Кількість плодоносних пагонів 70-85%. На молодий пагін в середньому припадає 1,3-1,6, на плодоносний 1,7-1,9 грона. Пагони винограду, що розвиваються на багаторічній деревині і з бруньок заміщення, плодоносні.</p>	<p>Аліберне, Одеський чорний</p>	<p>Середнє-Ірлява Берегівський Бобовище- Копинівці Доробратово- Загаття- Мідяниця</p>

	<p>Стійкість. Сорт винограду Одеський чорний відносно стійкий до сірої гнилі ягід і оїдіуму. При сприятливих осінніх умовах і гарному визріванні лози сорт відрізняється підвищеною зимостійкістю. Середня загибель вічок 20%.</p> <p>Особливості агротехніки. Рекомендують кордонну формівку з висотою штамба 70-80 см. При площі живлення кущів 1,5 x 2,5-3 м на кожному плечі кордону формують 2-3 плодкових ланки. Обрізка стрілок коротка, з залишенням не більше 3-5 вічок. Особливу увагу приділяють уламку зайвих зелених пагонів для зниження навантаження кущів урожаєм. При напівукривній культурі виводять чотирирукавну віялову форму з обрізанням плодкових стрілок на 4-6 вічок. Загальне навантаження на кущ - 35-40 вічок і 27-29 пагонів.</p> <p>Сорт винограду добре зростається з підщеп Ріпарія x Рупестріс 101-14 і 3309, може культивуватися на підщепах Берландієри x Ріпарія СО4, Кобер 5ББ.</p> <p>Технологічна характеристика. Механічний склад грона,%: сік - 72,1, гребені - 3,5, насіння - 2,4, шкірка і щільні частини м'якоті - 22. Цукристість соку 18,3-23 г/100 мл, кислотність 5,8-9 , 7 г/л. З винограду готують високоякісні червоні сухі та десертні вина. Столове вино інтенсивно забарвлене в рубіновий колір. Букет з пасльоновими тонами. Смак свіжий, м'який, легкого складання. Дегустаційна оцінка 8,3 бала. Десертне вино має густе рубінове забарвлення. Букет з шоколадними тонами. Смак гармонійний, м'який, повний. Виноград придатний також для приготування напівсолодких вин, шампанських виноматеріалів, соків.</p>		
<p>Ужгородський Берегівський Іршавський</p>	<p>Древній грузинський сорт винограду. За морфологічними ознаками і біологічними властивостями він відноситься до еколого-географічної групи сортів винограду басейну Чорного моря.</p> <p>Синоніми: Фарбувальник, Діди Сапераві (Didi Saperavi), Kleinbeeriger.</p> <p>Коронка молодого пагона і перші його два листа майже білі з рожевими смугами. Опущення войлочне. Молоде листя жовтуватого-зеленого зі слабким рожевим відтінком і повстятим опушенням. Однорічний визрів втеча світло-коричневий з сіруватим відтінком, вузли темно-коричневі. Лист середньої величини, округлий або яйцеподібний, 3-, 5-лопатовий або майже цілісний з піднятими краями. Часто центральна лопать трохи витягнута. Розсіченість середня або слабка, рідше сильна. Верхні вирізи середньої глибини, відкриті, ліровидні, нижні відкриті, дрібні, у вигляді вхідного кута або ледь намічені. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста або ліровидна. Зубці на кінцях лопатей і крайові зубчики трикутні з опуклими сторонами і гострою вершиною. Опущення нижньої поверхні виноградного листа густе, павутинне. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 13-17, шириною 12-15 см), ширококонічне, часто гіллясте, рихле. Ніжка грона середньої довжини - до 4,5 см, трав'яниста. Середня маса грона 93-99 г. Ягода середньої величини (довжиною 13-18, шириною 12-17 мм), овальна, темно-синя, з густим восковим нальотом, м'якоть соковита, шкірка тонка, але міцна. Сік: смак приємний, свіжий. Середня маса 100 ягід 120-150 г. Насіння в ягоді 2-3.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Сапераві: світло-зелені, слабкорозсічені листя з піднятими краями і густим павутинним опушенням; конічне, пухке гроно; темно-сині овальні ягоди з слабкозабарвленим соком. Саджанці розлогі, з цілісним листям яйцевидної форми, жолобчасто - увігнуті. Осіннє забарвлення – жовте з винно-червоними плямами.</p> <p>Вегетаційний період. Від початку розпускання бруньок до знімної зрілості ягід винограду в середньому проходить</p>	<p>Сапераві</p>	<p>Ужгород- Перечин Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Іршава-Білкі- Луково</p>

	<p>150-160 дні, при сумі активних температур 2900-3000°C. Дозрівання ягід в Одесі настає в кінці вересня - першій половині жовтня. Кущі середньої сили росту. Однорічні пагони визрівають добре (85%). Врожайність висока і стійка 90-110 ц/га. Кількість грон на розвиненому втечу 0,88, на плодоносному 1,63. Плодоносних пагонів 66%. Сорт винограду характеризується значним осипання квіток, зав'язей і горошення ягід. Сапераві до мілдью і оїдіуму слабка, в дощову погоду ягоди уражуються сірою гниллю. Менше за інших сортів винограду пошкоджується листовійкою. Значне пошкодження зимуючих вічок відзначено при зниженні температури до мінус 20 ° С, тому сорт відноситься до групи холодостійких, хоча зимостійкість його нижче, ніж у Ркацителі. Посухостійкість порівняно висока. Сапераві добре росте і плодоносить на різних типах ґрунтів, за винятком сухих, засолених, заболочених і сильновапнякових, на яких він уражається хлорозом. Особливості агротехніки. Високі врожаї сорт винограду Сапераві дає на добре освітлених, теплих, повітряно-і водопроникних ґрунтах і в районах зрошуваного виноградарства. У зоні умовноукраїнського виноградарства рекомендується культура на штабмі висотою 1,2 м з площею живлення 3 x 2 м. Кращими підщепами для сорту є Ріпарія x Рупестріс 101-14, 3309, на сильно вапняних ґрунтах Берландієрі x Ріпарія Кобер 5ББ, Шасла x Берландієрі 41Б, 420А. Технологічна характеристика. Вихід соку 80-86%. Сорт винограду активно накопичує цукор і повільно знижує кислотність. Цукристість 17-21,1 г/100 мл при кислотності 7,8-12,6 г/л. В деякі роки цукристість підвищувалася до 23 г/100 мл. Сорт використовують для приготування марочного столового вина. Десертне вино густозабарвлене, з сильним сортовим ароматом, повне, гармонійне, бархатне. Сапераві дуже багатий клонами, серед яких великий інтерес представляє Сапераві будешурісебурі. Цей клон виділено В. Р. Лоладзе. Він відрізняється подовжено-овальною формою ягід, більш раннім дозріванням і більш інтенсивним накопиченням цукрів.</p>		
<p>Ужгородський Берегівський Виноградівський</p>	<p>Технічний сорт винограду. (Трамінер x клон або сіянець Піно менсьє) - найбільш ймовірні батьки, згідно з результатами аналізу ДНК. Синоніми: Арбст блауер (Arbst blauer), Августінер (Augustiner), Блау Бургундер (Blau Burgunder), Блауер Шпетбургундер (Blauer spaetburgunder), Блауер Сільванер (Blauer Sylvaner), Бургундер (Burgunder), Вер дорі (Vert dore), Гросс Бургундер (Grosse Burgunder), Жентіль нуар (Gentil noir), Кек Бургунді (Kek Burgundi), Клевнер блау (Claevner blau), Модра Бургундія (Modra Burgunda), Морійон (Morillon), Нодьбургунді (Nagyburgundi), Нуар де Франсоньє (Noir de Franconier), Нуар (Noirien), Округла ранка, Піно негру (Pinot negru), Піно чорний, Піно чорний, Піті нуар (Petit noir), План дорі (Plant dore), План фін (Plant fin), Піно фран (Pinot franc noir), Ротер бургундер (Roter Burgunder), савани нуар (Savagnin noir), Франц піно (Franc pinot), Франкіше шварце (Fraenkische schwarze), Форментін нуар (Formentin noir), Чорна округла (Cerna okrugla), Шварцклевнер (Schwarzklvner), Шпачок. та ін. Батьківщиною сорти вважається Франція (Бургундія). За морфологічними ознаками і біологічними властивостями Піно</p>	<p>Піно нуар (Pinot Noir)</p>	<p>Середнє-Ірлява Береги-Кідьош- Берегово- Мужієво Бене-Квасово Косино- Батьово Виноградово- Королево Шаланки</p>

	<p>нуар відноситься до еколого-географічної групи західноєвропейських сортів. Коронка і перше листя молодого пагона жовтувато-зелені з винно-червоним відтінком на верхівці коронки і по краях зубчиків. Опушення войлочне. Однорічний визрів погана світло-коричневий, а на вузлах коричневий. Лист середньої величини, округлий, 3 або 5-лопатовий, з широкою середньою лопаттю, гофрований або дрібнопухирцевий, лійчастий. Верхні вирізи відкриті, дрібні, у вигляді вхідного кута або глибокі, ліровидні, нижні відсутні або відкриті, у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна, іноді закрита. Зубці на кінцях лопатей трикутні, із злегка опуклими сторонами і закругленими вершинами. Крайові зубчики з опуклими сторонами і гострими вершинами. Опушення нижньої поверхні листа слабке, павутинно-щетинисте. Квітка у винограду Піно нуар двостатева. Гроно дрібна і середньої величини (довжиною 7-12, шириною 5-8 см), циліндричне, рідше циліндро-конічне, іноді з лопатями, щільне або дуже щільне, з міцною гребенішкою довжиною 4 см. Маса грона 66-120 г Ягода Піно нуар середньої величини (діаметром 14-16 мм), округла або слабоовальна, іноді деформована, темно-синя, з сизим пруїном. Середня маса 100 ягід 130 г. Шкірочка тонка, досить міцна. М'якоть соковита, ніжна. Сік безбарвний, смак гармонійний. Насіння в ягоді 2-3.</p> <p>Провідні ознаки сорту Піно нуар: дуже сильно варіюють по розсіченості, грубоморщинсті, з широко відкритими бічними вирізами листки; дуже щільні, невеликі, циліндричні грона з темно-синіми ягодами. Саджанці слаборослі, з прямостоячими пагонами. Коронка і верхівкові листя їх однотонно-зелені. Листя середнього ярусу трилопатево або цілісне, слабоворонковидне, з відігнутими донизу краями і відкритою черешкова виїмкою. Виділяються борозенки вздовж жилок листа і тонкі короткі вусики. Осіннє забарвлення листя жовте з винно-червоними плямами.</p> <p>Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до технічної зрілості ягід винограду проходить 141-151 день при сумі активних температур 2670-2800°C. Технічна зрілість ягід настає в кінці вересня. Визрівання лози починається рано і до моменту дозрівання ягід майже повністю закінчується (85-90%). Сила росту кущів Піно нуар середня. Урожайність невисока - 50-60 ц/га. Максимальна врожайність 103,3 ц/га. Плодоносних пагонів 60-90%, середня кількість грон на розвиненому втечу 0,9, а на плодоносному 1,4-1,9.</p> <p>Стійкість. Піно нуар в середньому ступені вражається міддю і оїдіумом, слабо - сірою гниллю. Листовійкою він пошкоджується незначно. Кореневласні кущі в зоні поширення філоксери гинуть від пошкодження коренів на шостий-восьмий рік після посадки. Зимостійкість сорту відносно висока. При загибелі основних вічок розвиваються пагони з бруньок заміщення, в результаті чого урожай відновлюється на наступний рік. У зв'язку з раннім розпусканням вічок, Піно нуар іноді пошкоджується пізньовесняними заморозками. У несприятливі для цвітіння роки спостерігається значне горошення ягід і зниження середньої маси грона. Виноград погано реагує на рівнинний і знижений рельєф, схильний до хлорозу.</p> <p>Особливості агротехніки. Під поля насаджень переважно вибирають пологі схили з помірно сухими вапняними ґрунтами. Залежно від місцевих умов сорт культивують на невеликих кущах з малим запасом багаторічної деревини (Крим) або на потужних формуваннях з високим штаблом і порівняно довгими рукавами і плодовими пагонами.</p> <p>Технологічна характеристика винограду. Склад грона,%: сік - 75,5, гребені - 4,6, шкірка, щільні частини м'якоті і</p>		<p>Оклі Гедь</p>
--	--	--	-------------------------

	насіння - 19,9.		
Берегівський	<p>Технічний сорт винограду. (Бастардо х Сапераві). Синонім: Магарач № 217.</p> <p>Коронка молодого пагона сильно опушена, біла, з яскравомалиновою облямівкою. Опушення молодого листя поступово зникає від верхнього до нижнього. Однорічний визрів пагона світло-коричневий, з темно-коричневими вузлами. Лист середньої величини, середньо-, рідше глибокорозсічений, округлий, пятилопастний, центральна лопать злегка витягнута. Верхні бічні вирізи відкриті, ліровидні, з майже паралельними сторонами, рідше закриті, нижні - невеликі, відкриті. Кінцеві та крайові зубці трикутні гострі. Черешкова виїмка закрита, з овальним просвітом. Нижня поверхня листа покрита слабким павутинно-щетинистим опушенням. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 11-14, шириною 9-11 см), циліндро-конічне або конічне з лопатями, варіює по щільності. Ніжка грона тонка, довга. Середня маса грона 176 г.</p> <p>Ягода середньої величини або дрібна (довжиною 15,5, шириною 12 мм), овальна, темно-синя, вкрита густим пруйном. М'якоть зеленувата, соковита, солодка, без аромату. Середня маса 100 ягід 160 г Насіння в ягоді 2-4.</p> <p>Провідні ознаки сорту винограду Бастардо магарацький: короткі міжвузля; листя середньої величини, з короткими черешками, пофарбованими в винно-червоний колір; циліндро-конічні або конічні з розвиненими лопатями щільні грона; темно-сині, середньої величини або дрібні ягоди з густим пруйном.</p> <p>Саджанці з сланкими пагонами, з опушеними коронками і першими молодим листям. Наступні листя трилопастеві, слабкорозсічені, знизу зі слабким павутинним опушенням. Осіннє забарвлення листя жовте з винно-червоними плямами. Вегетаційний період. Період від розпускання бруньок до технічної зрілості винограду становить 146 днів при сумі активних температур +2881°C. Лоза визріває добре.</p> <p>Урожайність. Середня врожайність 107,1 ц/га (максимальна 182,1 ц/га).</p> <p>Відсоток плодоносних пагонів 49. Кількість грон на розвиненому втечу 0,6-0,7; на плодоносному 1,2-1,3.</p> <p>Стійкість. Сорт винограду відносно стійкий до грибних хвороб - міддю і оїдіуму, але уражається сірою гниллю. Бастардо магарацький має здатність розвивати плодоносні пагони з бруньок заміщення, а також з нирок на старій деревині.</p> <p>Особливості агротехніки. Сорт Бастардо магарацький можна культивувати в залежності від зони вирощування на низькому або високому штамбі. При підрізуванні на лозах слід залишати по 8-10 вічок на стрілку на низькоштабтовому віялі і 5-6 вічок при високоштабтових формуваннях. Цукристість ягід 23,6 г/100 мл, кислотність 8 г/л.</p> <p>Десертне вино темно-рубінового забарвлення, іскристе, оксамитове, з шоколадними тонами. Середня багаторічна дегустаційна оцінка вина 9,1 бала. Виноград використовують для отримання напівсолодкого і сухого вина, споживання в свіжому вигляді.</p> <p>Виведений недавно інститутом виноробства і виноградарства "Магарач" шляхом схрещування Бастардо з Сапераві. Використовується для виготовлення марочних десертних і столових вин.</p>	Бастардо магарацький	

<p>Виноградівський Мукачівський Іршавський</p>	<p>Столовий сорт винограду, раннього терміну дозрівання. (Вілар блан x Gardonyi Geza (Медок нуар x Перлина Саба) Синоніми: Борнемисса Гергей 15 (Bornemissza Gergely 15), Борнемисса Гергелі 15 (помилкова транскрипція). Куці середньорослі. Грона середнього розміру, щільні. Ягоди великі, сині, овальні, з хрусткою м'якоттю, приємного гармонійного смаку, середньої врожайності. Бруньки розпускаються відносно рано, тому сорт більше схильний до пізньовесняних заморозків. Дозрілий урожай може вражатися сірою гниллю, тому не слід перетримувати виноград на кущах. Сорт винограду Неро підвищено стійкий до грибних хвороб, морозостійкість звичайна.</p>	<p>Неро (Nero, Нерон)</p>	<p>Шаланки Оклі Гедь Бобовище- Копинівці Мукачево-Лавки- Лалово-Кучава- Кальник Доробратово- Загаття- Мідяниця</p>
<p>Ужгородський Мукачівський Виноградівський Берегівський</p>	<p>Технічний сорт винограду. (Копчак x Алікант Буше). Синонім: Сорок років Жовтня. Коронка молодого пагона світло-зелена з винно-червоними кінчиками листя. Перші листя пофарбовані в винно-червоний колір різної інтенсивності, опушення зверху павутинне, а знизу щетинисто-павутинне. Однорічний визрів втеча нерівномірно забарвлений в коричневий колір. Вузли темно-винно-червоні. Лист середньої величини, округлий, середньорозсічений, варіює від цільного до пятилопастного. Верхні і нижні вирізи відкриті, у вигляді вхідного кута або ліровидні, з вузьким гирлом. Зубці на кінцях лопатей широкотрикутні, крайові зубчики гострокутні. Черешкова виїмка закрита, щелевидна, іноді відкрита, стріловидна. Опушення нижньої поверхні листя по жилах щетинисте. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 17-21, шириною 13-15 см), іноді велике, конічне або гіллясте, середньої щільності і пухке. Ніжка грона довга - до 7 см. Середня маса грона 180 г, максимальна 300 г Ягода середньої величини (діаметром 15-17 мм), округла, чорна. Середня маса 100 ягід - 150 г. Шкірочка щільна, покрита восковим нальотом середньої інтенсивності. М'якоть соковита, сік темно-рубіновий. Смак приємний, з вишневим тоном. Насіння в ягоді 3-4. Провідні ознаки сорту винограду Сорок років Жовтня: гладкі, майже цільні листя з гострими зубчиками і опущеними краями; конічні грона з округлими, чорними ягодами; інтенсивно забарвлений сік. Саджанці добрелистяні. Листя у них тонкі, з гладкою поверхнею, майже цільні, з відкритою черешкова виїмкою і дрібними пиловидними зубчиками. Осіннє забарвлення листя темно-винно-червоне. Вегетаційний період. Від розпускання бруньок до технічної зрілості проходить 157 днів при сумі активних температур 2900-3100°C. Ріст кущів сильний. Пагони визрівають задовільно (70-85%). Урожайність висока - 100 ц/га і вище. Плодоносних пагонів 60%, кількість суцвіть на одному розвиненому втечу 0,6, на плодоносному 1,4. Пагони з бруньок заміщення і багаторічної деревини переважно безплідні. Стійкість. Сорт в значній мірі уражається мілдью, оїдіумом і сірою гниллю ягід. Він різко знижує врожайність в роки з морозними зимами. Загибель бруньок становить в середньому 25%. При тривалому витримуванні врожаю на кущах спостерігається вялення ягід.</p>	<p>Вишневий</p>	

	<p>Особливості агротехніки. Для отримання високоякісних столових виноматеріалів при обрізанні плодкових стрілок на кущах, сформованих за системою багаторукавності бесштамбового віяла, залишають 8-10 вічок і 35-40 зелених пагонів, а для десертних - відповідно 4-6 і 25-30. У південних районах України рекомендується Формування двоплечового кордону з висотою штамба 120 см і вільним звисанням пагонів. Технологічна характеристика. Склад грона,%: сік - 78,4, гребені - 4,3, насіння - 4, шкірка і мякоть- 13,3. Урожай використовують для приготування високоякісних червоних вин. Столове вино добре забарвлене, екстрактивні, дегустаційна оцінка 8,3 бала. Десертне - з оригінальним кавово-шоколадним букетом. Смак повний, м'який, гармонійний.</p>		
<p>Ужгородський Мукачівський Виноградівський Берегівський</p>	<p>Технічний сорт винограду. (Северний х суміш пилку сортів 40 років Жовтня, Одеський ранній і № 1-17-54 (Алікант Буше х Каберне Совіньон)). Коронка молодого пагону світло-зелена з винно-червоним обрамленням, слабоопушена. Молоде листя зелене з бронзовим відтінком і винно-червоним обрамленням, опушення по обидва боки павутинні, середньої густини. Однорічний визрів пагона коричневий з винно-червоними вузлами. Лист середньої величини, округлий, майже цільний або трилопатевий, темно-зелений, жорсткий. Верхні вирізи дрібні, відкриті, у вигляді вхідного кута або ліровидні. Нижні вирізи відсутні, іноді ледве намічені у вигляді вхідного кута. Черешкова виїмка відкрита, склепінчаста. Зубці на кінцях лопатей трикутні, з широкою основою. Зубчики по краю трикутні, низькі. Опушення нижньої поверхні листа відсутнє. Квітка двостатева. Гроно середньої величини (довжиною 15-17, шириною 9-11 см), конічне і циліндро-конічне, з крилом середньої щільності. Ніжка грона коротка - довжиною 4 см, трав'яниста. Середня маса грона 100-120 г. Ягода середньої величини (діаметром 15 мм), округла, чорна з сильним восковим нальотом. Середня маса 100 ягід 160 г. Шкірочка тонка, міцна. Мякоть соковита, сік інтенсивно забарвлений. Смак простий, приємний, з тонами чорної смородини і маку. Провідні ознаки сорту винограду Голубок: густилість пагонів з темно-зеленими жорсткими листям; конічні, часто з крилом, грона; рано-дозрівають ягоди з інтенсивної рубіновим забарвленням соку. Саджанці з тонкими пагонами і великою кількістю пасинків. Листя дрібне, цільне, блискуче, неопушене. Осіннє забарвлення листя винно-червоне. Вегетаційний період. Голубок - сорт раннього терміну дозрівання. Тривалість вегетаційного періоду від розпускання бруньок до повної зрілості в ІВіВ ім. В.С. Таїрова - 130 днів при сумі активних температур 2400-2630°C. Виноград для столових вин збирають в третій декаді вересня, а міцних і десертних - в першій половині жовтня. Сила росту пагонів середня. Однорічні пагони визрівають добре (85-90%). Урожайність досить висока. У насадженнях дослідного господарства ІВіВ ім. В.С. Таїрова вона склала 114 ц/га. На розвиненого пагона 1,5-2, на плодоносному 1,8-2,4 грона. Плодоносних пагонів 80-93%. Пагони, що розвиваються з бруньок заміщення, плодоносні, вони можуть відшкодувати втрату врожаю при загибелі центральних бруньок. Стійкість. Голубок слабо уражається грибними хворобами - мілдью, оїдіумом. Сірою гниллю ягоди уражаються тільки в роки епіфітотій. Сорт толерантний до ураження кореневою філоксерою. Зимостійкість сорту вище, ніж у європейських сортів винограду.</p>	<p>Голубок</p>	

	<p>Особливості агротехніки сорти винограду Голубок. Кущі рекомендується формувати за типом двоплечого кордону на штамбах висотою 80 см. Обрізка плодкових лоз проводиться із залишенням 6-8 вічок. Середнє навантаження на кущ 40-45 вічок.</p> <p>Сорт Голубок проявив хороший ріст з підщеп Ріпарія х Рупестріс 101-14 і 3309.</p> <p>Технологічна характеристика. Склад грона типовий для винних сортів,%: сік - 79,2, гребені - 3,8, насіння - 4,2, шкірка і м'якоть - 12,8, проте в посушливі роки спостерігається збільшення частки твердих залишків та зниження кількості соку до 70 %.</p> <p>У зв'язку з багатим вмістом дубильних і фарбувальних речовин сорт винограду Голубок використовують для купажних соків і вин. Рекомендується для приготування густозабарвлених столових, міцних і десертних вин.</p>		
Виноградівський	<p>Універсальний сорт винограду, раннього терміну дозрівання. (Хельфенштейнер (Фрюбургундер х Тролінгер) х Герольдребе (Португізер х Лімбергер)).</p> <p>Август Герольд схрещував сорт в Лауффен-ам-Некара в 1955 році. Після 1975 року він поширювався в основному в Райнхессені і Рейнпфальці. Сорт названий на честь винороба Іммануїла Дорнфельда (1796-1869) з Вайнсберзі. Кущі дуже сильнорослі, з вертикальним зростанням лози. Листя велике, п'ятилопастне, сильнорозсічене, черешкова виїмка закрита. Визрілі пагони жовто-коричневі. Грона великі, середньої щільності. Ягоди сині, досить великі. Плодоносність дуже висока, вимагає нормування. Сорт добре росте на різних типах ґрунтів. Збирати виноград для виробництва вина рекомендується якомога пізніше. Морозостійкість і стійкість до хвороб слабка. Дорнфелдер дає добре пофарбовані, повнотілі вина з фруктовими ароматами і невисокою кислотністю.</p>	Дорнфелдер р (Dornfelder)	Шаланки
Виноградівський	<p>Технічний сорт винограду, середнього періоду дозрівання. (Мондес Бланш х Дюреза) - ймовірні батьки згідно з результатами аналізу ДНК.</p> <p>Синоніми: Шираз, Серії, сервант чорний, Пті Сіра, в минулому також Ермітаж.</p> <p>Походить з Франції. Кущі середньорослі. Листя середні, округлі, трьох-, п'ятилопасні, середньорозсічені, знизу зі слабким павутинним опушенням. Черешкова виїмка відкрита, ліровидна або склепінна. Квітка двостатева. Грона середні, циліндроконічні, середньої щільності. Ягоди середні, слабоовальні, чорні. Урожайність низька. Стійкість до грибних хвороб у сорту задовільна. Цей виноград переживає пору повернення до життя, оскільки з ним починають експериментувати виноградарі вузьких кліматичних поясів. Сорт здобув під назвою Шираз велике значення в Австралії. Вирощується все в більшій мірі на півдні Франції для виготовлення вин, як класу АОС, так і vins de pays, а також в Південній Африці і Каліфорнії. На батьківщині - півночі долини Рони з нього виробляють такі прославлені темні, витримані вина, як Hermitage і Cote Rotie, традиційно додаючи для аромату трохи Віоньє. Зараз сорт винограду Сіра зростає по всій південній Франції, де його повсюдно використовують для купажу. Дає танін, темне, чудове вино з перцевим відтінком у смаці, і довго зберігає натяк на аромат чорного перцю.</p>	Сіра (Syrah / Shiraz)	Шаланки
Мукачівський	Походить з ізабельних сортів винограду, отриманий в 1859 році. (Клінтон х Блек Гамбург).	Отелло	Мукачєво-Лавки-

Іршавський	<p>Синоніми: Арнольд №1, Канадський гібрид, Челендж</p> <p>Середнього терміну дозрівання. Є батьком при виведенні гібридів прямих виробників у Кудерка і Зейбель. Грона середні, циліндричні, крилаті. Ягоди великі, яйцевидні, темно-сині. М'якоть слизова, невисокої якості, з сильним «лисячим» присмаком. Бруньки розпускаються пізно і менше пошкоджуються весняними заморозками. Врожайність рясна. Отелло толерантний до філоксери, підвищено стійкий до морозу і грибних захворювань. Не слід при обробках на цьому сорті винограду застосовувати сірку, яка може попалити листя. Живці дуже добре вкорінюються. У Франції Отелло заборонений в 1935 році разом з іншими Лабруска (Клінтон, Ізабелла, Ноа ...). Виноград використовується у свіжому вигляді і для виробництва червоних, добре забарвлених вин із ізабельних ароматом.</p> <p>Один з кращих червоних сортів американського походження. В насадженнях Закарпаття, на жаль, немає чистосортних насаджень.</p> <p>Ягоди середньої величини, червоні з пружним нальотом. М'якуш з ізабельним присмаком. сік червоний.</p> <p>Дуже хороший сорт для виготовлення червоних вин в домашніх умовах.</p>		<p>Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>
Іршавський Мукачівський	<p>Універсальний сорт винограду з підвищеною стійкістю до хвороб і морозу ((Labrusca X Aestivalis) X Vinifera) Північна Америка</p> <p>Синоніми: Делавер, Ледіс Чойс (Ladies CHOICE), Рафф (Ruff), Фехер Делавар (Feher Delaware), Френч грейп (French Grape), Хиз грейп (Heath Grape).</p> <p>Раннього терміну дозрівання. Ягоди у сорту Делавар середнього розміру, червоні і помірним ізабельним ароматом. Шкірочка тонка, ягоди можуть розтріскуватися в період дозрівання при перепадах вологості в ґрунті. Делавар вимагає глибокої, родючої, добре-висушеної землі для гарного росту виноградної лози. І на таких ґрунтах, при хорошому догляді, даватиме великий урожай високої якості. Філоксеростійких підвищена, але на батьківщині в США - виноград Делавар вирощується тільки на найсприятливіших ґрунтах. Стійкий проти грибних хвороб. У Східних штатах США виноград сорту Делавар використовується для виробництва соку, білого вина, ігристих вин хорошої якості з невеликим "ізабельним" присмаком, потроху витісняючись новими гібридними сортами. З нього виробляють «крижане вино».</p>	<p>Делавар (Delaware)</p>	<p>Іршава-Білкі-Луково Мукачєво-Лавки-Лалово-Кучава-Кальник Доробратово-Загаття-Мідяниця</p>
Виноградівський	<p>Словенський технічний сорт винограду раннього періоду дозрівання. (Цімметраубе Блау х Сільванер грюн)</p> <p>Синоніми: Блау португезер, Бургундський, Бургундер, Портюге бле, Опорто, португалці</p> <p>Період від початку розпускання бруньок до повної зрілості ягід в околицях Одеси становить 129 днів при сумі активних температур 2650°C. Листя середнє, округле, п'ятилопатеве або трилопатеве, знизу без опушення, слаблорозсічене. Черешкова виїмка закрита з широко овальним просвітом або відкрита ліровидна з гострим дном. Квітка двостатєва. Грона середні, конічні з сильно розвиненими верхніми лопатями і з невеликим крилом, пухкі або щільні, масою в середньому 160 г. Ягоди середні, округлі або злегка овальні, темно-сині, покриті слабким сірувато-синім восковим нальотом зі світлими цятками. Шкірочка тонка, тендітна. М'якоть соковита, тане. Цукристість 16-19%, кислотність 6-8 г/л. Визрівання пагонів хороше. Кущі вище середньої сили росту. Врожайність 85-110 ц/га і вище. У сорту винограду</p>	<p>Опорто, Португезер Блау (Portugieser blau)</p>	

PL-BY-UA
2014-2020

Funded by
the European Union

	<p>Португезер стійкість проти мілдью і оїдіуму слабка, сприйнятливий до сірої гнилі. Весняними заморозками пошкоджується мало в зв'язку з порівняно пізнім розпусканням бруньок. Маловимогливий до ґрунтово-кліматичних умов. Виноград використовується для приготування столових вин і споживання в свіжому вигляді. Сорт дає легкі, приємні столові вина.</p>		
--	---	--	--

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
“Carpathian wine heritage academy”

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Розділ 4. Вино і його виробництво на Закарпатті. Традиційні сорти вина, що характерні для Ужгородського, Мукачівського, Берегівського та Виноградівського районів

Вино – це алкогольний напій, який отримують внаслідок бродіння винограду. Вино можна зробити з будь-яких фруктів, однак переважну більшість вин роблять із технічх сортів винограду. Технічний виноград відрізняється від столового: він є набагато меншим, має кісточки, а також солодший за столовий. Для того, щоб на виноградній лозі вирости грона, потрібно щонайменше рік. *Сортові вина* виробляють із одного сорту винограду, *купажовані вина* отримують шляхом змішування кількох сортів винограду.

Фахівці виділяють 5 характеристик, що допоможуть визначити смакові

особливості вина:

- солодкість,
- кислотність,
- рівень танінів,
- міцність,
- тільність.

Класифікація вин та термінологія виробництва вина на Закарпатті.

У різних країнах може бути різна класифікація вин. Вина залежно від способу виробництва ділять на натуральні і спеціальні. Натуральні вина можуть бути шипучими. Вина натуральні і спеціальні можуть бути ароматизованими. Як натуральні, так і спеціальні вина можуть бути контрольованих найменувань за походженням.

За вмістом спирту і цукру виноградні вина підрозділяються на:

- натуральні - сухі, сухі особливі, напівсухі і напівсолодкі;
- спеціальні, які бувають сухі, міцні, напівдесертні, десертні і лікерні.

Таблиця 4.1

Загальна класифікація вин

Група вин	Об'ємна частка етилового спирту %	Масова концентрація цукру, г/л
Натуральні		
сухі	9-13	не більше 3

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

	14-16	не більше 3
сухі особливі напівсухі	9-13	5-25
напівсолодкі	9-13	30-80
Спеціальні		
сухі	14-20	не більше 15
міцні	17-20	30-120
напівдесертні	14-16	50-120
десертні	15-17	50-120
лікерні	12-16	210-300

Вина залежно від якості і термінів витримки поділяють на молоді, без витримки, витримані, марочні і колекційні. Початком терміну витримки вважають 1 січня наступного за урожаєм винограду року.

За кольором виноградні вина підрозділяються на білі, рожеві і червоні.

Молоде вино - натуральне сухе вино, одержуване за загальноприйнятою технологією з окремих сортів винограду або їх суміші, що реалізується до 1 січня наступного за урожаєм винограду року.

Вино без витримки - натуральне сухе вино, одержуване за загальноприйнятою технологією з окремих сортів винограду або їх суміші, але реалізується з 1 січня наступного за урожаєм винограду року.

Витримане вино - вино поліпшеної якості, одержуване за спеціальною технологією з окремих сортів винограду або їх суміші, з обов'язковою витримкою перед розливом в пляшки не менше 6 місяців.

Марочне вино - вино високої і постійної якості, одержуване за спеціальною технологією з певних сортів винограду або спеціально підібраних їх суміші, що виростають в регламентованих районах та характеризується тонкістю смаку і аромату (букета) і обов'язковою витримкою перед розливом в пляшки не менше 1,5 років.

Колекційне вино - марочне вино, яке після закінчення витримки в стаціонарному резервуарі додатково витримується в пляшках не менше трьох років.

Вино контрольованого найменування по походженню - вино високої якості, одержуване за спеціальною або традиційною технологією з певних сортів винограду строго району, що регламентується, відмінне оригінальними органолептичними властивостями, пов'язаними з екологічними умовами конкретної місцевості, вказаної в їх найменуванні.

Можна оцінити ключові характеристики вина за 5-ма ознаками:

- солодкість – залежить від залишкового цукру, який не перетворився на спирт під час ферментації соку (дуже сухе, сухе, напівсухе, солодке, дуже солодке);

- кислотність – кислоти є основними елементами, що впливають на різкість смаку вина; кислотність визначається за шкалою рН;
- рівень танінів – поліфенолів натурального походження, що містяться в рослинах; щоб відчутти таніни у вині, слід сфокусуватися на відчуттях, що виникли на язичку;
- міцність – визначають за рівнем тепла, яке виникає у роті: «гаряче» вино завжди має вищий рівень алкоголю;
- тільність – допомагає класифікувати смак вина від найлегшого до найбільш насиченого.

Для зручності оцінки кожен із критеріїв оцінюють в 5-бальній шкалі.

Історичні особливості формування виноробства на території окремих районів Закарпаття

Провідними районами виноградарства та виноробства у Закарпатті є Берегівський, Мукачівський, Ужгородський та Виноградівський. Крім того, чималий історичний досвід виробництва вина в Іршавському районі. Зважаючи на традиційність для Карпат виноробства, є виноградники а, отже, і виробництво вина в Перечинському, Хустському, Великоберезнянському та інших районах, однак кількість вирощеного винограду та виготовленого вина тут незначні.

Берегівський район. Місцева приказка говорить, що «виноград – частина душі берегівських людей». Протягом минулих століть всі шляхетні мешканці Берегова – господарі, купці, канцеляри, юристи, лікарі – зазвичай мали виноградники поблизу міста, та доглядали їх всією сім'єю. Кожен господар пишався, якщо йому вдавалося виготовити якісне вино, адже цим самим підвищувався його престиж серед товаришів.

В II-й половині XVIII століття після Карловецького миру 1699 року, коли закінчилося майже двохсотлітнє турецьке панування, виноградарство Закарпаття досягло значного розвитку. Закарпатські вина (мужіївські, берегівські, середнянські) за якістю не поступалися токайським і шопронським та експортувалися до Пруссії, Росії, Польщі, Англії, Голландії та Швеції. Червоні та білі вина у великій кількості вивозилися за Карпати. У Самборі, Стрию, Перемишлі місцеві купці, користуючись пільгами складського права, перепродували вина у Варшаву, Краків, Львів, Вільно, Київ і, навіть, у Москву та Петербург.

Особливий успіх мали вина із села Середнє, частина виноградників якого

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

належала російському царю Петру I. Однак, є свідчення, що саме берегівські вина купував Петро I для свого війська і флоту, бо токайське і шопронське було дорожчим.

Тиводар Легоцький (1830-1915) — видатний дослідник, неперевершений знавець історії, археології й етнографії краю, який мешкав у Мукачеві визнавав, що за якістю на перших місцях стоять берегсаські, мужайські та беневські вина. Чудово росте виноград на горах Гат, Ловачка, Мукачівська Велика, Ардо та Запсонь, з нього роблять непогане вино. У його роботах відзначені такі винороби: Дюла Фрейзен, Янош Нусер, Лайош, Йосип Вокурко, Йосип Кіш, Антал Черські та інші. Смак їх вин приємно кислий, як рейнський, і надихає на хороший настрій, якщо це фурмінт або бакатор, наголошує Легоцький.

Знаменитий краєзнавець також відзначає, що граф Ервін Шенборн-Бухгейм, якому належали великі парцели виноградників також і в околиці Берегова, у 1878 році успішно розводить аж 220 різних сортів винограду. З усіх них граф перевагу надавав рислінгу. У винницях, вирубаних у скелях гори Сарка, він зберігав у великих дубових діжках вина, які славилися своїм ароматом та смаком. А червоне вино врожаю 1866 року ставили поруч із відомими егерськими.

Легоцький також стверджує, що берегсаські (берегівські) десертні вина із сортів самородні в найбільшій кількості експортують до Польщі, однак розвозять їх також по всій країні, навіть у Токай-Хедьалйа, де, як відомо, роблять прославлені на весь світ токайські вина, в тому числі Токай Асу. Так, наприклад, у 1866 році, після доброго врожаю винограду, туди було відправлено понад 4 тисячі декалітрів вина. Кращими виноградарями та виноробами у ті часи були Ференц Гуті, Дюло Йобсти, Жигмонд Козак, Шандор Генци, Шамуел Кантор, Міклош Ураї, Іштван Горват, Бейло Гуняди, Антал Яндришич, Нандор Чанк, Альберт Гаті, Антал Мак та інші.

Як пишуть тогочасні газети, берегівські винороби у 1870 році вперше взяли участь в серйозному конкурсі, в м.Кошціце, і одразу здобули шість золотих та чотирнадцять срібних медалей.

У журналі “Szőlő-Vor-Gyümölcs” у той час було написано: “Ціною величезного матеріального навантаження, вкладення матеріальних ресурсів, непосильної роботи, переживання за якість майбутнього напою - народжується вино – цей чудовий флюїд здоров’я та доброго настрою, образ крові Ісуса Христа, яку він пролив за наші гріхи».

Доктор Цейнер, відомий вчений-виноградар (1850-1928 рр.), який починаючи з 1883 року зайнявся висаджуванням нових сортів, був засновником Берегівського об’єднання виноградарів та першим його головою. Очолював він і Берегівське товариство експорту винограду. Тоді ж почав друкуватися у спеціальних виданнях із виноградарства. Найвідоміші його праці: “Селекція американських резисторних сортів винограду шляхом зеленого щеплення”

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
“Carpathian wine heritage academy”

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

(Будапешт, 1893 р.) та “Методи обрізки щеплених кущів винограду на гірських схилах” (Будапешт, 1893 р.).

За радянських часів, найвідомішим виробником вина на Закарпатті був Берегівський виноробний завод, який виробляв понад 10 сортів вина, а його візитною карткою була «Троянда Закарпаття». Неодноразово берегівські вина одержували найвищі нагороди на відомих міжнародних виставках і фестивалях. Наприклад, 7 медалей здобули закарпатські винороби з міжнародного виставки-ярмарку вин, коньяків і горілок “Ленекспорт-2003”, що відбувся у Санкт-Петербурзі. На престижній виставці-ярмарці виставляли свою продукцію визнані фірми із Франції, Іспанії, Італії, Австрії, Чехії, Німеччини, Греції, Кіпру та Югославії. Неабияку конкуренцію закарпатцям склали й винороби Молдови, Росії, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Туркменії. Проте, золотих нагород удостоїлось вино марки “Променисте” Берегівського радгосп-заводу та коньяки марок “Ужгород” і “Тиса”, а срібної — коньяк “Закарпатський” Ужгородського коньячного заводу.

У 2000 році берегівські виробники вина згуртувались в сільськогосподарський кооператив «Берегівський виноробний край», що став основою для створеного у 2003 році, єдиного в Україні, Берегівського Лицарського Винного ордену імені святого Венцела (Венцел - міфічний покровитель берегівських виноробів). А потім влилися потужною громадою в єдину в Україні, Обласну Асоціацію «Спілку приватних виноградарів та виноробів Закарпаття» (засновану у 2007 році), чим вдається частково відроджувати виноробство та історичні сорти вин і пропонувати їх для дегустації нашим гостям та друзям.

У 2002 році в м.Берегово відкрито історико-етнографічний Музей Берегівщини, який розташований у частині приміщення єдиної у Берегові фортифікаційної споруди - палаці, що колись виконував функції літньої резиденції угорського графа Габора Бетлена. Засновником та незмінним директором його є винороб та член Лицарського Винного Ордену Іван Шепа. Серед експонатів музею можна побачити документи датовані 1247 роком, де згадується про виноградарство та виноробство на Берегівщині, перші законодавчі документи Косинського та Виноградарського районів, газети виноробів ХІХ ст. та чеського періоду Закарпаття (1918-1939 рр.), колекція вин Берегівського виноробного заводу, завойовані дипломи та нагороди виноробів краю, а також інструменти та обладнання для виноробства.

За останні роки музей суттєво розширився. В старому підвалі з високим арковим склепінням, який ймовірно побудований в період з 1320-1327 роки і в 1629 році був відновлений графом Бетленом, створено перший на Закарпатті окремий Музей виноградарства та виноробства, де показано реманент виноградаря та засоби для виготовлення вина - від давніх часів і до нині. А також,

представлені відомості про знаменитих виноробів Берегівщини, таких, як у минулому - доктор Бертолон Ліннер та сучасних – лицарів Ордену Вина.

Недаремно на гербі Берегівщини зображено гроно винограду.

Виноградівський район. Виноградівщина здавна славиться своїми виноградниками (відомі з III століття). На Чорній Горі над містом Виноградів досі ростуть унікальні види дикого винограду. В районі вирощують багато різноманітних сортів: Ізабелла, Лідія рожева, Вільдер, Ноа, Делавар рожевий, Отелло, Кобера, Телекі, Ріпарія (Порталіс), Аврора, Сасорош та багато інших. Навіть на середньовічному гербі цього краю зображено виноградне гроно, рибу, дубову гілочку і легендарного чорного рака з річки Батор.

Історичним центром закарпатського виноробства можна вважати Чорну гору під Виноградом, де з давніх-давен вирощують виноград. Саме про Севлюш, що в перекладі Виноградне, йде річ у першому документі, в якому конкретно згадується виноградарство на території Закарпаття. Це державна грамота угорського короля Ладислава I, датована 1093 роком. Згідно з цим указом село Севлюш з людьми і землею, всім нерухомим та рухомим майном переходило в повну власність монахів. Були враховані сприятливі ґрунтово-кліматичні умови низинної зони, а також те, що схили Чорної гори "тріються" сонячними променями майже увесь день. Тому в часи короля Гейзи II (1141-1162 р.р.), на місці сучасного Виноградова була закладена перша виноградна плантація.

Південно- східні, південні та південно- західні схили Чорної гори, щедро обігрівані сонцем, дуже сприятливі для вирощування винограду і фруктів. Вже в XI ст. тут доглядали виноград севлюські міщани й феодалі. Основний їх прибуток був від продажу винограду і вина. Панські виноградники обробляли бідняки. Щоб дістати роботу, треба було дуже рано з'явитися на «біржі праці» - на містку однієї з вулиць, що нині мають назви Замкова, Гірська, Л.Толстого. В домотканих сумках, перекинутих через плече, був окрасць черствого кукурудзяного хліба, одна- дві цибулини, інколи і шматвічок сала. Це були харчі на цілий день. Незабаром приходили «вінцелери», тобто завідувачі панських виноградників і відбирали собі потрібну кількість робітників: чоловіків, жінок, підлітків. Робочий день тривав 12 годин. Оплата праці була низька, причому жінки діставали половину того, що чоловіки, а підлітки – четвертину. Священники у міських церквах повчали парафіян, що працювати

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

треба чесно й сумлінно, однак чомусь не повчали роботодавців, що за працю треба чесно платити.

На кінець XIII століття виноградні насадження були не тільки в Севлюші та Мукачево, а і в інших населених пунктах (Берегово, Мужієво, Косино, Вари, Береги). Основна частина виноградників в цей час належить монастирям. Набувають поширення такі сорти винограду, як Рислінг, Фурмінт, Гарш Левелю, Серемський Зелений, та інші старовинні сорти винограду.

За виноградниками на Чорній Горі доглядав сам міський староста, призначаючи в період дозрівання сторожів. Староста також оголошував початок і кінець збору винограду (з кінця вересня до кінця жовтня). Севлюшські виноградники перенесли епідемію філоксери в кінці XVIII століття, після якої плантації довелося висаджувати заново.

До кінця XIX зберігалась традиція святкової ходи з міста на гору на початку збору винограду. Її очолював найстарший з сторожів, він ніс герб міста. Супроводжували процесію циганські музики, а замикали ходу збирачі винограду. Аж до радянських часів на честь завершення збору врожаю винограду влаштовували розкішний бал.

У серпні 2011 р. У м. Виноградів з нагоди 749-ої річниці з часу першої письмової згадки про місто тут відкривають пам'ятник виноробу. Пам'ятник закарпатського скульптора Михайла Колодка розмістили у центрі скверу (площа Миру) поблизу Вознесенського костюлу та монастиря францисканців. Розташування вважається вдалим – саме францисканці були першими, хто поширив на Виноградівщині культуру виробництва і споживання вина. Виноробський край не може обійтись без відповідного символу, впізнаваного багатьма. Ним і став винороб, в народі вже знаний як Мішко-бачі. Одягнений в угорський національний костюм вичавлює на давньому пресі виноград, з якого в майбутньому вийде «напій богів». У скульптурі використано спеціальне покриття для міді, щоб пам'ятка візуально постарішала. Інтерактивна скульптура дає кожному можливість «допомогти» виноробові витискати вино. Інша особливість: на пам'ятці є зображення давнього герба міста – три листки винограду і три грона.

Середнянські підвали. Сьогодні середнянські винні підвали залишаються одним із головних туристичних місць на Закарпатті. Підземелля, зведені полоненими турками, згодом почали використовуватися як винні. Сьогодні вони є найстарішими в Україні. Вина, що також є славною частиною доброї історії підвалів, зберігають тут на державному підприємстві у дубових бочках. Був час, коли вина звідси доставлялися у кращі європейські двори, згодом марочні вина «Середнянське», «Троянда Закарпаття», «Спокусниця» та «Іршавське» знали на території всього Радянського Союзу. Сьогодні тут виробляється одразу 9 видів вина. Вина робляться виключно з місцевого винограду.

Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Сорти вина, що виробляються на території Закарпатської області. У регіоні виробляється велика кількість сортів вина, виробники вина постійно експериментують. Одночасно враховуючи сортову карту винограду, з якого роблять виноград, а також зважаючи на традиції виноробства на Закарпатті до переліку найбільш типових для регіону вин варто включити наведені в таблиці нижче приклади.

Таблиця 4.2

Опис та характеристика вин, що виробляються на території Закарпаття

Назва вина	Коротка характеристика вина	Райони Закарпатської області, де виробляється вино
Білі вина		
Рислінг Італійський	сухе, біле, насичене, вино з характерною інтенсивною кислотністю.	Ужгородський Берегівський Мукачівський Виноградівський
Королівська Леанка	угорський сорт винограду, який має 200-річну історію. Вино сухе, або напівсухе вино з приємним мускатним смаком та квітково-медовим букетом і освіжаючою кислотністю	Ужгородський Берегівський Мукачівський Виноградівський
Бакатор	старовинний угорський сорт винограду, який ще називають "Erdei", що означає лисовий виноград. Разом із сортами Фурмінт, Серемський Зелений та Рислінг, складають історичну цінність у виноробстві Закарпаття. Вино цікавого насиченого смаку з кислотністю 8-10 г/дм ³ . Використовувалось для приготування купажних шампанських виноматеріалів і столових вин	Ужгородський Мукачівський Виноградівський
Серемський Зелений	сорт винограду, що вирощують тільки на Берегівщині, використовували для виготовлення шампанського. Смачне, ароматне, біло-зелене вино	Берегівський Виноградівський
Совіньйон	біле сухе вино, виготовлене з сорту бургунського походження. володіючи підвищеною природною кислотністю це одне з кращих аперитивних вин, що покращує апетит та процес травлення важкої трапези; класичне сортове вино з приємною кислинкою. Типові сортові відтінки ароматики – зелене яблуко та листя чорної смородини	Ужгородський Мукачівський Берегівський
	сухе, приємне вино з відтінками пряностей і фруктів у смаку	Ужгородський

**Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"**

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Фурмінт	і ароматі, гармонійне, якісне вино з характерною кислотністю. В Угорщині з цього сорту винограду виготовляють знамениті токайські вина. В середині 17 ст. токайське вино стало основою процвітання і візитною карткою провінції Токай та всієї Угорщини. А вже в 18 ст. токайське вино подавалось до королівських столів Європи, де, по праву і отримало назву "король вин і вино королів", як назвав його французький "король-сонце" - Людовик XIV	Берегівський Мукачівський Виноградівський
Гарс Левелю (Липовина):	біле напівсолодке, приємне гармонійне вино з тонким ароматом родзинок, поєднаним із медово-квітковим букетом, відтінками пряностей і фруктів у смаку. Вино має високий потенціал до витримки. Разом із фурмінтом, сорт винограду гарс левелю дає дуже якісне десертне вино	Ужгородський Берегівський Виноградівський
Зеніт	якісне сухе чи напівсухе вино, насичене смаковими та ароматичними ферментами, виготовлене з сорту винограду, виведеного селекціонерами Угорщини і зареєстрованого в 1976 р	Берегівський Виноградівський
Мускат Отгонель	вино з інтенсивним мускусним смаком та ароматом. Виготовляється сухе, напівсухе, напівсолодке. Чудові трапезні вина, які поєднуються з фруктами, ягодами та легким десертом	Ужгородський Берегівський Мукачівський Виноградівський
Мускат Отгонель десертне	ароматне біло-янтарне сортове десертне вино, витримане до 4 років, виготовлене за старовинною технологією, коли виноград мнуть і дроблять ногами в чані. Відчувається в ньому характерний післясмак - медова гірчинка, яка є основною ознакою натуральності мускатного вина	Ужгородський Берегівський Мукачівський Виноградівський
Мускатне	десертне вино, яке виготовляють із мускатних сортів білого, рожевого та чорного винограду	Ужгородський Берегівський
Вермут	особливе біле вино, виготовлене з кількох сортів винограду (Шасла, Леанка, Золодьонде) з використанням спиртової настойки із чотирнадцяти пряно-ароматичних та лікарських рослин. Універсальним напій, який можна вживати як аперитив (в чистому виді – 20-30 мл) або як дигестив (розбавлений у коктейлі – 50-70 мл). Пити його бажано не ковтками, а каплями класти на язик і розсмоктувати. Вино володіє чудовими антисептичними та стимулюючими властивостями. В народі його називають «винна віагра для жінок». Вміст алкоголю – 18%	Берегівський Виноградівський Мукачівський
Кагор білий	біле солодке купажне вино із сортів Шасла, Зеніт, Золодьонде, виготовлене за традиційною «кагорною» технологією з «упарюванням сула». Рецепт розроблений Карлом Шош для людей, які люблять вино кагорного типу, однак за медичних обмежень не можуть пити червоне вино	Берегівський Виноградівський
Кюве біле	біле вино, виготовляється за технологією «кюве» - суміш сухих і напівсухих білих марочних вин. Легке, ніжне та ароматне вино. Не маючи надмірної кислотності, воно не викликає апетиту, гарно втамовує спрагу, просвітляє думки і піднімає настрій, особливо, якщо приготувати з нього	Берегівський Виноградівський

	старовинний напитек «фрич»	
Трамінер	Вино виготовляють із однойменного сорту рожевого винограду Повнотіле, яке та одночано дуже експресивне вино світло-золотистого кольору, має складний аромат, серед якого розрізняють пелюстки троянд та квітів акації. Присмак абрикоса та груші залишають довгі спогади про вино	Ужгородський Виноградівський Берегівський
Мюллер Тургау	Біле сухе сортове вино	Ужгородський Берегівський
Шардоне	Збалансоване біле вино для справжніх гурманів, легке з ароматом зеленого яблука та лайма, має цитрусовий післясмак	Ужгородський
Біанка	Нижне, сортове з однойменного сорту БІАНКА з ванільно-фруктовим ароматом та нотками мигдалю	Ужгородський
Червоні вина		
Цвейгельт	гармонійне сортове столове вино з характерною кислотністю та інтенсивним забарвленням, легким квітковим ароматом та присмаком в'яленої вишні	Берегівський Ужгородський
Опорто	легке, приємне, гармонійне сортове вино із свіжим ягідним ароматом для спілкування в колі друзів	Берегівський
Каберне	червоне сухе вино виготовлене зі старовинного сорту винограду бургунського походження, який появився на Закарпатті ще у 1351 році, завдяки чеському королю Карлу IV. Вино має насичений темно-рубіновий колір, чудовий збалансований смак, гармонійну терпкість з присмаком чорносливу та смородини. Вино володіє позитивними лікувальними властивостями, укріплює стінки кровоносних судин, допомагає знімати з них холестеринові бляшки та виводити з організму людини шлаки і токсини, в тому числі й важкі метали та ізотопи радіонуклідів	Берегівський Виноградівський
Сапераві	якісне, гармонійне сортове столове вино інтенсивного забарвлення	Берегівський
Мерлот	сухе, інтенсивне сортове вино високої якості з характерним гіркуватим присмаком	Берегівський Ужгородський
Кадарка	особливе місцеве столове червоне вино з високим вмістом таніну та фенолів антиоксидантів, з достатньо нейтральним ароматом та високою терпкістю в смаку.	Берегівський Виноградівський
Карлот	сухе червоне вино, виготовляється за рецептом господаря підвалу із сортів Каберне та Мерлот. Вино має насичений темно-рубіновий колір, чудовий збалансований смак, гармонійну терпкість з присмаком чорносливу та смородини. Найцікавіше трапезне сухе вино з високими профілактичними та оздоровчими властивостями для організму людини.	Берегівський Мукачівський
Голубок	насичене, пряне, характерне червоне сухе сортове вино з ніжною оксамитовою терпкістю, виготовлене з винограду селекції Інституту ім.Гаїрова (Одеса). Вино містить високий вміст дубильних речовин та фенольних сполук - «таніни».	Берегівський Ужгородський Мукачівський Виноградівський

**Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
"Carpathian wine heritage academy"**

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

Кюве рожеве	унікальне вино, створене із суміші рожевих марочних вин, які одержані за технологією переробки ягоди червоного винограду за технологією білого вина. Відрізняється змішаними властивостями: легкими ароматами, як біле вино та важкими терпкуватими смаками, як червоні вина	Берегівський
Кагор	класичне червоне солодке не терпке вино, рецепт якого відомий понад 600 років, яке готується методом упарювання виноградного соку в чанах на кострі. Вино здатне спонукати людину до спокою, роздумів та до молитви, єдине вино, що допомагає печінці відновлювати клітини, єдиний алкогольний напитек, який Церква пустила в свій дім. Вважається, що Кагор – безгрішний, бо душа його очищена вогнем	Берегівський Мукачівський Виноградівський
Вермут	особливе десертне вино з багатогранним букетом, виготовлений з купажу якісних червоних виноматеріалів та рецептурно ароматизоване 14 видами пряно-ароматичних та лікарських трав. Пити його бажано не ковтками, а каплями класти на язик і розсмоктувати. Вино володіє чудовими антисептичними та стимулюючими властивостями. В народі його називають «винна віагра для чоловіків». Вміст алкоголю – 18%	Берегівський Мукачівський
Лідія	легке, ароматне, просте червоне вино із стійким ягідно-сунічним тоном в ароматі та смаку, виготовлене з популярного серед домашніх виноробів гібридного сорту червоного винограду Лідія, походженням з Америки	Берегівський Мукачівський Ужгородський Виноградівський
Ізабелла	чудове на колір, смак та аромат; легке, ароматне, просте напівсолодке вино виготовлене з американського гібридного сорту Ізабелла. Сорт привезений в Європу французькими виноградарями у 1857 році із Каліфорнії, як виноград, що не боїться морозу та майже не хворіє, дає чудовий урожай в будь-який за кліматичною сприятливістю рік. Характерною властивістю є сильний, непереборний в купажі, аромат та смак суніці	Берегівський Виноградівський Ужгородський Мукачівський
Троянда Закарпаття	Королевою вин на Закарпатті вважається «Троянда Закарпаття». Це вино має рожевий колір і аромат чайної троянди	Ужгородський Берегівський Виноградівський
Аліберне	Сортове сухе червону вино, що виготовляють із сорту винограду одеський чорний. У ароматі відчуваються червоні ягоди, особливо чорна смородина, присутні нотки болгарського перцю.	Ужгородський
Розе	Вино отримують із червоних сортів винограду у результаті натривалого контакту виноградного суслу з мезгою.	Берегівський Виноградівський Ужгородський

**Project PLBU.01.01.00-UA-0854 / 19-00
“Carpathian wine heritage academy”**

This project is implemented by the Vynohradiv District Council in partnership with Association of self-governments "Euroregion Carpathians – Ukraine" and the Association for Development and Promotion of Podkarpacie "Pro Carpathia" with the financial support of the European Union within the Cross-border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020.

